

**ARVET
DE GAV OSS**

ARVET DE GAV OSS

Glimtar från
KFUK-KFUM CENTRALs
i Stockholm
verksamhet
under 100 år

MED ANLEDNING AV FÖRENINGENS JUBILEUM 1984 — 1985

UTGIVARE: KFUK-KFUM Central i Stockholm

TEXT: Olof Björklund och Inga Olofson

REDIGERING OCH LAYOUT: Olle Lundgren

SÄTTNING OCH MONTAGE: Härnösands Boktryckeri

TRYCK OCH BOKBINDERI: AVEBE-industrierna — Grafiska enheten — Stockholm.

BILDER: Ur KFUKs och KFUMs arkiv. Följande fotografer och illustratörer är kända (sida inom parentes): Sven Belin (118), Arne Carlén (66, 117), Erik Collin (51), Dagens Bild (96), Foto-Nisse (44), Gustav Hansson (53), Olle Lundgren (6, 42, 68), Axel Malmström (57), Arne Persson (67), Harald Peterson (11 högra), Christina Pettersson (106 högra), Carl Rydberg (73, 75, 97, 98), P.A. Thunqvist (43, 65, 120), Angela Wanglert (111, 112 övre), Stig Wiklund (112 nedre).

Återgivande av del av innehållet får ske med angivande av källan.

INNEHÅLL

Personalklubb blir världsrörelse	4
Delaktighet med gårdagen	5
Hur det började	6
Män som började	15
Ur gamla protokoll	20
Gamla månadsblad berättar	23
Från "Hjulsport" till Gympashow	33
KFUM — vårt första folkuniversitet	37
Lite kör-historia	41
Pojkarbete när seklet var ungt	44
I andra världskrigets skugga	48
Krigsår	49
Efterkrigstid	52
Herbert Lindström: Jag minns	55
Bilder berättar	61
Så började KFUK	77
Verksamheten växer	80
KFUK och missionen	82
Stockholms första kvinnocenter	83
Den sociala verksamheten	86
Betydande sociala insatser	88
Världskonferens i eget hus	90
Från symöten till scouting	91
En kristen damtidning	93
Korta och långa klipp	94
Ett par månadsprogram berättar	97
Medlemmarnas förening	101
Arvet	103
Icke genom någons styrka	105
KFUK-KFUM Central i dag	107
Ordföranden och sekreterare	119
Styrelsen 1984	120

George Williams vid tiden för KFUMs grundande i London år 1844. Född 1821. Död 1905. Adlad år 1894 av drottning Viktoria på grund av "framträdande tjänster för mänskligheten".

KRISTEN PERSONALKLUBB I LONDON BLIR VÄRLDSRÖRELSE

Den svenska KFUM-rörelsen har sina rötter i den allra första Kristliga Föreningen av Unge Män som bildades den 6 juni 1844 i London. Knappast kunde grundaren, 22-åriga varuhusbiträdet George Williams och hans elva kamrater ana, att en världsrörelse skulle växa fram ur deras initiativ.

Vad man hade tänkt sig var väl närmast att i påfrestande arbetsmiljö bilda en liten kristlig förening inom det stora handelshus där de var anställda. — Ett par hundra arbetade, åt och bodde under samma tak. Men den lilla föreningen växte snabbt ut. Den inte bara helt omskapade andan i ett företag där det tidigare knappast föreföll möjligt att stå ut som en bekännande kristen. Runt om i England bildades nya föreningar som inriktade sig inte enbart på affärsanställda.

Världsutställningen i London år 1851 blev en viktig etapp i KFUMs historia. Besökare från det dåvarande väldiga brittiska imperiet skulle komma att sprida kännedom om den unga rörelsen till fjärran hemländer. Och 1855 var det dags att bilda ett världsförbund, som idag omfattar 84 nationalförbund med sammanlagt ca 25 miljoner medlemmar.

När KFUM kom till vårt land 1884 — alltså relativt sent — var den därför en väl etablerad världsrörelse med väl genomtänkta riktlinjer och ett mångsidigt program. De svenska grundarna hade ett bra utgångsläge. ■

DELAKTIGHET MED GÅRDAGEN

Det började i november 1884. Då bildades i Stockholm vårt lands första KFUM. En kristen ungdomsrörelse som i flera avseenden varit pionjär och fått tjäna som förebild till senare tiders arbete för och bland ungdom.

Hundra år har alltså gått. Värda att minnas i en tid som länge betraktats som historielös. På sistone har dock enskilda såväl som sammanslutningar börjat fråga efter sina rötter. Vågar man därför tro att även medlemmar i dag är intresserade av att veta hur det började?

Någon sammanhängande 100-årsberättelse har aldrig varit på tal. Tag det som följer enbart som en titt i "backspiegeln" då och då under en hundramilafärd med KFUM. — KFUK, året yngre än KFUM, har sin egen spännande historia fram till samgåendet med KFUM år 1970.

Utdrag ur gamla protokoll och månadsblad, korta biografier, tidigare jubileums- och minneskrifter har fått lämna stoff. De fångar in bakgrunden, miljön, de sociala förhållandena, tidsandan, det fromhetsliv och språkbruk som präglade den tid då KFUM och KFUK växte fram.

Under slutet av 1950-talet inträffade en del förändringar inom KFUMs och KFUKs verksamhetsområden. Avdelningar ombildades till självständiga sektioner som började leva sitt eget liv. "Barnen" flyttade hemifrån — även om under samma tak. Gamla arbetsformer hade tjänat ut. Nya verksamhetsgrenar, medlemmar och ledare har tagit vid. Ofta utan förankring i eller kunskap om det som en gång kännetecknade KFUM och KFUK. Föreningsliv av tidigare traditionellt slag har numera praktiskt taget upphört. En erfarenhet i tiden som KFUM och KFUK delar med andra rörelser.

Till sist. Det är av värde för varje rörelse att behålla sambandet med det förgångna. Inte minst för en ungdomsrörelse med stor omsättning av medlemmar och ledare. Perspektiv bakåt ger delaktighet och stadga åt utvecklingen framåt. Det är viktigt att kunna bevara det väsentliga av den första tidens målsättning — en harmonisk utveckling av kropp, själ och ande.

Glimtarna ur det förgångna vittnar om viljestyrka, klarsyn, framåtanda och offervilja. — Arvet förpliktar!

HUR DET BÖRJADE

D

et började i huset "N:o 13 Humlegårdsgatan" år 1884. Egentligen började det året innan i Wien. En ung svensk militärattaché, kaptenen, sedermera generalen Gustaf Ugglå, kom där att på en gata lägga märke till en skylt, som ledde honom till KFUM. Där sammanträffade han vid ett tillfälle med dåvarande generalsekreteraren i KFUMs Världsförbund, fransmannen Charles Fermaud. Det blev upptakten till att Fermaud våren 1884 besökte Stockholm i avsikt att bli till stånd en svensk KFUM-rörelse.

Tre tog initiativet

Ett möte utlystes i franska reformerta församlingens kyrka. Men tiden ansågs inte just då vara inne att starta KFUM i vårt land. Det blev en regementsintendent Jacques Lagercrantz som mer eller mindre kom att ta saken i egna händer efter att ha deltagit i KFUMs världskonferens i Berlin 1884 och återvänt med starka intryck från denna konferens. Han fick med sig pastor Henri Bach i den franska reformerta församlingen och språkläraren Ferdinand Schulthess.

Nu började även andra att intressera sig. Anmärkningsvärt många militärer! Man kan utgå från att flera av dem var påverkade av de uppbyggelsemöten för officerare som pågått alltsedan den engelske lorden och officeren Radstock 1878-79 höll sina mycket uppmärksammade och framgångsrika väckelsemöten i den numera rivna Blasieholmskyrkan. Men även yngre och äldre män med andra yrken anmälde sig. Exempelvis ingenjörer, stationsskrivare, bokhandlare, arkitekter, skol-

föreståndare och bokförläggare. Det skulle dröja några år innan medlemsunderlaget breddades vad gäller yrken och stånd.

Sverige tog lång tid på sig

Den 9 november 1884 var så dagen inne då vårt lands första KFUM skulle bildas. — 40 år efter att världens första KFUM hade grundats i London. Sverige hade onekligen tagit lång tid på sig. Säkert beroende på att det sedan 1855 fanns kristliga ynglingaföreningar i vårt land. De flesta i landsorten, framför allt i Småland, där ynglingaföreningen i Jönköping var den äldsta. Formerna för verksamheten inom de här föreningarna skilde sig dock avsevärt från de arbetsformer som skulle komma att känneteckna KFUM.

Studerar man närmare KFUMs internationella föreningsmärke ser man att det mellan de olika världsdelarnas namn finns plattor med sirligt sammanflätade bokstäver YMCA, JV, UC, UCG och YF.

De sistnämnda bokstäverna är märkligt nog svenska och står för de 81 ynglingaföreningar i vårt land som år 1878 rapporterats till KFUMs världskonferens i Genève såsom anslutna till världsförbundet. KFUM i Sverige hade ännu inte bildats, när det internationella märket utformades år 1881.

Ordförande i den nybildade föreningen blev Ferdinand Schulthess, född i fransktalande Schweiz, lärare i franska, sedermera professor m m. Efter anställning i Ryssland kom han 1873 till Uppsala och var där med om att grunda den ynglingaförening som senare skulle ombildas till KFUM.

Tal på svenska, tyska, franska och engelska när föreningen konstituerades var bevis redan från början på

KFUMs internationella föreningsmärke, utformat år 1881. På en av plattorna, mellan de olika världsdelarnas namn, står YF. De båda bokstäverna syftar på de 81 ynglingaföreningar i vårt land som år 1878 rapporteras till KFUMs världskonferens i Genève såsom anslutna till världsförbundet. — KFUM i Sverige hade ännu inte bildats då märket utformades.

KFUMs internationella inriktning. Ävenså att den 9 november var första dagen i KFUMs internationella bönevecka det året. Den blivande styrelsens sammansättning blev samtidigt ett uttryck för den ekumenik som i alla tider präglat KFUM.

Föreningen möts av fördomar.

Det skulle dröja en tid innan den nya föreningen "hunnit rotfästa sig", skriver i en 10-årsskrift fil dr Karl Fries, sekreterare 1888-1921 (den förste avlönade) och ordförande 1927-1942. Och han skriver vidare med nästan visionär blick: "Väl har den (föreningen) haft att under årens lopp kämpa mot många fördomar af de mest olikartade slag, i det att somliga tycka att vi äro för andliga, andra att vi äro för världsliga, somliga tycka att vi äro för kyrkliga, somliga att vi äro för litet kyrkliga, somliga att vi äro för aristokratiska, andra att vi äro för demokratiska".

Böneveckan ansågs t ex av dåvarande pastor primarius som ett "masspetitionerande" till vår Herre.

Av de 40 som blev medlemmar det första året var endast tre under 25 år, men femton över 40. Medelåldern var något över 34 år. En något åldrig sammanslutning för unga människor, kan man tycka. Men det hade sina orsaker. Medlemsavgiften 20 kronor per år ansågs med all rätt hög med tanke på dåtidens penningvärde. Och måhända talet om aristokrati gjorde att många unga kände sig tveksamma.

Men det skulle bli bättre. Medlemsavgiften sänktes efter ett år till 10 kronor. Det bidrog säkert till en föryngning. 1894 var nämligen antalet nyinskrivna 332 och deras medelålder 23 år. En "ynglingaafdelning" i åldern 12-15 år tillkommen 1889 är då inte inräknad. En s k "gossafdelning" för ännu yngre åldrar tillkom 1894.

Från en blygsam början till ett sjudande föreningsliv

Till att börja med bedrevs verksamheten under enkla former i några rum vid Humlegårdsgatan 13. Bibel-samtal var det första som togs upp på programmet. "Ett medel att bringa till full afgörelse sådana som stått oafgjorda". Men också föredrag i olika ämnen, musik och samkväm präglade verksamheten det första året.

Redan andra verksamhetsåret startades en utåtriktad verksamhet med offentliga föredrag och kurser i främmande språk och stenografi. Och nu blev stugan för trång. I en fastighet, som höll på att uppföras för Ate-neum för flickor, lyckades man 1885 få hyra en större våning med hörsal och framför allt en gymnastiksal. En sådan hade man saknat i det första föreningshemmet. Den nya adressen blev Kungsgatan 2. Nu kunde man "hafva också regelbundna gymnastiköfningar under kompetente ledare". — Embryot till vad som senare skulle bli KFUMs riks-, ja världsbekanta elitgymnaster.

Nu kunde man i de nya lokalerna också utöka sitt bibliotek och lärum. Vilken annan förening kunde på den tiden uppvisa en tidningshylla med 150 tidningar och tidskrifter, varav 60 på åtta olika språk. Biblioteket omfattade närmare 2 800 band.

"Söndagsklubb hufvudsakligen afsedd för bodbiträden" var ett initiativ 1886 som blev upptakten till en lång rad s k yrkesmöten. T ex för spårvägsmän, järnvägsmän, poliser och örlogsmatrosor. Men även för studerande vid läroverk och högskolor. Naturliga samlingar under mer än 50 år för servitörer hör väl till de mest upp-

*Läsrummet i föreningshemmet
Kungsgatan 2. Obs de välfyllda
tidnings- och bokhyllorna.
Stående till höger vid dörren,
Karl Fries.*

märksammade. Man kan verkligen tala om friska initiativ och ett sjudande föreningsliv redan under de tio första åren.

3-årig förening inbjuder till världskonferens

Det utan tvekan djärvaste beslutet togs redan 1887.

Föreningen hade då ca 150 medlemmar. Man inbjöd till KFUMs världskonferens året därpå i Stockholm. Den samlade över sjuhundra deltagare från 20 länder och torde ha varit den allra första internationella konferens av stort format som hållits i vårt land.

Bland deltagarna fanns grundaren av KFUM som världs rörelse, George Williams, London och Zacharias Topelius.

Sekretariatet, Kungsgatan 2. Vid fönstret, Karl Fries.

Fortsatt uppsving med heltidsanställd sekreterare

Världskonferensen innebar ett oantat uppsving. Avlönad sekreterare anställdes. Det blev Karl Fries, fil kand och efter några år fil doktor. Lön 100 kronor i månaden. Fries blev en kraftfull banbrytare under sina inte mindre än 33 år som föreningens sekreterare. År 1921 utnämndes han till generalsekreterare i KFUMs Världsförbund efter att 1896 och 1903 avböjt kallelse till denna post.

Fries förstod att aktivera de många nya medlemmar som strömmade till genom att sätta in dem i arbetslag för mission, besök på sjukhus och ålderdomshem. Andra fick uppdrag i samband med ekumeniska friluftsmöten i Hagaparken, som samlade tiotusentals åhörare. Bostadsanskaffning och platsförmedling togs upp på programmet. Diskussionskrets för träning av talare bildas. Sång- och musiklivet tar fart. "Hjulryttarklubb" startas. Månadstidning börjar utkomma. Det tycks inte finnas gränser för verksamhetsiver.

En ungdomsborg blir till

Den 24 maj 1888. — "Under betonande af vigten för Föreningens fortsatta verksamhet att besitta eget hus" tillsätter styrelsen en byggnadskommitté och beslutar om en byggnadskassa. Den ska hållas skild från föreningens övriga kassa. Risker för sammanblandning var dock inte överhängande. Längre nog var kassans omslutning plus minus noll.

I början av 1891 skulle emellertid en donation på inte mindre än 20 000 kronor av David Carnegie sätta fart på

Hörntomten Snickarbacken/Birger Jarlsgatan var 1895 byggd med "ruckel av värsta slag." Här uppförde KFUM vårt lands första stora ungdomsborg, invigd 1898 av Oscar II. — Hotelldelen Excelsior, numera finska föreningens Karelia, tillkom 1910. T h KFUM-borgen så som många minns den.

byggnadsplanerna. Donator hade nämligen stipulerat att pengarna skulle återgå om en föreningsbyggnad inte uppfördes inom fem år. Betydande belopp började nu komma in både från medlemmar och utomstående.

Ett löfte om 5 000 kronor under villkor att 19 andra gåvor tecknades på samma belopp gav anledning till en 5 000-kronors-lista. Den fulltecknades liksom även en 100-kronors-lista med skyldighet för tecknaren att betala endast om minst 200 personer garanterade 100 kronor

per år under fem år. Oscar II och drottning Sofia samt prinsparet Bernadotte fanns med på den förstnämnda listan.

Hur insamlingen i övrigt organiserades och av vilka — både med sparbössor och ”en-krone-kort” — vore värt ett eget kapitel. Likaså hur man kom fram till en lämplig byggnadstomt, nuvarande Birger Jarlsgatan 35. Bl a utpekades på en karta alla medlemmars bostäder och andra platser till vilka borde tas hänsyn.

General leder bönemöte på byggplatsen

Då tomten den 1 april 1895 överlämnades till föreningen var den bebyggd med ”ruckel av värsta slag”. Ändå skedde köpet inte utan ett visst motstånd från ägaren, Stockholms stad. En tid därefter hölls i det största rum som fanns tillgängligt i de rivningsfärdiga kåkarna ett bönemöte för såväl byggnadsarbetet som för verksamheten i det blivande huset. Mötet leddes av den blivande generalen och chefen för konungens stab, Gustaf Uggla.

Den 15 juni 1895 lades grundstenen av prins Carl. Det skulle sedan dröja till den 21 april 1898 innan vårt lands första stora ungdomsborg stod helt färdig att invigas av Oscar II. Byggnationen skedde nämligen i etapper för att ekonomin skulle kunna säkerställas. Hotelldelen Excelsior, numera Karelia, tillkom år 1910.

Föreningens första egna byggnad har visserligen bytt ägare efter KFUK/KFUMs gemensamma inflyttning 1971 i det nya föreningshuset Rosengatan 1-3. Men det har ändå känts angeläget att erinra om ett föreningshem som blev kärt för generationer av KFUM-are.

”Filial å Söder”

Stockholm växer hastigt i slutet av 1800-talet. — ”Oaktadt telefoner och spårvägar reducera afstånden till ett minimum, förnimmes skillnaden mellan de olika stadsdelarna alltmör”, läser vi i hävderna. ”Filialen å Söder” kommer till stånd år 1890. ”Beslut om sådan verksamhet så snart en summa af 500 kr. vore garanterad”, var dock förutsättningen. — Ingenting fick ske slumpmässigt! Likaså bestämdes att ”landsortstidningar och dermed jämförliga öfverflyttas, sedan de legat en vecka å Moderföreningens lärum, till filialen”. Hur länge söderborna stod ut med den diskrimineringen har inte kunnat utrönas. Filialen, som 1927 blev en självständig förening, stod i andra avseenden ingalunda föreningen på norr efter. Man anställde sekreterare och startade bl a en serie offentliga föreläsningar i egen regi.

Hugo Cedergren efterträder Karl Fries

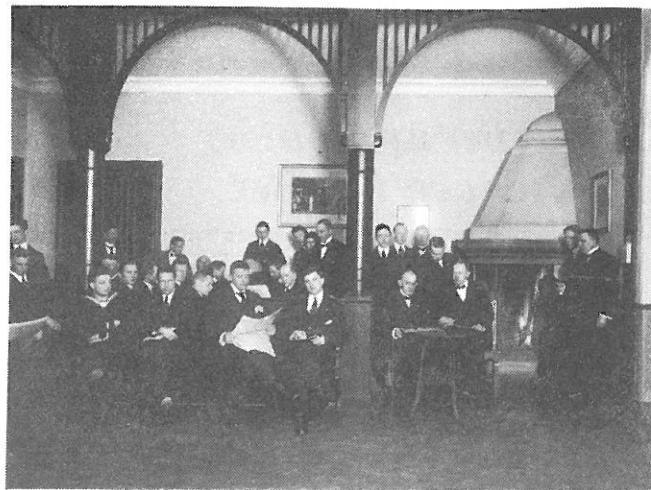
Vi skriver 1914. Världskrig fyra år framåt. Ledare inkallas. Föreningshemmet blir i många avseenden ett soldathem. Karl Fries blir sekreterare i ”Kronprinsessans kommitté för krigsfångehjälp genom KFUM”. 1921 blir Hugo Cedergren föreningens sekreterare efter Karl Fries. Under ett par år hade han varit biträdande sekreterare. — ”Nog var väl stockholmsföreningen något väl stor för en liten filosofie magister som knappt var 30 år”. — Så skriver Cedergren om sig själv i en artikelserie, som på sin tid publicerades i Västerås KFUMs medlemsblad.

Det skulle dock snart visa sig att han mycket väl klarade uppgiften att axla manteln efter Fries, som en gång fört honom in på sekreterarebanan. "Magistern" kom med friska fläktar och nya initiativ bl a från en studiereisa till USA 1920. Vårt lands första permanenta pojkläger "Ingarö" var Hugo Cedergrens idé. Han förstod också att knyta yngre krafter till KFUM.

Föreningsliv på 1920/30-talet

Vad Cedergren vidare berättar i sin artikelserie, ger en god bild av KFUMs Centralförening under 1920/30-talet. Så här skriver han: — "Fries lämnade över ett i full gång varande vittutgrenat arbete. Det sjöd av liv i det

Så här kunde det se ut en kväll i början av 1920-talet. Vid receptionsdisken (i jackedt) 1:e sekreteraren Hugo Cedergren.

Samling i "Stockholmsrummet" i föreningshemmet vid Snickarbacken. Stående närmast öppna spisen, föreningens 1:e sekreterare Gösta Jönsson-Jövinger (1925-1928).

stora husets många rum. Från gymnastiksalen i källaren till sångsalen högst upp. Kursernas mångfald var imponerande. Ännu hade inte mycket bildningsarbete för vuxna kommit till stånd. KFUM var ganska ostörd på detta fält. Föreläsningföreningar fanns det gott om, vilket inte hindrade att KFUM också på detta område kunde göra en betydande insats. Den stora hörsalen — 575 platser — var ej sällan fylld".

En evangeliserande förening

I hörsalen ordnades alltjämt evangelisationsmöten. Professor Ole Hallesby hörde till dem som samlade fullt

hus. Mötena förbereddes omsorgsfullt och under bön. Många av föreningens ledare och övriga aktiva medlemmar hjälpte till under eftermötena med själavårdande arbete.

Ett myller av scouter, YA-iter och GA-iter

Verksamhet i olika former pågick varje dag i veckan

under 1920/30-talet. Månadssamkväm och annan s k sällskaplig samvaro var populära inslag i en tid utan radio och TV. En mycket aktiv kamratkrets samlade de yngre medlemmarna. Den s k ynglingaavdelningen (YA) och gossavdelningen (GA) var båda mycket livaktiga. En scoutkår med flera hundra medlemmar krävde plats nästan överallt i den stora ungdomsborgen. Därför kunde de äldre medlemmarna inte få engelsk klubbatmosfär i läsrum och sällskapsrum — som väl var! ■

En ateljébild av KFUM-scouter, värd att bevara. I mitten "pojkskreterare" Carl Gustav Voss (1921-33).

MÄN SOM BÖRJADE

Föreningens snabba utveckling de första åren får i hög grad tillskrivas de män som stod i ledningen. Särskilt unga var de inte — från ungdomens sida sett. En av initiativtagarna och KFUMs förste ordförande, Ferdinand Schulthess, var exempelvis 37 år. Styrelsens sekreterare, Jacques Lagercrantz, 32 år. Men de hade erfarenhet, klarsyn, handlingskraft och en ställning i samhället som skapade respekt och förtroende för den nybildade föreningen. Hur ska man annars kunna förklara att föreningen redan efter tre år inbjuder till vårt lands första världskonferens och efter fyra år beslutar bygga en ungdomsborg i mångmiljonklass, enligt dagens penningvärde.

I det följande presenteras några av de första årens män, vars minne fortfarande lever. Åtminstone bland äldre medlemmar av KFUM. För yngre bör det vara intressant att få veta något om några som grundade den rörelse de själva nu tillhör.

Ferdinand Schulthess

Ferdinand Schulthess, professor, född 1847 i fransktalande Schweiz. KFUMs förste ordförande 1884—1888. Därefter vice ordförande till sin död 1915.

Efter anställning i Ryssland kom Schulthess till Uppsala 1873 som lektor i franska. Blev medlem av därvarande Kristliga Ynglingaföreningen efter att tidigare tillhört KFUM i Genève och Paris. Lärare i franska vid bl a Karlbergs krigsskola 1876—1912 och fick där pro-

Professor
Ferdinand Schulthess

Kapten
Jacques Lagercrantz

General
Gustaf Ugglå

fessors namn. Utgivare av fransk-svenska och svensk-franska lexikon, som under femtio år helt dominerade undervisningen i vårt land. Han gav också ut en svensk bibelkonkordans över Nya Testamentet. På sin tid vårt lands första.

Tillsammans med Karl Fries organiserade Schulthess KFUMs Världskonferens i Stockholm 1888 efter att året innan ha utsetts till svenska KFUM-förbundets förste ordförande. Han avgick från denna post efter ett år, då han ansåg att just förbundsordföranden borde vara en infödd svensk.

Internationellt erfaren och vaken för sin tids ungdomsfrågor lyckades Ferdinand Schulthess alltifrån starten ge KFUM ett gott anseende.

Jacques Lagercrantz

Jacques Lagercrantz, regementsintendent, född i Frankrike 1852. Det var Lagercrantz som mer eller mindre tog saken i egna händer när det gick trögt att introducera KFUM i vårt land. Han blev en av stiftarna 1884 och styrelsens sekreterare under ett par år efter att ha varit en sammanhållande kraft i en interimsstyrelse.

Som deltagare i KFUMs världskonferens 1884 i Berlin inbjöd han, tillsammans med Ferdinand Schulthess, på eget bevåg till världskonferens nästa gång i Stockholm, där ännu ingen förening fanns! Det vittnar något om hans entusiasm.

Liksom sin yngre bror, Herman Lagercrantz, kom han senare att närma sig Frälsningsarmén. Efter att ha avgått som regementsintendent startade han i samarbete med läkare, präster och diakonissor en egen socialbyrå för nödlidande. Han avled 1933.

Gustaf Ugglå

Gustaf Ugglå, general, född i Säffle 1846. Det var Ugglå som först kom på tanken att en KFUM-rörelse borde startas i vårt land. Som militärattaché i Wien fick han nämligen kontakt med därvarande KFUM.

Ugglå var vice ordförande åren 1884—1902 och betydde mycket genom sin fromhet och ödmjuka plikttröhet. Ett arv från hans omvändelse i samband med lord Radstocks väckelsemöten i Stockholm 1878—79.

Det bönemöte som den 1 april 1895 hölls på tomten för den blivande ungdomsborgen, Birger Jarlsgatan 35, leddes av Gustaf Ugglå. Han blev en av de första föreningsråden. Han avled 1924.

Emil Melander

Emil Melander, överste, född i Karlskrona 1856. Medlem i styrelsen från begynnelsen 1884 fram till 1923, med avbrott för perioder av militärtjänstgöring utanför Stockholm. Ordförande i tre omgångar, sist 1901—1923.

Liksom Gustaf Ugglå var Melander ett barn av den Radstockska väckelsen. En man för sig, har man sagt. Barsk till ytan, rätlinjig, fast i tron och samtidigt öppen för tidens krav. Nykterhetskämpe och sedlighetsivrare. Orädd i debatter. — ”Om biskopen i Lund tror att han kan skrämman en gammal knekt genom att stirra på honom, tar han storligen miste.” Händelsen utspelades under ett kyrkomöte i början av 20-talet. Vice ordföranden i mötet, gamle biskop Gottfrid Billing, hade blivit otålig, lämnat sin plats och börjat titta kritiskt på talaren, den oppositionelle ledamoten Melander.

Melander kände stort ansvar för KFUMs ekonomi och blev föreningens förste store tiggare. Han samlade i det

Förre översten Emil Melander i rollen som sågverksarbetaren Johannesson 1916.

närmaste in en halv miljon kronor, en betydande summa på hans tid.

Efter sin pensionering ägnade sig f d översten även åt författarskap. Det blev både reseskildringar, memoarer och pojkböcker som exempelvis "Blixtpojken", mycket populär på sin tid. Motiv och personskildringar hämtade han från sina vidsträckta resor och möten med människor landet runt.

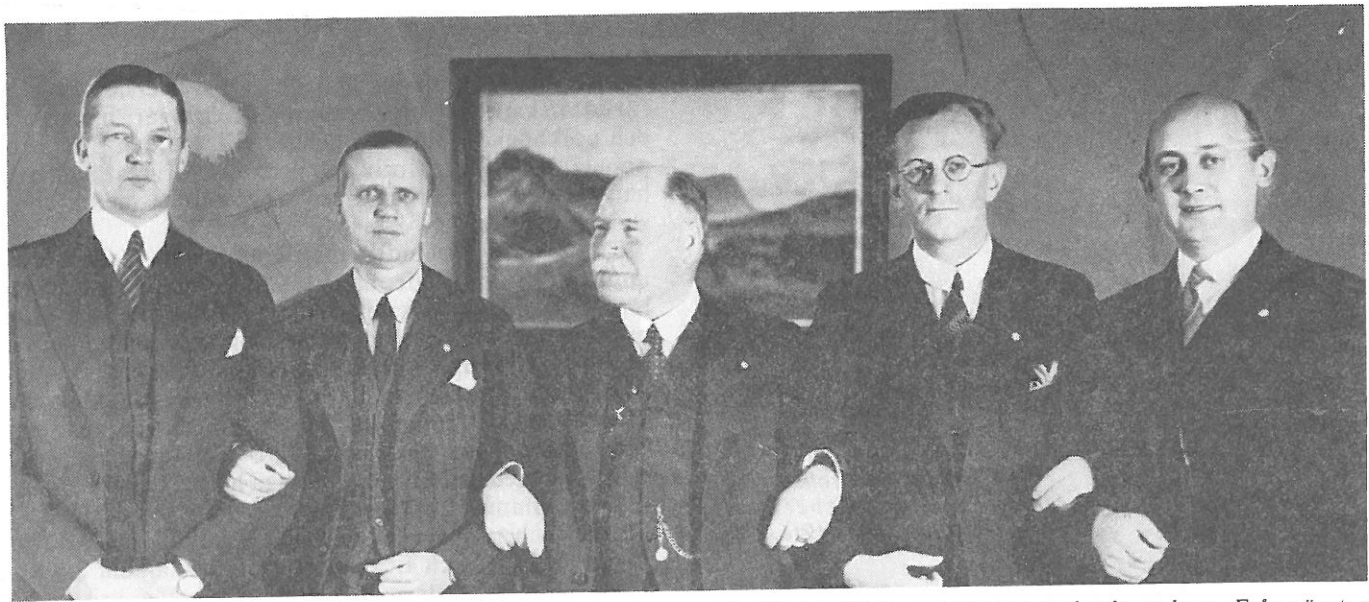
Ett utslag av Melanders pionjäranda var, när han efter uppnådd pensionsålder banade väg för ett KFUM-arbete i Sundsvalls sågverksdistrikt. I studiesyfte och med bruksdisponenternas goda minne tog han anställning vid en del sågverk under täcknamnet Johannesson. Bodde i barackerna, åt på enkla matlokus, pratade med mannarna och deltog i möten på Folkets hus. Ingen anade en pensionerad överste i den grovlemmade sågverksarbetaren med det anlagda, frodiga helskägget.

73 år gammal företog han en strapatsrik pilgrimsfärd till fots och på häst i Palestina. Insjuknade, dog efter några månader och fick enligt egen önskan sin grav på Sions berg i Jerusalem. Ett värdigt slut på en kristen pilgrims långa och verksamma levnad. Emil Melander är en av de stora gestalterna i KFUMs historia.

Karl Fries

Karl Fries, fil dr, född i Stockholm 1861, KFUMs förste avlönade sekreterare 1888—1921 och samtidigt oavlönad sekreterare i KFUM-förbundet. Generalsekreterare i KFUMs Världsförbund 1921—1926. Ordförande i KFUMs Centralförening 1927—1942 och vice ordförande i KFUMs Riksförbund. Hedersordförande vid sin bortgång 1943.

Då radions morgonböner — ett KFUM-initiativ —

startade år 1930 blev Fries ordförande och verkställande ledamot i en samkristen kommitté för sändningarna. Under tio år och helt utan ersättning arbetade han månad efter månad ihop programmet. — En för de flesta nu helt obekant insats.

Fries var också ordförande i Kristliga Studentvärldsförbundet 1895—1920. KFUM i Stockholm hade alltså under 33 år en högt kvalificerad chefssekreterare i sin tjänst.

Det var ett uppdrag år 1886 att från franska till svenska översätta ett cirkulär i anslutning till KFUMs internationella bönevecka, som väckte hans intresse för den rörelse han skulle komma att tjäna livet ut.

En "kvintett" 1:e sekreterare under årens lopp. Från vänster: Fredrik Berglund (1928-32), Hugo Cedergren (1921-25), Karl Fries (1888-1921), Gösta Jönsson-Jövinger (1925-28) och John Mårtensson (1932-40).

Mycket vore att berätta om denne märklige KFUM-ledare. Han talade och skrev utan svårighet engelska, tyska och franska. I hans doktorsavhandling ingick bl a studiet av de semitiska språken, hebreiska, arabiska och syriska. Som ledare av bibelstudier var han nästan unik. Utan svårighet kunde han ange kapitel och vers för nästan alla bibelord.

Hans KFUM-arbete präglades av ordning och punkt-

lighet. Tålde aldrig se en tavla hänga snett, se papper i en röra eller se böcker slarvigt uppställda i en hylla. Sina tal och föredrag skrev han ut för hand och alltid på papper av samma format. De förvarades i bruna, igenklistrade kuvert, uppskurna på ena sidan och med påskrift om tid och plats den dag talen eller föredragen hållits.

”Som en frisk vind kom Karl Fries till KFUM och förblev en sådan livet ut. Det var en lycka för KFUM att vid sin början ha en så utmärkt kraft som dr Karl Fries.” Det omdömet av prins Oscar Bernadotte, KFUMs Riksförbunds ordförande under femtio år, får stå som slutvinjett.

Andra första tidens män

Andra namn bland föreningens grundare var bl a överstelöjtnant ***Hans von Kock***, under några år ordförande efter Ferdinand Schulthess, pastor ***Henri Bach*** i franska reformerta församlingen, kyrkoherde ***Paul Kaiser*** i tyska församlingen, bokförläggare ***Gustaf Palmquist***, hattfabrikören och riksdagsmannen ***Wilhelm***

Carlsson och komminister ***Anders Leuwgren*** i Hedvig Eleonora.

Bland den första tidens män finner vi även namn som ***Gustaf Welin*** — trafikdirektör och stadsfullmäktig, sekreterare och sedermera vice ordförande och ordförande i föreningen. ***Henrik Berg*** — på sin tid välkänd läkare, ***Axel Wedin*** — uppfinnare och donator, ***Olof Kjellström*** — ingenjör, kassaförvaltare 1887—1942 (!). ***Sam Graham*** — ingenjör, ordförande, värd och gynnare för Ingarölägret, ***John Bernström*** — direktör och riksdagsman samt ***Johan Redell*** — kamrer, mångårig ledamot och vice ordförande av föreningens styrelse.

Prins ***Oscar Bernadotte*** var under sin tid som chef för skeppsgossekåren i Karlskrona med och grundade stadens KFUM år 1889. Återkommen till Stockholm 1892 blev han en trogen medlem av KFUMs Centralförening till sin död 1953. Ledde bibelstudier och andaktsstunder samt var under många år ordförande i föreningens missionskommitté. Sin största och mest uppmärksammade insats gjorde prinsen som ordförande i KFUMs Riksförbund under femtio år. ■

UR GAMLA PROTOKOLL

Sirligt handskrivna med bläck på gulnade folioark berättar de äldsta protokollen om stort och smått.

”Af egna medel liqvidera”

Den nybildade föreningen har flyttat in i sina första lokaler Humlegårdsgatan 13. I det första protokollet av den 27 november 1884 står att läsa: ”Beträffande ordnandet af föreningens ekonomi tillkännagaf sekreteraren att kostnaden för hittills anskaffade möbler uppgick till cirka 3 500 kronor, äfvensom att den årliga kostnaden för bestridande af föreningens löpande utgifter torde komma att uppgå till omkring 3 500 kronor. För den förstnämnda kostnaden egde Herr F Schulthess och J Lagercrantz, personligen, ansvara och densamma af egna medel liqvidera samt i den mån denna liqid verkställdt, verifikationer häröfver till föreningens finansafdelning aflemna, hvilken afdelning åter hade att söka genom frivilliga gåfvor och bidrag af föröreningens verksamhet intresserade personer gottgöra nämnda herrar”.

Nog vittnar den här paragrafen om såväl ansvarstagande som att protokollföraren, regementsintendenten Lagercrantz, genom sitt yrke var sakkunnig i sin formulering. Tilläggas bör väl också att möbler och inventarier för 3 500 kronor onekligen måste ha imponerat på besökarna.

Nattlig ”kyparfest” på KFUM år 1952. En årlig tradition ända sedan 1885! Vid flygeln kapellmästare Gösta Säfbom, som med sin trio under decennier svarade för musiken. Stående i bakgrunden föreningens dåvarande 1:e sekreterare, Jabes Norén.

”För ”hufvudstadens kypare”

Om ”anordnandet av ett möte i föreningens lokal eller utom densamma för hufvudstadens kypare” är beslutet i januari 1885. ”Volontärer i uniform har fritt tillträde till föreningens lokal”, står det i samma protokoll. Vi bläddrar vidare i protokoll som handlar om bl a hyra av pianino, annonsering i Nya Dagligt Allehanda och Stockholms Dagblad, ”benägen” medverkan av uppläsare, anställning av vaktmästare, inval av nya medlemmar, medlemsvärvare, ”vaktlista” för lokalen och ”anordnandet av fattigbjudningar”.

Vakthållning kring ekumeniken

Ett orosmoment träffar vi på i ett protokoll från 1888. Det gäller inledare av föreningens bibelsamtal. "Pastor Leuwgren (medlem av styrelsen) förklarade att han genom uttalanden af framstående medlemmar af Stockholms prestkonferens kommit till insigt om, att några pastorer som äro medlemmar af KFUM ämnade utgå ur densamma af fruktan att den icke skulle komma att utveckla sig i sund kristlig riktning". Leuwgren ville nu undanröja farhågorna genom att föreslå att endast präster skulle få leda bibelsamtalen. Förslaget mötte kompakt motstånd. Och därmed avstyrdes kanske det första allvarliga försöket att rubba KFUMs ekumeniska inställning.

Prydlig missionssparbössa

En missionssparbössa "af erforderlig storlek och prydighet" ska placeras på ett bord i föreningens läsrum, läser vi i ett protokoll. Bössan ska "visiteras" en gång i månaden och så snart det insamlade beloppet uppgått till minst 20 kronor ska pengarna överlämnas till något missionssällskap.

Anslutning till förbund

— Föreningen ansluter sig till "Förbundet mellan Sveriges Kristliga Föreningar af Unge Män", grundat 1887.

Ej önskvärd "dampublik"

I början av sin tillvaro hade KFUM mera prägeln av en sluten familjekrets, där damerna var självskrivna, framgår det av ett protokoll från oktober 1889. "Föreningen

hade numera utvecklats därhän att den verkligen vore att anse som en samling af unge män" konstaterar protokollföraren Karl Fries. Föreningens söndagsföredrag var därför anpassade för män. Med dålig erfarenhet från ej önskvärd "dampublik", beslöts därför att endast damer med särskilt inträdeskort skulle ha tillträde till söndagsamlingarna! — En vakthållning i tiden måhända.

Köp av "laterna magica"

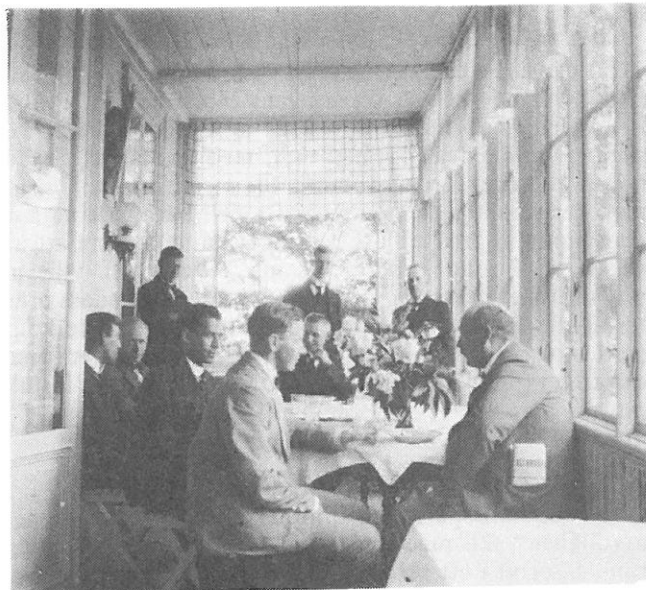
- Beslut år 1891 om "minnesfest den 6 nästkommande november öfver Gustaf II Adolf" blev upptakten till årliga s k fosterländska fester under ett halvt sekel.
- Beslut 1892 om köp av tomten hörnet Snickarebacken-Stora Träskgatan för planerad ungdomsborg. Köpet kom till stånd först 1894 på grund av visst motstånd från ägaren, Stockholms stad.
- Tackskrivelse till Mr George Williams, London, för 10 guineas till bygget.
- Prins Oscar Bernadotte vald till aktiv medlem år 1893.
- Inköp av "laterna magica" med skärm och "slides" för 100 kronor.
- Sommarhemmet vid Johannelund går med 49:50 i förlust sommaren 1893!
- Föreningens budget 1894 beräknas till 12 100 kronor, varav hälften i medlemsavgifter.
- Vita Kors-avdelning ("för sedlig renhet") bildas 1894. Samma år bildas också särskild avdelning för gossar 8-11 år och "Torpet" vid Johannelund hyrs för 275 kronor.
- Prinsessan Ebba Bernadotte blir samma år ordförande i "Damkommittén" och Hugo Lindqvist blir musikledare och dirigent.

Hotellbygge, Olympiad, Krigsår

- Hotellbygget klart 1910 efter 12 års fördröjning av "tomtpolitiska" orsaker. Föreningen firar ett något försenat 25-årsjubileum.
- Scoutkåren anslutes 1911 till nybildade KFUMs Scoutförbund.
- KFUM-information på fem språk i "Olympiad-vägvisare" 1912. Värddkommitté tillsättes för OS-gäster. Inkvartering av danska KFUM-gymnaster som deltar i olympiska spelen.
- Anslutning till nybildad understödsfond för KFUM-sekreterare med 5 procent årligen å lönerna.
- Soaré i hörsalen till förmån för belgiska flyktingar. Julfester för olika yrkesgrupper men ingen "traktering" på grund av kristiden. Föreningsråd inrättas.
- Petition till Kungl Maj:t ang åtgärder till förbättring av det sedliga tillståndet bland manlig ungdom. Rektor Manfred Björkquist inbjuds som talare vid årshögtiden 1918.

Ordförandekris

- Angrepp att "föreningen lider av ålderdomssvaghet" — Ordföranden, överste Emil Melander (62) beredd att avgå, men först sedan minst 30 000 kronor insamlats av styrelsens medlemmar för avhjälpande av den ekonomiska kris som föreningen råkat i. Melander garanterade själv 10 000 kronor. — Såväl ordförandekrisen som underskottet klarades.
- Fredskommitté diskuteras men bildas ej på grund av farhågor att förslaget fredsprogram skulle leda till splittring och politisk agitation.

*Samling på Kersö-veranden på den tiden då egna sommarstäl-
len inte var så vanliga.*

- Sommarhemmet Kersö inköps 1918 till ett pris av 35 000 kronor för byggnader och inventarier. Förfrågan samma år om föreningen är villig att sälja sin föreningsbyggnad!
- Hugo Cedergren kallas år 1919 till biträdande sekreterare i föreningen. ■

GAMLA MÅNADSBLAD BERÄTTAR

Under de fem första åren hölls den fortlöpande medlemskontakten genom "hektograferade" och tryckta cirkulär. Den 1 september 1889 kom så det första "Månadsblad utgifvet av Kristliga Föreningen af Unge Män i Stockholm". Det utkom i 54 år och avlöstes 1943 av "KFUM-NYTT", som i regel utgavs två gånger i månaden. Efter samgåendet KFUK-KFUM heter tidningen numera "Centralbladet".

Klara besked om målsättning och program

Genom att bläddra i de första årgångarna får man en god inblick i föreningens verksamhet före sekelskiftet. Varje nummer inleds med en väl synlig, likalydande deklaration, värd att återge eftersom den speglar KFUMs syfte och program de första decennierna!

"Föreningens syfte är att verka för unge mäns väl i fysiskt, intellektuellt, moraliskt och andligt afseende. För detta ändamål erbjuder den gymnastik och fäktning, samtalsövningar och undervisning i främmande språk, kurser i stenografi, sångövningar, tidningsrum och bibliotek, diskussioner och föredrag i allmänna ämnen, deklamationsövningar, platsanskaffning och bostadsanvisning, bibelsamtal och religiösa föredrag för unge män".

— I sanning ett programutbud som väl knappast ingen annan förening kunde erbjuda vid den tiden.

En stående inbjudan på svenska, tyska engelska och

franska att föreningens sekreterare är beredd "att med råd bistå unge män", vittnar dessutom om att den unga föreningen i dr Karl Fries funnit en sällsynt mångkunnig och språkbegåvad medarbetare.

Ett och annat fram till sekelskiftet

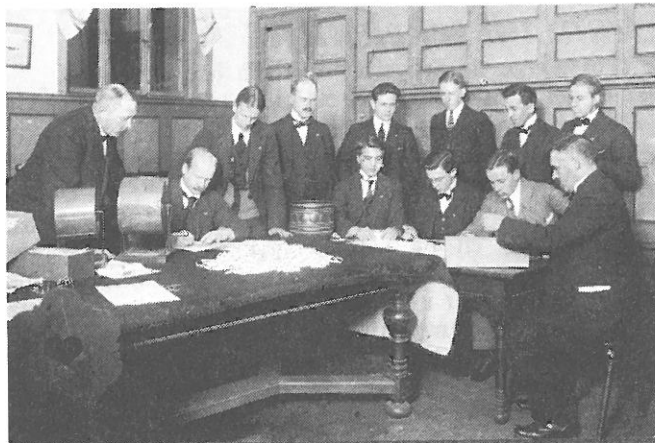
För att ge tidsprägel åt det hela har red valt att, så långt det varit möjligt, direkt citera månadsbladen. Det gäller såväl stavning som ordval. En uppmärksam läsare kommer säkert att träffa på personnamn som med åren blivit mer välkända än när det begav sig.

1889 Ur en artikel rubricerad "Öfning" av Henrik Berg, en på sin tid mycket välkänd läkare: "Gymnastiken är en mycket viktig faktor och jag vill därför uppmana alla mina bröder att flitigt besöka gymnastiksalen. Jag tror att äfven de av oss, som kanske redan trampat ut gymnastikskorna, böra flitigt delta i gymnastiken och visa våra yngre medbröder, att det går an att gymnastisera äfven då man bär skägg på hakan".

1890 — Den gångna månaden har varit rik på omväxling inom föreningslivet. Utfärden till Johannelund på Kristi Himmelsfärdsdag var besökt af ett så stort antal som den förhyrda ångslupen möjligen kunde rymma. Det allra härligaste väder rådde och bidrog att höja den angenäma stäm-

ningen. Friska ljödo vårsångerna ute i den sköna naturen. I djupt gripande ord skildrade Pastor Montelius de intryck han fått vid bevisandet af en indisk mela. Detta föranledde upptagandet af en kollekt för afhjelpande af hungersnöden i trakten kring M'Kullo, hvilken inbragte 30 kr.

1891 — Särskild uppmärksamhet fästes å den diskussion om "Ungdomens fostran till sparsamhet och ekonomisk omtänksamhet", som kommer att hållas torsdagen den 8 oktober och inledes af Generalmajoren, Friherre A. Rappe.

"Är lotterier i någon form berättigade?" diskuterades inom KFUM år 1891. Inledare Gustav Sundbärg, statistiker, sedermera professor och på sin tid välkänd för uppsatsen "Det svenska folkkynnet (1911). 30 år senare: Allvarliga herrar som bl a Hugo Cedergren (tredje från vänster) och sekreterare Carl Gustav Voss (med svart rosett vid bordet till höger) samlade kring ett höstmarknadslotteri.

Många kändisar, som exempelvis Sven Jerring, har sålt tombolalotter på KFUM.

Diskussion: "Äro lotterier i någon form berättigade?" Inledes af Aktuarie G. Sundbärg.

1892 — Nya medlemmar: Under maj månad hafva 13 nya medlemmar invalts i föreningen, af hvilka 6 äro understödjande. De öfriga fördela sig på yr-

ken och befattningar på följande sätt: 1 bageri-
arbetare, 1 bokbindare, 1 farmacie studiosus, 2
kontorsbiträden, 1 mekanikus, 1 stensättare.

— Höstmarknaden omfattades äfven i år med
stor välvilja och verksamt intresse af såväl gifvare
i landsorten som köpare i Stockholm och last but
not least vår damkomité, som hade det ganska
ansträngande bestyret med anordningarna. —
Behållningen uppgick till omkring 2 300 kr.

1893 — Sjuka medlemmar, som önska besök, torde
därom underrätta besökskommitténs ordf. Kapten
Ch. D Tottie (31 B Engelbrektsgatan). Komitén
är äfven beredd besöka andra unge män som det
önska eller som anvisas komitén.

— De af flere efterfrågade velocipedöfningar-
na hafva nu åter begynt. Öfningsvelocipeder till-
handahållas gratis.

— Lawn tennis är en kroppsöfning av stort
värde för förvärfvandet af vighet och påpass-
lighet. Den cementbelagda gården i vår lokal läm-
par sig särdeles väl därtill.

— Bollsparkning vid Haga. Samling vid Norra
Latinläroverket.

— Lektor N. P. Ödman, Gefle, har varit vänlig
nog att lofva oss ett besök, då det s k innan-
fönsterloftet gör det möjligt för honom att före-
taga en liten utflykt hit.

— Bönemöte. Ämne: Helgelsen. Ledare: Kom-
mendör Baron Edv. Barnekow.

— Julfest. Medlemmar ega rätt medtaga be-
kanta, äfven damer (!)

Långt innan Centralförbundet för socialt arbete kom till stånd (1903) eller någon annan förening eller institution tagit upp sociala frågor på sitt program, anordnade KFUM 1890 en serie föreläsningar i hithörande ämnen. Från ord till handling. Gottfrid Jansson, ordförande i KFUMs besökskommitté, var en gärna sedd gäst hos de gamla på Sabbatsbergs ålderdomshem. — Bilden är från 1946.

1894 — En synnerligen stor uppmuntran kom vår förening till del, då med anledning af H. M. Konungens födelsedag en gåfva af 5 000 kr. öfverlämnades till byggnadsfonden från DD. MM. Konungen och Drottningen.

— Bibelsamtal: Stillheten inför Gud. Inledare: Prins O. Bernadotte.

— Föredrag för unge män af Lektor P. Waldenström: Sedlig renhet, ett vilkor för lycka i lifvet.

— Yrkesmötet för snickare, till hvilket inbjudits personalen vid J. O. Wengströms mek. snickerifabrik, var besökt af 110 personer, däraf 80 inbjudna och 3 medlemmar.

— Velocipedöfvning i Norra Latinläroverkets gård.

— Månadssamkväm. Föredrag af Kapten E. Melander:

”Om unge personers Sedhers Höffwelighet”.

— Den som uppmärksamt betraktat vår vignett har observerat att vi numera hafva rikstelefon jämte allmänna telefon på lokalen.

1895 — Gustaf Adolfsfesten var en af den gångna månadens märkliga händelser. Den var besökt af så många som rimligtvis kunde få rum i Tyska kyrkan och bar en alltigenom värdig prägel.

— Medlemsmöte. Föredrag af Dr Henrik Berg: Hvad menas med en gentleman?

— Medlemsmöte med föredrag af Statsrådet Friherre A. Rappe öfver ämnet: Trons lydnad.

— Föreläsning i tandhygien af Tandläkare C. Rosander.

— Medlemmar och vänner af föreningen! Köpen af den rikt illustrerade tioårsberättelsen, för att gifva åt bekanta, som i viljen intressera för verksamheten.

— Praktiska vinkar för våra komité-medlemmar:

- Kom alltid i tid till mötena och stanna tills allt är slut!
- Gör ett allvarligt löfte att uträtta hvad som begäres!
- Spill ej tid med att diskutera något, som ej hör till saken.
- Tala ej mycket, medan du gör litet, utan låt dina ord följas af handling.
- Låt slutligen Andens sinne få råda i allt hvad som säges och göres. (De här vinkarna är lika aktuella idag. — Reds anm.)

— Ett diamantsmycke som värderats till 5 000 kr. har af Prinsessan Bernadotte skänkts till byggnadsfonden.

— Luften och dess beståndsdelar. Föreläsning af Professor A. W. Cronquist. (Kanske en föreläsning om luftföroreningar på den tiden?)

Annons: Fröms velocipeder äro utmärkta. Användas af Kongl. Post- och Telegrafverken samt ridas af tusentals svenska ryttare.

Konsert i Tyska kyrkan under medverkan av bl a löjtnant John Forsell.

Stor stockholmshändelse

Grundstenen till den blivande ungdomsborgen, vid Snickarbacken, nuvarande Birger Jarlsgatan 35, läggs den 14 juni av prins Carl. Oscar II, som lovat utföra ceremonin, var förhindrad "då förhållandena i Norge kräde hans närvaro där".

"Med ackompanjement af Lifgardets till häst musikkår afsjöngs först 'Jag lyfter mina händer'. Sedan de sista tonerna förklingat, tog Kapten Melander plats vid grundstenen och höll tal". — En blylåda med vissa dokument löddes igen och placerades under grundstenen vid huvudingången. Antalet medlemmar i hela stan var 1 205, framgick det bl a av dokumentet. "Hofpredikanten d:r J. C. Bring höll därefter bön."

Ceremonin var en stor händelse i Stockholm. Folk trängdes på de närmaste gatorna, hade tagit plats i varje tillgängligt fönster eller vindsglugg, i de kringliggande husen, ja till och med fattat post på taken — heter det i månadsbladet. Referatet illustreras med ett foto — det första som dittills varit infört i tidningen.

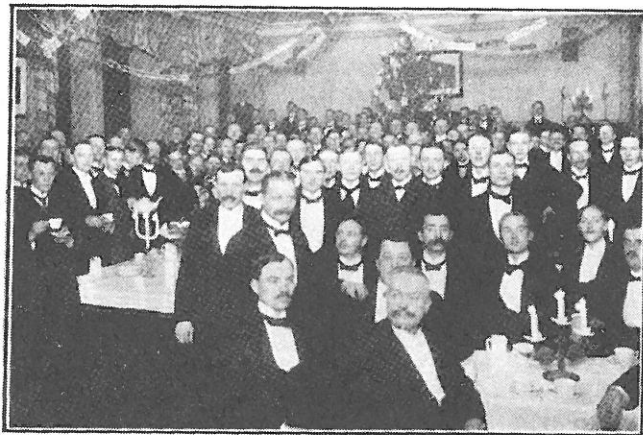

1896 Föreningens årshögtid å Börsen med högtidstal af f d Statsrådet Gunnar Wennerberg.

— Aftonunderhållning under medverkan af Herr W. Peterson-Berger.

Stockholms "ganymeder" (servitörer) inbjudna till en enkel festlighet natten mellan fredag-lördag 17-18 april. Vid 1-tiden på natten uppgick

gästernas antal till 352. "Evangeliska föredrag höllas af missionär Tjäder, prins Bernadotte och bitr. sekreteraren Efr. Lindberg."

Nattlig "kyparfest" på KFUM när seklet var ungt.

— Hjulryttare ohøj! Med anledning af den stundande Malmöutställningen föreslår under-teknad en velocipedtur genom det härliga södra Sverige . . .

— Om vi sålunda blifva inskränkta i fråga om lokalen i staden, så hänvisas vi så mycket mera till vårt sommarhem vid Margretelund, som nu är i full verksamhet. Föreningsbygget: Liksom H.K.H. Prins Eugen godhetsfullt erbjudit sig besörja dekorationen af mottagningsrummet hafva ett par för Östergötland intresserade damer erbjudit sig besörja dekorationen af det till detta

landskap hörande rummet, hvilket kommer att hållas i allmogestil. — Bygget går med raska steg. En del arbeten ha bedrifvits med sådan kraft, att man börjat kl. 5 på morgonen och icke slutat förrän 11 på aftonen.

Diskussion: Är det möjligt att bevara fantasin ren? Inledning af Kand. Natanael Beskow.

Höstmarknad den 10-11 november i den nya föreningsbyggnadens gymnastiksal.

1897 Månadsbladet har fått ny vinjett. Förutom det internationella KFUM-märket ingår även en bild av den pampiga nya ungdomsborgen.

— Skidloppning, torsdagsmorgnar kl. 6.30 med samling vid lokalen. Gemensam kalkåkning vid Djurholm lördagen den 6 februari. Afresa med elektriska järnvägen kl. 6.30 e.m. Efter återkomsten kvällsspisning i föreningen.

— Tandläkare C. Rosanders föreläsningar i

MÅNADSBLAD

UTGIFVET AF **UNGE MÄN**

KRISTLIGA FÖRENINGEN AF i Stockholm

35 BIRGER JARLIGATAN.
Ingång från Snickarebacken. Allm. Tel. 68 00.
Rikstelefon 15 95.

Föreningens syfte är att verka för unge mäns väl i fysiskt, intellektuellt, moraliskt och andligt afseende. Inträde kan vinnas af hvarje välkänd ung man, som respekterar föreningens grundsatser och som fyllt 16 år. Afgiften, 10 kr. pr år, erlägges i forskott hel- eller halfårsvis och beräknas från inskrifningsdagen.

N:o 1.

Prenumeration mottages å hvarje postanstalt.
Pris jämte bilag. Förbundstidningen 1 kr. pr år.

Januari 1897.

Lokalen öppen kl. 9 f. m.—10 e. m.
Redaktionsbryra öppen kl. 11—12 f. m.
35 Birger Jarligatan.

9:e årg.

tandhygien hafva icke rönt den anslutning som man kunnat vänta på grund af ämnets allmännyttiga beskaffenhet och föreläsarens utmärkta framställningssätt. Vi lyckönska våra medlemmar, som synas hafva så goda tänder, att de icke anse sig behöfva lära att taga vara på dem.

Stockholmsutställningen. Över 300 namn i föreningens "främlingsbok" under augusti. Asiater, amerikanare, utländska journalister, rysk professor från Baku och en korrespondent till ryska landsortstidningar!

— Sjukkasen: "Sedan kassan trädde i verksamhet, har den haft 'att glädja sig åt' tvenne sjukfall."

— Föredrag af litteratör J. Stadling: Minnen från André-ballongens uppstigande den 11 juli 1897.

— Herrar principaler! Hafven godhetsfullt vår förening i minne, då ledigheter uppstå bland eder personal.

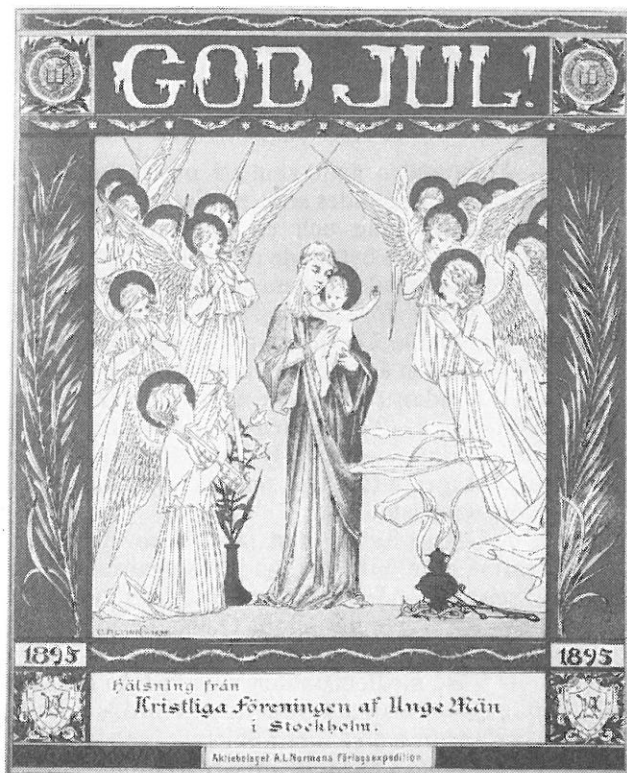
— Bibelsångstunderna under november hafva omfattats med lifligt intresse. Öfningarna äga rum onsdagar kl. 8, och till dem äro alla välkomna, som hafva en smula röst och öra samt vilja af hjärtat sjunga Herrens lof.

1898 — Mötena för postmän hafva rönt liflig anslutning.

— Lawn tennis å Norra Latinläroverkets gård.

Oscar II inviger föreningsbyggnaden den 21 april. "Blifve detta ett godt och kärt hem för svenske ynglingar, en plantskola till danande af ädel karaktersfasthet hos svenske män". — Tal även av ordföranden Emil Melander och professor Rudin.

— God Jul! utkommer snart i sin fjärde årgång med synnerligen godt och omväxlande innehåll, redigerad af D:r Karl Fries under medverkan af framstående artister. Bland bidrag hafva vi haft den stora äran att erhålla ett af H.M:t Konungen.

— Gymnastiköfningarna komma nu efter lång väntan att kunna upptagas i vår egen gymnastiksal. Det torde icke vara förmätet att påstå att den kommer att bli om icke den största, så åtminstone den trefligaste av Stockholms gymnastiksalar.

— 13-19 april Internationell bönevecka för K.F.U.M. Bönemöte för medlemmar under ledning af Prins O. Bernadotte.

1899 — Årshögtiden ägde rum på utsatt dag den 23 mars. Den öppnades som vanligt med en gemensam andlig sång och ett hälsningstal af ordföranden. Han betonade däri vikten af att i unga år ställa sig i ledet af dem som kämpa under Jesu Kristi banér för sanning och rätt. Vid en efterföljande supé deltog närmare 400 personer.

— Lokalen är öppen hvardagar kl. 9 f m — 10 e m. Söndagar 1—10 e m. Biblioteket öppet hvardagar 8—9 e m. Stenografibiblioteket öppet onsdagar kl. 8—9 e m. Hvarje afton kl. 9.15 serveras té med mjölk och smörgås à 50 öre. Aftonbön dagligen kl. 9.45.

— Telegrafering utan tråd är en uppfinning, hvarom man sett åtskilligt i tidningarna, och som sysselsätter mångas uppmärksamhet. Om detta ämne för dagen har lektor Gallander lofvat hålla en föreläsning den 19:de.

— Våra medlemsmöten vilja vi från december söka gifva en annan form än den hittills brukliga. Norrlandsrummet ommöbleras, och hela våningen tages i anspråk för aftonen. Sång, musik

och deklamation afbryta då och då den som vi hoppas lifliga konversationen. Hälsningshyllning ägnas de nyinträdande och tésupé afätes i all gemylighet.

Ur månadsbladen 1911—1918

Från sekelskiftet bläddrar vi nu oss fram till 1911—1918. År av fred och krig. Olympiska spel i Stockholm och ett föreningsliv prägladt av världshändelserna. Nystavning är genomförd sedan 1906 men i övrigt vittnar ordval och uttryck om en svunnen tid.

1911 Musikhistorisk afton (Berwald) med bl a Olallo Morales och Astrid Berwald.

Vårkonsert i hörsalen med enbart verk av Peterson-Berger, själv närvarande. PB hyllades och fick lagerkrans.

Annons: Rak- och frisérsalongen i KFUMS Hotell. Klippning 60 öre. Rakning 20 öre.

KFUM-gymnasterna till Danmark och Tyskland.

Vädjan om bidrag till Ynglinga-avdelningen för en kraftig utveckling av scoutarbetet, som då var på frammarsch ute i landet men inte fått riktigt fotfäste i Stockholms KFUM. Scout måste år 1911 också vara YA-it!

1912 Olympiska spelen hålls i Stockholm. KFUM anordnar föredrag på tyska, engelska och franska om Sverige och svenskarna.

1913 Inbjudan till tolv dagars rundresa i Norrland. Flodfärder, fjällvandringar, fabriksbesök, besök i lappläger och på fåbodrar. "Endast marschdug-

liga, friska, starka och hurtiga unge män torde reflektera". Kostnad 55 kronor per person!

Sedvanlig Fosterländsk fest i Cirkus den 2 december. "D:r Sven Hedin har lovat att hålla det fosterländska talet. Många skola säkert med glädje hälsa detta meddelande, och de, som betrakta den berömde upptäcktsresanden med misstänksamma blickar, kunna här få tillfälle att övertyga sig om, huruvida han är så farlig, som det påstås. Sixten Anderson tio år som ledare för gymnastiken. "Det var en gång då den förre instruktören måste resa bort som Hr Anderson erbjöd sig att vikariera. Sedan ville gymnasterna inte ha någon annan instruktör".

1914 Samkväm för 400 deltagare i bondetåget. Medverkan av bl a prins Bernadotte och dr Karl Fries. — Årshögtiden var trots den politiska spänningen, som absorberar så mycken uppmärksamhet och kraft, besökt av så många som lokalen bekvämligen kan rymma. Orkestern hälsade de närvarande med en ouvertyr som vittnade om att den nu hunnit en mycket hög ståndpunkt i skicklighet och samklang.

1915 Julfester för brandmanskap, polismän, lärlingar, spårvägsmän, postmän, renhållningsmän, personal vid gas- och elektricitetsverken.

Goss- och ynglingaavdelningens cykeltur Vättern runt inleddes med båtresa till Motala på Göta kanal. Besök hos Verner von Heidenstam på Naddö, som bjöd deltagarna på aftonmåltid.

1916 KFUM-gymnaster ger uppvisning vid fjärde arbetarfesten på Stadion söndagen den 27 augusti. "Det är en god regel, som truppen plägar iakttä-

Härmed fästa vi Eder uppmärksamhet på

**KFUM GYMNASTERNAS
FOSTERLÄNDSKA FEST**

**Gymnastik-
Uppvisning**

i Cirkus
å K. Djurgården

**Tisdagen
den
5 Dec. 1916
kl. 8 e. m.**

Dörrarna öppnas
kl. 7.30.

**Sång af
K. F. U. M.-Kören**

**TAL af
Professor
FRANS VON SCHÉELE**

**MUSIK af
Kgl. Svea Lifg.
Musikkår**

Biljetter säljas å K. F. U. M:s Sekretariat Birgerjarlgatan 35 Allm.
68 00 Riks 15 95, i Allm. Tidn.-kont. Gust. Ad. Torg samt v. ing.
Biljettpriiser: Logeplats 2.50 Parkett 2.00 1sta plats 1:a bank 2.- 2:a 1.50
3:e och 4:e bank 1.25 2 dra plats 1.- 3 dra plats 0.75, Galleri 0.50.

*Gynna den svenska gymnastiken genom att
i tid förse Eder med biljetter.*

Första "Fosterländska festen" hölls 1908 i Cirkus på Djurgården. Festerna fortsätter än i dag även om under annat namn och i andra lokaler. Men den blågula fanan bärs alltid i spetsen för KFUMs manliga elit — nu liksom på flygbladet från 1916.

ga, att icke anordna eller deltaga i tävlingar eller uppvisningar å söndagar, men då det för en arbetarepublik skulle vara så gott som omöjligt att närvara vid en sådan fest annat än på en söndag, så gjordes denna gång ett undantag”.

Missionsafton. Föredrag av överste H. Dillner ”Bibeln vid fronten”. Kollekt för anskaffande av Nya Testamenten åt de värnpliktige.

1917 Föredrag av D:r Karl Fries ”Arbete för och bland krigsfångar”.

Besökskommittén anordnar i samarbete med KFUK julfester på Allmänna försörjningsinrättningens huvudavdelning och dess filialer i bl a Bromma och Brännkyrka. Julfest för de gamla på Guldbroloppshemmet och för alla (ca 1 000 personer) på Sabbatsbergs ålderdomshem.

Ynglingaavdelningens schack-klubb under ledning Herbert Lindström. (91 år gammal 1984 och fortfarande med i föreningens verksamhet).

1918 Scouternas afton. Föredrag av scoutchefen major Ebbe Lieberath. Scoututnämning och utdelning

av specialmärken av kårchefen D. Holmblad. Musik av KFUM-scouternas musikkår.

— En av våra medlemmar, ingenjör B. Orton, har haft den stora vänligheten att förhyra och till potatisodling för föreningens räkning upplåta 3 koloniområden vid Danderyd. Han har även bekostat den härför behövlige potatisen, anskaffat redskap och erbjudit reseersättning åt odlarna. (Orton var den som år 1930 tog initiativet till de första morgonbönerna i radio).

Ungdomsmöte gemensamt med KFUK. Föredrag av baron Paul Nicolay från Finland.

Första världskriget slut. Anteckningslista på föreningens expedition för instämmande i ”petition till makternas fredskonferens” med bl a följande lydelse: ”De oerhörda lidanden mänskligheten under världskriget utstått har gjort det nödvändigt, att alla folk endråktigt samlas om kravet på en varaktigt bestående fred för framtiden, en fred grundad ej på makten utan på rätten”. — Vi vet hur det gick! ■

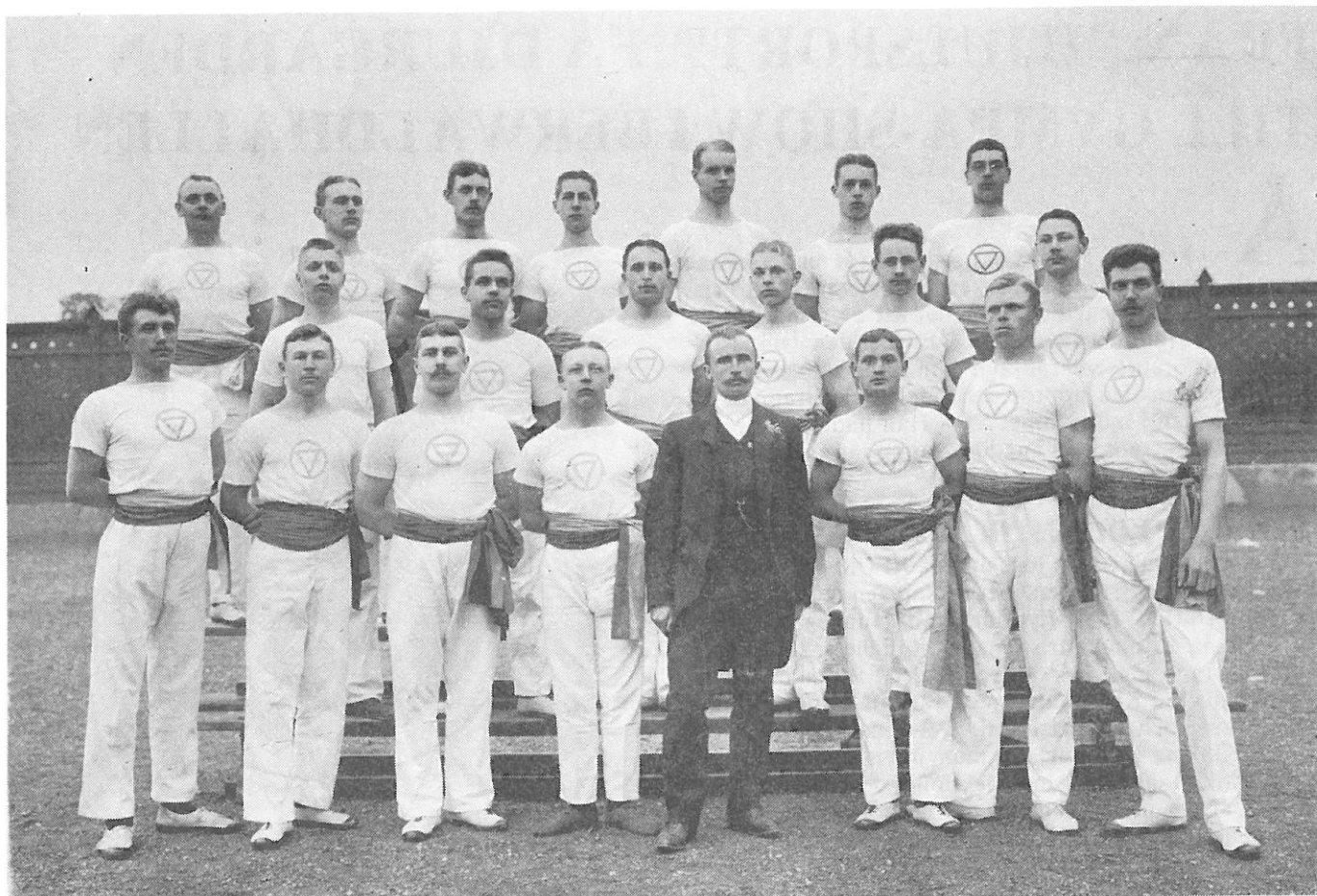
FRÅN "HJULSPORT" PÅ DJURGÅRDEN TILL GYMPA-SHOW I BERWALDHALLEN

Aret är 1894. KFUM har sedan tio år sina lokaler i huset Kungsgatan 2. Föreningens sekreterare Karl Fries skriver på tal om medlemsmötena, att de rymmer hela KFUM-programmet i miniatyr. "Endast den gymnastiska sidan är orepresenterad, om man ej vill som sådan betrakta promenaden uppför den smala spiraltrappan till aftonmåltiden i matrummet". — Han hade humor den gode dr Fries, som i sin ungdom var en intresserad gymnast.

Första gymnastikhästen

Gymnastik och idrott togs upp på KFUM-programmet redan de allra första åren. Att föreningen redan efter ett år från starten 1884 flyttade från Humlegårdsgatan, berodde på att man där saknade möjligheter till gymnastik. Nu fann man nya större lokaler i flickskolan Ate-neums hus vid Kungsgatan med rätt att disponera skolans hörsal och gymnastiksal. Det senare var inte det minst viktiga. Här började man nu med regelbunden gymnastik i samband med lektioner i florettfäktning. Även om det mest handlade om motionsgymnastik, så avslutades som regel varje termin med en uppvisning i gymnastiksalen. Den första redan 1885. Då hade gymnasterna samlat in pengar till en egen "gymnastikhäst".

Året är 1912. Sixten Anderson — ännu inte "vitrockad" bland sina elitgymnaster.

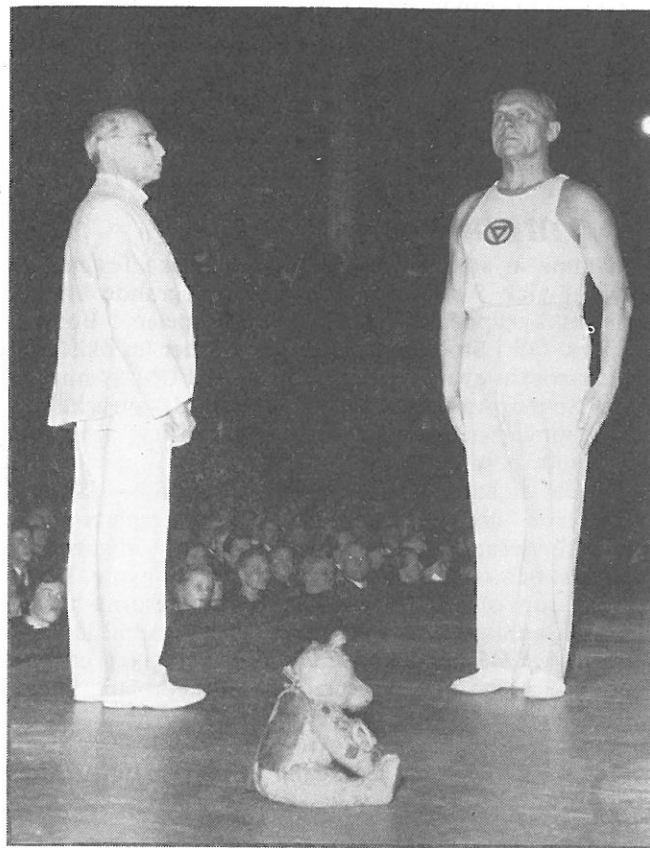
Hjulspport — men aldrig på en söndag

Det var inte enbart gymnastik på programmet de första åren. Studerar man föreningens månadsblad skrivs där om sport och motion, som på sin tid kallas bollsparkning, skidlöpning, kälkbacksåkning, spatserturer och lawn tennis. "Hjulryttarklubben" är inte att förglömma. Den fick under det mer moderniserade (!) namnet "Velocipedtroppen" sina egna regler och stadgar år 1890. Första punkten bland reglerna är värd att återge: "Troppens ändamål är att bereda de af föreningens medlemmar som äro intresserade af hjulspport, tillfälle till öfningar och utflykter. Utflykt på söndag må dock icke af troppen som sådan företagas".

Vi kan spåra samma principiella inställning under många år framåt. I augusti 1917 gav KFUM-gymnasterna undantagsvis en uppvisning på en söndag i Stockholms stadion i samband med "Fjärde arbetarfesten" där. Motiveringen var, att det för en arbetarpublik skulle vara så gott som omöjligt att på en vardag närvara vid en sådan fest. Med åren blev inställningen den, att uppvisningar, utflykter, sport, idrott och scoutövningar fick ske även på söndagar, såvida en gudstjänst eller andaktsstund var inlagd i arrangemangen.

Fosterländska fester

År 1898 betydde ett uppsving för gymnastikavdelningen. Då fick man egen gymnastiksal i det nya föreningshuset, Birger Jarlsgatan 35. Vid sidan av motionsgymnastiken växte nu fram en elitavdelning, när legendariske Sixten Anderson tog ledningen 1903. Ett

Sixten leder. Främst i ledet hans efterträdare "Farsan" Sjöblom. På golvet den mascot som sedan 1933 följt elitgymnasterna på alla uppvisningar — en gåva från Stockholms gymnastikförbund inför avresan till England det året.

märkesår blev 1908, då den första s k Fosterländska festen hölls i Cirkus på Djurgården med gymnastik, sång, tal och musik. De fortsätter än i dag, även om i andra lokaler och under annat namn. Men den svenska fanan bärs alltid i spetsen för KFUMs manliga elit.

Elitgymnaster framgångsrika i olympiader

Samma år som den första fosterländska festen hölls 1908, ingick 9 elitgymnaster i den segrande svenska gymnastikgruppen vid de olympiska spelen i London. Och vid OS i Stockholm 1912 bestod mer än hälften av den svenska gymnastikgruppen av KFUM-gymnaster. Men Sixten Anderson fick inte leda de svenska OS-uppvisningarna, eftersom han inte var officer och därför inte kunde bära uniform!

— Det är naturligt att Sixten Anderson — ”Sveriges vitrockade ambassadör” får en hedersplats bland minnesbilderna, skriver Olle Schager, tidigare elitgymnast och sedan 1949 en av ledarna för gymnasternas många uppvisningar utomlands. Utlandsresorna började 1911 i Danmark och Tyskland. 70 år gammal lämnade Sixten år 1945 ledarskapet för elitavdelningen efter att under 43 år ha avverkat mer än 400 bejublade uppvisningar och lett 15 turnéer utomlands. — Som lekman, utan att vara gymnastikdirektör!

Då Sixten lämnade ledningen för den manliga eliten,

instiftades Sixten-Medaljen som alltsedan 1945 årligen utdelas till förtjänta utövare eller stödjare av svensk gymnastik. Sixten gick bort 1958, men hans minne lever genom dessa medaljer.

”Farsan” Sjöblom och andra nya ledare

Efter Sixten Anderson övertog Gunnar Sjöblom ledningen av elitgymnasterna to m utgången av 1958. ”Farsans” meritlista upptar 300 uppvisningar som elitgymnast sedan 1917 och 145 som ledare.

Under senare ledare har en viss ”modernisering” och anpassning i tiden skett jämsides med övergång till redskapsgymnastik. Men framgångarna för ”eliten” har fortsatt med nya ledare både inom och utom Sveriges gränser. Det må vara uppvisningar i Israel 1971, USA 1973, Berlin 1975 eller på någon oansenlig idrottsplats i gamla Sverige.

Gymnastikavdelningarna har sina egna jubileumsskrifter. Senast 1975 då de fyllde 90 år. De lär väl återkomma som 100-åring 1985. Det har ändå känts angeläget att med detta avsnitt i vår 100-års återblick markera deras betydelse och insatser. Gymnastikshow i Berwaldhallen den 23 november 1983 tillsammans med bl a kvinnliga eliten och pojkeliten är ett exempel på en uppvisning i vår tid. ■

KFUM — VÅRT FÖRSTA FOLKUNIVERSITET

Bara några veckor efter KFUMs bildande står det i ett styrelseprotokoll av den 6 december 1884: "Att förestå Föredrags- och undervisningsafdelningen utsågs Kapten G Uggla". Och Gustaf Uggla var inte vemsomhelst. Det var han som under sin tid som militärattaché i Wien gav impulsen till att KFUM infördes i vårt land. Han steg snabbt i de militära graderna, blev general och chef för konungens stab.

"Inte bara en exklusiv uppbyggelseförening"

Man kan därför med fog påstå att KFUM var tidigt ute även i fråga om studiearbete. Vid genomläsning av de första redogörelserna för verksamheten visar det sig nämligen, att vid sidan av bibelsamtalen ägnades stort intresse åt studieverksamhet. — KFUM vill inte vara en uppbyggelseförening i exklusiv bemärkelse. Så karakteriserades rörelsen när den första gången presenterades för allmänheten i ett föredrag i Vetenskapsakademien i januari 1885. Talaren var föreningens vice ordförande, kyrkoherde P Kaiser i den tyska församlingen. Och han fortsatte ungefär så här: — Eftersom KFUM bygger sin verksamhet på kristendomen, "källan till allt mänskligt gott", så kan medlemmarna helt och fullt ta del i det mänskliga kulturarbetet. — Det är en beskrivning av KFUM som står sig än i dag.

Språkinstitut — Handelsskola

Undervisningen bestod till en början av samtalsövningar i franska, tyska och engelska för mer försigkomna. Senare upptogs även en mer elementär språkundervisning. Den första tiden ordnades undervisningen kostnadsfritt av styrelsens medlemmar och andra intresserade. Men allteftersom antalet klasser växte och anspråken på systematisk undervisning ökade, måste föreningen anställa avlönade lärare.

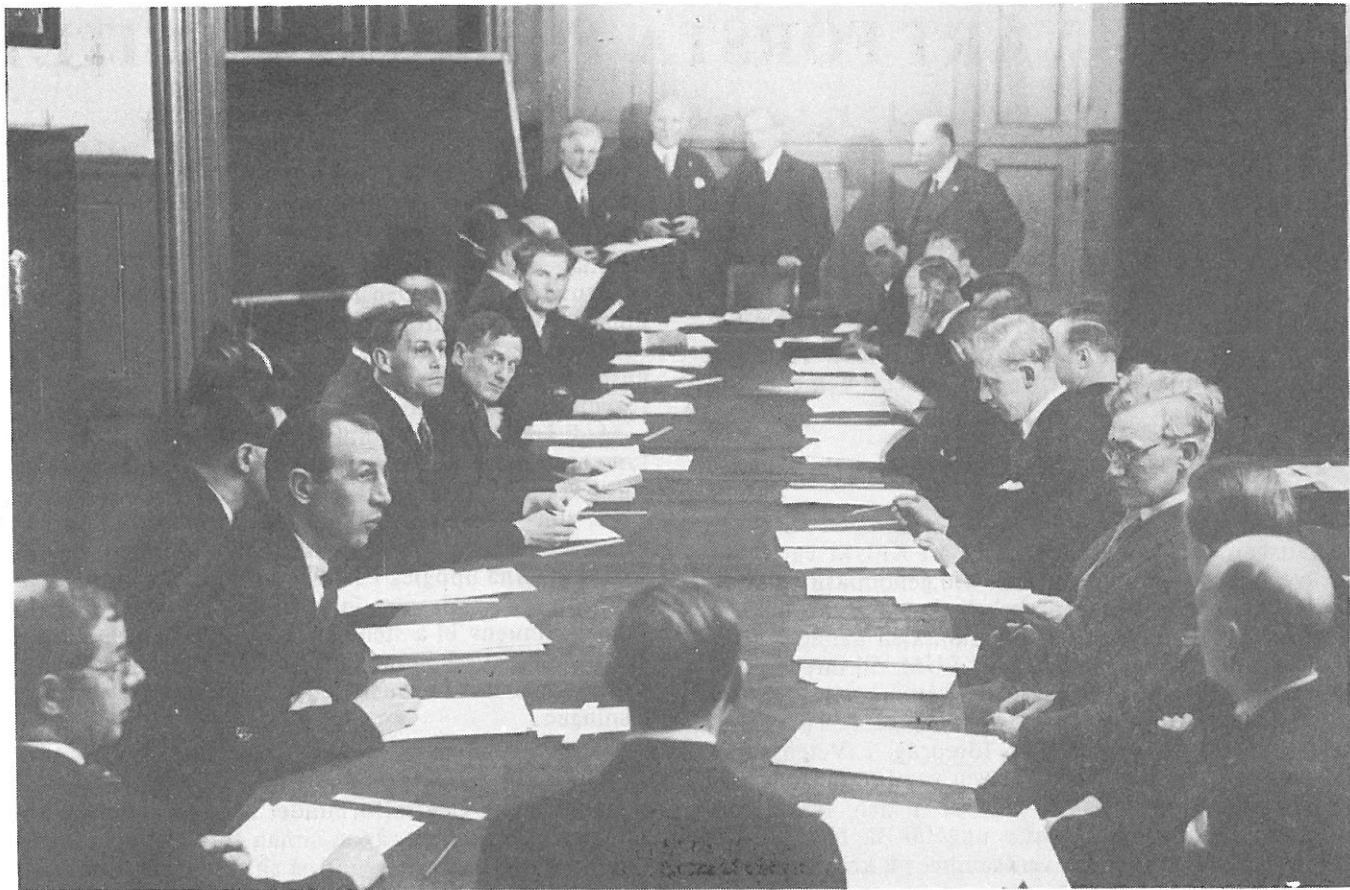
Med åren stegrades anspråken ytterligare. År 1903 fann man sig föranlåten att anordna 3-åriga kurser, vilka förde fram till språkkunskaper, motsvarande slutproven i den tidens realskola. Det tillsattes också en särskild föreståndare för "språkinstitutet". Antalet elever i språkkurserna uppgick i medeltal till 130 per termin.

Förutom språk — inkl svenska — var undervisningsämnena bl a stenografi, bokföring och handelskorrespondens, kommunal- och lagkunskap. Besök i kommunala institutioner och industrier ingick i undervisningen.

Sociala insatser

Långt innan Centralförbundet för socialt arbete kom till stånd (1903) eller någon annan förening eller institution tagit upp sociala frågor på sitt program, anordnade KFUM 1890 en serie föreläsningar i hithörande ämnen. Högt kvalificerade föreläsare anlätades.

Under några krisår efter första världskriget gjorde för-

Kurs på KFUM för arbetslösa tjänstemän under 1930-talets depressionstider. I bakgrunden vice ordföranden, under-

visningsrådet Nils Schenke, kamrer Johan Redell och längst till höger ordföranden Karl Fries.

eningen en ganska betydande insats för arbetslösa genom kursverksamhet och upplåt en stor del av sina lokaler. Även under 30-talets depressionstider ordnades kurser, huvudsakligen inriktade på arbetslösa tjänstemän.

Till samhällsinsatser av senare datum kan väl också räknas den s k "Blå kåren" i början av 40-talet. En expressbyrå för cykelbud, som försökte förbättra budens arbetsförhållanden och om möjligt skaffa dem andra arbetsuppgifter. Ett annat initiativ på 40-talet var det s k

"ungemänshemmet" om 20 rum i föreningshuset, där bl a numera välkända Jan Sparring och Jan Malmsjö bodde.

"Blå kåren" — KFUMs expressbyrå för cykelbud i början av 40-talet. Ett försök att förbättra budens arbetsförhållanden och samtidigt skaffa dem annat arbete.

I början av 1940-talet blev KFUM "stilbildare" för andra organisationer, Svenska kyrkan och frikyrkosamfundet genom sina ljusa och trivsamma lokaler för ungdom.

Populära föreläsningar

Ända fram till våra dagar har KFUM alltså kunnat uppvisa en provkarta på det mesta i fråga om kursverksamhet, föreläsningar och samhällsinsatser.

Föreläsningar i aktuella ämnen och sk populärföreläsningar omhuldades. Sven Hedin föreläste år 1891 om sin då avslutade resa från Teheran till Kaschgar och återkom 1909 med ett föredrag om sin stora upptäcktsfärd i Transhimalaja. Serieföreläsningar i historiska ämnen, psykologi, medicinska och tekniska ämnen var också populära.

Litteraturaftnar efter en bestämd plan anordnades re-

dan 1895, något som sedan togs upp även av Borgarskolan i Stockholm.

Riksdagsman Fabian Månsson — välkänd för en äldre generation bl a genom sina brett upplagda historiska romaner — höll i mars 1923 en föreläsning om "arbetslöner och livsmedelspriser i Sten Sture den yngres Stockholm" (inträdesavgift 50 öre, medlemmar fritt). Ett par årtionden senar kan vi i "KFUM-Nytt" läsa om kurser i livsåskådningsfrågor med studiesekreterare Erland Sundström som ledare och ett föredrag "Kristendom och kultur" av fil dr Erik Hjalmar Linder. Båda är som bekant ännu verksamma som föreläsare.

Stat, kommun, radio, TV och AMS tar över

Allteftersom den kommunala och statliga undervisningen i vårt land breddades på alla nivåer, avtog också behovet av insatser av det slag som antytts. Radio och TV har ytterligare minskat behovet. Fortfarande bedriver dock KFUM bildningsarbete, men numera huvudsakligen kanaliserat genom KFUK-KFUMs Studieförbund. — Men nog vågar man ändå till sist hävda, att KFUM var vårt lands första "folkuniversitet". Och då utan ett enda öre från vare sig kommun eller stat! ■

LITE KÖRHISTORIA

"Med sångarfärd är förknippadt något mycket trefnadsfullt, något som väcker tanken på en hurtig ungdomsskara, där glädje i hvarjt öga röjes och sångens ton till hjärtat talar".

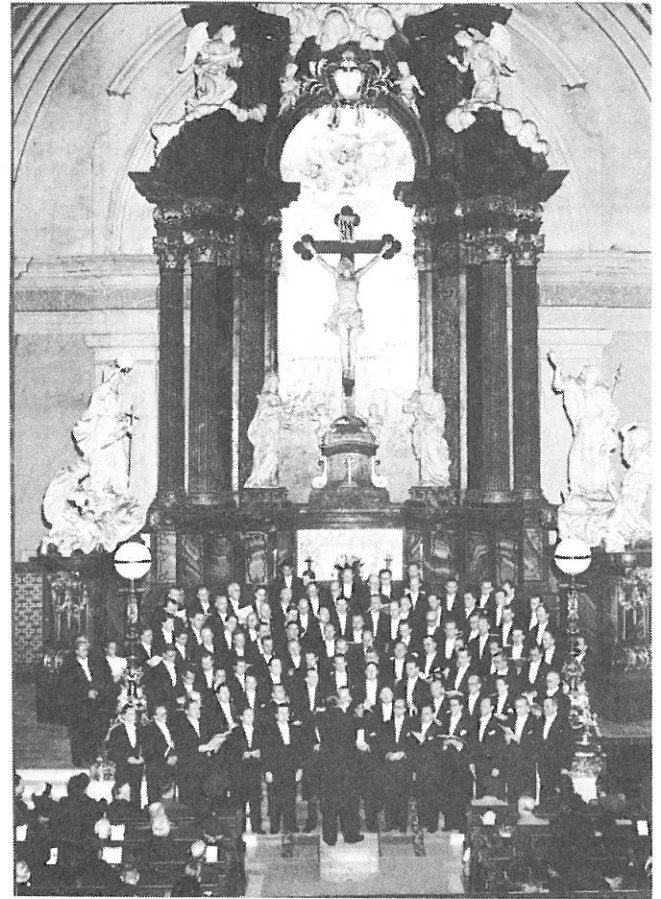
Man kan le åt detta tidstypiska citat ur ett referat från en KFUM-sångarfärd i Värmland 1901. Men det får stå som ett uttryck på sin tid för den sångarglädje som åren igenom präglat KFUM i vårt land.

Drottningholm 1888, Amsterdam 1891, London 1894

En svensk KFUM-kör omnämnes första gången år 1888 i samband med KFUMs världskonferens i Stockholm. Man kan utgå ifrån att de flesta sångarna var stockholmare. Kören förhöjde stämningen bl a under den mottagning som Oscar II gav för konferensdeltagarna på Drottningholms slott. — Främlingarnas entusiasm över vad de hörde och såg var mycket nära kokpunkten, förtäljer historien. Dirigent var K U Nylander, sedermera domprost i Strängnäs.

I Amsterdam 1891 blev det nya framgångar vid världskonferensen där. Då med en fyrdubbel kvartett som bl a framförde ett för konferensen särskilt gjort arrangemang av Wennerbergs Davids Psalmer.

En av tenorerna var den 25-årige studenten Nathan

Från en konsert 1945 i Gustaf Vasa kyrka i Stockholm.

Söderblom, han som senare skulle bli Sveriges ärkebiskop och 1930 få Nobels fredspris. Året innan hade han på Karl Fries "tillskyndan" deltagit i Studentvärldsförbundets konferens i USA och upplevt en ekumenisk väckelse. Denna resa och konferensen i Amsterdam gav enligt honom själv impulser till hans kommande samkristna strävanden, som kulminerade i Ekumeniska mötet i Stockholm 1925.

Vid världskonferensen i London 1894 medverkade på nytt en svensk KFUM-kör under ledning av kamrer Axel Taube. — En kombination av urkraft, sångarglädje och musikkultur, har det sagts, om Taube. Kören var sammansatt av 66 sångare från hela Sverige. I Royal Albert Hall mottog en publik på tiotusen personer "Hör oss Svea" med en bifallsstorm som lär ha trotsat all beskrivning.

KFUM-kören i Stockholm växer fram

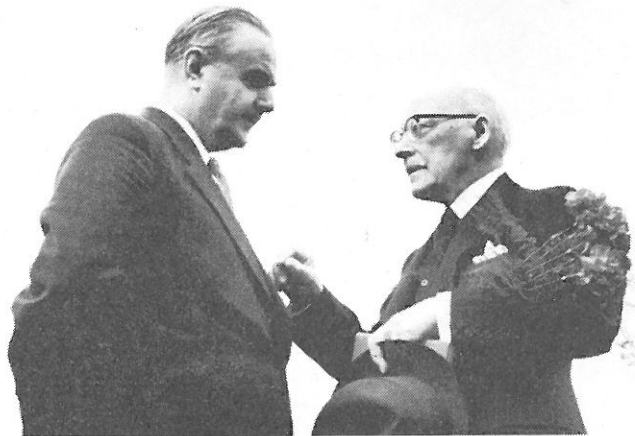
Den nuvarande KFUM-kören i Stockholm räknar 1925 som sitt födelseår. Men som redan antytts har den haft sina föregångare på riksplanet, I första hand den "gamla" Svenska KFUM-kören med Hugo Lindqvist som ledare. — En trollkarl har han kallats och en estetisk njutning bara att se honom dirigera. Kören upplöstes 1922, men stommen kom att bilda "Sångsällskapet De Svenske".

En direkt föregångare till dagens KFUM-kör i Stockholm är dock "Manskören Excelsior", grundad 1914. Eftersom den inte hade någon fast förankring i en organisation och drogs med lokalsvårigheter, antog den ett erbjudande år 1925 att under namnet "KFUM-kören

Excelsior" ansluta sig till KFUMs Centralförening. Under större delen av perioden 1914-1925 var musikdirektör Gunnar Berggren Excelsiors ledare och dirigent. Efter anslutningen till KFUM kvarstod Berggren som ledare fram till 1935, då han avlöstes av Martin Lidstam, som då var ledare för Tabernaklets sångkör i Stockholm.

Epoken Martin Lidstam

Med Martin Lidstam inleddes en ny epok i KFUM-körens historia. "Han var giganten, härföraren och hänföraren, sångens hänsynslöse slavdrivare men lika lydiga slav och ödmjuka tjänare". Det är Bror-Axel Lindörn, körens ordförande under många år, som ger denna träffande beskrivning.

Två sångarhövdingar. Just blomsterhyllade Hugo Alfvén ger sin kollega Martin Lidstam andra sorters rosor vid körbesök i Leksand 1956.

Liksom KFUM-gymnasternas legendariske ledare, Sixten Anderson, var Lidstam en naturbegåvning, utan formell utbildning i vare sig dirigering eller sång och musik. Men han blev en värdig efterträdare — ja, mer än så — till tidigare omnämnda körledare.

Liksom gymnastikavdelningarna har KFUM-kören sina egna jubileumsskrifter och reseskildringar. Exempel på de senare är "I Västerled" som skildrar färden med Svenska Amerika Linjens chartrade "Drottningholm" till Skottland, Färöarna, Island och Norge under juli-augusti 1939. Den avslutades endast några veckor innan andra världskriget bröt ut, som för flera år framåt satte stopp för utlandsturnéer.

"From sea to shining sea" berättar i entusiastiska ordalag om körens USA-resa 1956. En första färd till

"The National Swedish Chorus" på väg till USA 1956.

USA med KFUM-sångare gjordes redan 1906. Färden femtio år senare omfattade 3 250 mil på femtio dagar och samlade åhörarskaror som vid ett tillfälle i Saint Paul, Minnesota, uppgick till inte mindre än 11 500!

En senare USA-färd stod inte år 1954 efter i fråga om framgångar. Det var 1964 med konserter i bl a Carnegie Hall och vid världsutställningen i New York.

Det har med åren genomförts hundratals KFUM-konserter, många radioframträdanden och skivinspelningar samt en mängd resor både inom och utom Sverige. Ofta med berömda solister och med sånger tillägnade kören eller framförda för första gången. Minst 25 utlandsturnéer hann Martin Lidstam leda, innan han gick bort i januari 1972.

Hugo Alfvén och Sten Broman har ordet

Hugo Alfvén var en beundrare av KFUM-kören. Han skrev en gång apropå den svenska folkvisan, att inte minst KFUM-kören under Martin Lidstams ledning vårdat sig om den och låtit den komma till heders med verkligt leklynn. Och Sten Broman, fruktad musikkritiker, radio- och TV-kåsör på sin tid, skrev efter en KFUM-konsert i Malmö något som får bli slutvinjett till den här körhistoriken: Med spända förväntningar infann man sig till den stockholmska KFUM-körens konsert. Först som sist kan man med gott samvete betyga, att förväntningarna inte kom på skam. Snarare överträffades de. Fråga är om man i Sverige f n har någon manskör, som kan mäta sig med denna. Lidstam har en sällsynt begåvning för sitt kall. Hans uppträdande är utomordentligt sympatiskt och han har sin smidigt följande kör helt i si-

na händer. Det är glädjande att Sverige kan sända ut en så beundransvärd kör även till utlandet — skriver Sten Broman.

Dirigenter som tog över

Martin Lidstam var utan tvivel en hövding — och en klok sådan. Han insåg att han inte skulle kunna leda kören i all framtid. Medan han ännu stod i spetsen för kören sökte han därför en efterträdare. Det blev Dan-Olof Stenlund, KFUM-pojke från Skellefteå, som avlagt flera examina vid Kungl. Musikhögskolan. Han var inte mer än 27 år när han med den 64-årige Martin Lidstam delade på uppgiften att dirigera 1964 års vårkonsert. Fr o m 1965 övertog han helt dirigentskapet.

Efter att år 1974 ha utsetts till professor i kördirigering vid Kongl Danske Musikkonservatoriet har "Danne" måst lämna ledningen av KFUM-kören. Under några år har kören sedan letts av Göte Widlund — även ledare för Poliskören i Stockholm och Marianne Hillerudh (Martin Lidstams dotter) t o m 1981. Erik Westberg är körens nuvarande dirigent.

POJKARBETE NÄR SEKLET VAR UNGT

Från början var KFUM knappast en ungdomsrörelse. Och än mindre en pojkrörelse. Av de 40 som blev medlemmar det första året var endast tre under 25 år men femton över 40. Medelåldern var något mer än 34 år.

Blygsam början kring "stora bordet"

Efter fem år var bilden en annan. Det började ganska blygsamt år 1889 i lokalen Kungsgatan 2. Föreningens dåvarande sekreterare, Karl Fries och ett par andra medlemmar samlade en liten grupp pojkar varje söndagsmorgon kring "stora bordet". I föreningens månadsprogram stod det "Ynglinga-Avdelningens bibelsamtal". — Men samtalet fördes nog företrädesvis av oss äldre, skriver Fries i en historik.

I fyra år pågick det nystartade pojkarbetet under de här enkla formerna. Men sedan blev det samlingar också mitt i veckan men av annat slag. Fler pojkar kom med och ville ta med sina yngre bröder. På så sätt bildades en "Goss-Avdelning" (GA) för pojkar i åldern 8-11 år.

”Tillträde förbjudet”

Med inflyttningen 1896 i den nya ungdomsborgen Birger Jarlsgatan 35 med dess större utrymmen tog pojkarbetet extra fart. Ja, en sådan fart att det anvisades en särskild uppgång och tambur. — Avsikten är — heter det i en årsberättelse — ”att befria de egentliga föreningsmedlemmarna från en alltför nära kontakt med det mycket rörliga och stundom något bullersamma element som utgöres av YAs medlemmar”! — Men avsikten var också en annan. Den ”egentliga” föreningslokalen skulle vara förbehållen de äldre, dit pojkarna först ”efter vunnit kompetens” skulle få tillträde. — Det var på den tiden!

Scouting gör sitt intåg

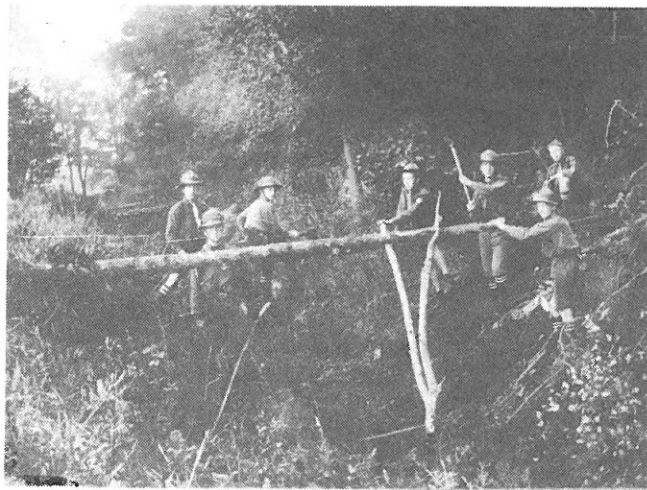
Man var vid sekelskiftet inte främmande för vare sig utflykter, vandringar eller cykelfärder som räknade 300 deltagare och sträckte sig långt in i exempelvis Dalarna och Värmland. Långt innan ordet scouting var ett begrepp levde sekelskiftets KFUM-pojkar lägerliv. Deras sommarläger var en direkt förelöpare till senare tiders scoutläger. Historiskt sett kommer förresten scoutrelsen från KFUM i England. Och det var KFUM-sekreterare Emil Winqvist som 1910 tog upp scouting som en verksamhetsform inom Ynglinga-Avdelningen (YA)

61 procent av de här pojkarna var läroverksungdom, 22 procent var elever i folk- eller yrkesskolor och 17 procent hade anställning av något slag. Även om statistiken gäller ett visst år, så är proportionen ungefär densamma under de första tjugofem åren. — En spegling av

medlemsfördelningen inom föreningen i övrigt, kan man tillägga.

I skolmössa och med KFUM-standar

Vad hade de för sig på KFUM dessa välkammade gosar och ynglingar med sjömanskrage, kortbyxor, stickiga svarta långstrumpor av ylle och snörkängor? När de inte var på läger eller på vandring med KFUM-standar i täten och klädda i kort-rock och skolmössa (gamla fotografier berättar), så var de sannerligen inte sysslösa i föreningshemmet. Men inte var det väl aktiviteter som

Brobygge i scoutings tidigaste skede

skulle passat dagens pojkar. Det förstår man efter att ha studerat några av föreningens månadsblad i början av seklet.

Pojken är mannens fader. Det var motot. Och därför gick det mesta ut på karaktärsfostran. Men pojkarna tycks med liv och lust ha deltagit i bibelstudier, nykterhetsarbete och undervisning av olika slag. De engagerade sig i biblioteksarbete, mottagningskommittéer och ställde upp som medhjälpare i fosterländska fester. Men även idrott, gymnastik, sång, musik och schack stod på programmet. Och dessemellan föredrag med skioptikonbilder, exempelvis "Palestina, land och folk, seder och bruk" eller "Nödvändigheten av småsakers tillvaratagande"!

Frivilligkår blir scoutkår

Även om scoutrörelsen kom från KFUM i England och i mångt och mycket tillämpade grundsatser som KFUM i vårt land alltid följt, så betraktades scouting till att börja med som en främmande fågel av KFUMs förbundsledning här hemma. Den togs emellertid upp som en arbetsform under täcknamnet "Frivilligkåren". Men 1912 blev det grönt ljus för "KFUMs Scoutkår" efter att KFUMs Scoutförbund bildats i december 1911. Nu kunde man i månadsbladen läsa om "Möten och

Det var fest och pompa när KFUM-scouterna med egen musikkår på sin tid paraderade den 6 november varje år. I spetsen kårchefen Folke Roth, legendarisk festarrangör, lägerbålschef och kampanjledare.

Ingarölägret — pojktoparadis i Stockholms skärgård — utrustat med bl a tio segelbåtar. Det var Hugo Cedergren som efter en studieresa till USA tog initiativet till detta vårt lands första permanenta pojkläger, som startade 1923. Numera är lägret överflyttat till Ängsholmen, som fortsätter traditionerna från Ingarö. Sommaren 1984 genomförde Ingarö-Ängsholmen sin 62:a säsong i oavbruten följd med över 500 deltagare och ledare. — Svenskt rekord!

övningar enligt särskilda order” eller ”Parad med facklor vid Gustaf-Adolf festen”.

Scouting var under många år ett livaktigt och färgstarkt inslag i KFUMs gamla centralförening. En arbetsform vi saknar i dagens KFUK-KFUM Central.

Nya tider ***— nya arbetsformer***

Även föreningens GA/YA, som längre fram blev ”Triangelpojarna”, har gått upp i andra verksamhetsformer till vilka vi kan räkna basketsektionen, lägret ”Ängsholmen” och gymnastikavdelningarnas läger- och träningsgård ”Lagnövallen”.

Sekelskiftet uppvisade ett sjudande pojkarbete passande för sin tid. — Över 400 pojkar när det var som mest. Ser vi på föreningens arbete i dag bland manlig och kvinnlig ungdom under 25 år, så är siffran i runt tal 1300. KFUK-KFUM är alltså en ungdomsrörelse att räkna med. — Och en banbrytare under år som gått.

Till sist. Pojkarbetet har fostrat många, som blivit framstående ledare inom vår rörelse. Flera har blivit ”män i staten” och alla ser med glädje och tacksamhet tillbaka på pojkåren i KFUM. ■

I ANDRA VÄRLDSKRIGETS SKUGGA — OCH SEDAN

Vi skriver 1938. Ett händelserikt år. Under maj månad var föreningsbyggnaden ett internationellt centrum. KFUMs världskommitté hade förlagt sina överläggningar till Stockholm — femtio år efter att föreningen år 1888 stått som värd för KFUMs elfte världskonferens.

Elitgymnasterna hade ett digert årsprogram. Efter bejublade uppvisningar i Blå Hallen och Råsunda fotbollstadion var truppen klar för en resa till Oslo, uttagen av Svenska gymnastikförbundet. Efter hemkomsten bar det så iväg till Island, Färöarna och Köpenhamn på inbjudan av Föreningen Norden. Slutligen en uppvisning i Stockholms konserthus i anslutning till Rotarys världskonferens. Och som en värdig avslutning på året den trettionde fosterländska festen.

Scoutkåren deltar med en stor grupp i Tullgarnsläget med dess 6 000 deltagare och triangelpojarna för till det stora Ölandsläget. Föreningens alla verksamhetsgrenar var representerade vid folkhyllningen i Stadion på Gustaf V:s 80-årsdag. Midsommarfesten på Kersö samlade över 400 och sommarens friluftsgudstjänster på Djurgården i samarbete med Oscars församling samlade söndag efter söndag stora skaror lyssnare.

Andlig fördjupning

Höstmarknaden gick i Delaware- och kungajubileets tecken. Med "H.M. Konungens nådiga tillstånd" visade

hovlakejen Bengtsson sina kungafilmer. Sven Hedin höll föredrag i en fullsatt hörsal om sina långresor och kyrkoherde Adolf Kloos höll bibelmeditationer som under fyra kvällar fyllde den "gamla" hörsalen. Under KFUMs internationella bönevecka i november kom varje kväll medlemmar samman till bön. Även pojkavdelningarnas program präglades av böneveckan. Månadssamkväm, medlems- och brasaftnar samlade fler och fler.

Scoutkårens årliga julinsamling under ledning av Svend Jensen gav till resultat att över 400 familjer fick hjälp med mat och kläder. Forskningsresanden Rolf Blomberg kåserade medryckande vid årets nattliga samkväm för servitörer.

Ödesåret 1939

— Väckelse, andlig förnyelse, ökad ansvarskänsla och aktivitet, var svar på frågor som i början av 1939 ställdes till några av föreningens ledare. Hur gick det? — Ett stort antal medlemmar och ledare slöt upp i "Den kristna ungdomens riksstämman". Flera representanter från föreningen, gripna av Oxfordgrupprörelsen, medverkade under vårterminen i stora ungdomsmöten i bl a Auditorium och Konserthuset. Årshögtiden präglades av de allvarliga händelser som började rullas upp i Central-europa. Domprosten Arne Fjellbu från Trondheim hög-

tidstalade över ämnet "Nordens kristna och världsläget". Han skulle senare bli avsatt av nazisterna under den tyska ockupationen av Norge för sitt deltagande i motståndsrörelsen. Efter kriget blev han biskop.

I sista minuten

Elitgymnasterna for i juni med "Queen Mary" till USA. 40 000 åskådare "skreko och vislade av förtjusning" under truppens uppvisning på världsutställningen Expo i New York. KFUM-kören chartrade Svenska Amerikalinjens "Drottningholm" och for tillsammans med flera hundra supportere "I västerled" till Skottland, Färöarna, Island och Norge. En fantastisk sångarfärd som avslutades endast några veckor innan andra världskriget bröt ut.

Stipendier

Ur föreningens stipendiefonder utdelades stipendier till Bror-Axel Lindörn för teologiska studier i Tyskland, Allan Svantesson för studier av sjömansvård och arbete bland utlandssvenskar, Börje Brännström för studier i Italien och Frankrike av polis- och trafikfrågor, Gunnar Krantz för veterinärmedicinska studier i USA och Sixten Wohlin för praktisk vidareutbildning inom sitt yrke.

Sekreterarstab

Sekreterarstaben, bestående av John Mårtensson, Joel Högström, Allan Brunkert, Sven Belin, Folke Roth (deltid) och Gösta Eklund utökades med Stig Wesslau. I slutet av året kallades dock Belin till Bromma KFUM. ■

KRIGSÅR

I september 1939 bröt så andra världskriget ut. Flera ledare inkallades till militärtjänst. Brev från de inkallade vittnar om den betydelse i andligt avseende som föreningen fått för dem.

Kriget breder ut sig och präglar mer och mer föreningsarbetet. Blåddrar man i månadsblad, årsberättelser och styrelseprotokoll åren 1940-45 finner man att verksamheten i mångt och mycket påverkas av världshändelserna. Men även av det egna landets beredskapsåtgärder och insatser för broderländerna. Föreningen gick "en viss balansgång mellan att fylla tidens aktuella krav och de gamla behov, som sedan generationer tillbaka förefinnas" heter det i en årsberättelse.

Hjälpinsatser — nypon och försvarslån

En storslagen Finlandsafton den 1 februari 1940 i Auditorium inbringade över 10 000 kronor till förmån för evakuerad ungdom i Finland. Militärer inbjuds till fester och samkväm. "Given kejsaren vad kejsaren tillhör och Gud var Gud tillhör" fick ny aktualitet. Medlemmar skickar gåvopaket till Norge och Finland. Scouter och triangelpojkar plockar nypon till folkförsörjningen och samlas till "nyttoläger". KFUM-gymnasterna reser land och rike runt och gör propaganda för det stora försvarslånet. Ibland i följe med själ-

vaste försvarsministern, Per Edvin Sköld. Hans tre pojkar — nu män i staten — var KFUM-scoutar.

Julaftonsfest för 200 flyktingar avslutade verksamhetsåret 1943 med kandidat Ottar Ottersen från Norge som talare.

Trots ledarbrist på grund av inkallelser kunde föreningsarbetet pågå i stort sett ostört under krigsåren — ja i vissa avseenden utvidgas. Härtill bidrog inte minst den nya hörsalen som invigts i slutet av januari 1940 med tal av prins Bernadotte, dr Karl Fries och pastor primarius Nils Widner. Nya pojklokaler och en moderniserad sällskapsvåning betydde också mycket för att stimulera verksamheten.

Landsinsamling

KFUMs första Landsinsamling ”bröt ut” i februari 1943. Den skulle följas av många fler åren framöver och engagerade pojkar och vuxna i ett insamlingsarbete som aldrig förr. Jonas Gawell, 14 år, som längre fram i livet skulle bli föreningens ordförande under några år, uttalade sig i KFUM-NYTT som utkom med sin första årgång det året: Självklart att vi ska hjälpa till att skaffa pengar till nya pojklokaler.

Kars Fries — en KFUM-gestalt

Den 27 maj 1943 avlider dr Karl Fries efter en tids sjukdom. Under 33 år var han föreningens 1:e sekreterare och under 15 år ordförande. Inför det nya verksamhetsåret hade han i egenskap av ordförande sänt en nyårshälsning från sitt sjukrum på Ersta. Den vittna-

de om stor omsorg men kanske även om oro för utvecklingen inom hans kära förening. Han skriver bl a:

”Utvecklingen rör sig tydligen i riktning mot större utgrening och mångsidighet. Mångsidigheten är icke i och för sig av ondo. Men en fara uppstår om de olika grenarna betrakta sig såsom självändamål och förlora känslan av samhörighet och det gemensamma ansvaret för det helas syfte, nämligen människors vinnande för Kristus. Problemets lösning ligger i det ofrånkomliga Paulusordet i Rom. 12:5-11 'Så utgöra vi, fastän många, en enda kropp i Kristus'. — Varen brinnande i anden, tjäna Herren”

Det blev något av en mycket erfaren KFUM-ledares andliga testamente till den rörelse han tjänat hela sitt liv.

Biskopvisitation

När Manfred Björkquist såsom Stockholms stifts förste biskop inbjöds att ”visitera” föreningen i oktober 1944, kom han inte som en främling. Redan i mars 1918 hade han högtidstal i årshögtiden ”med den för honom utmärkande kraften och friskheten” läser vi i ett gammalt månadsblad. Ämnet då var behovet av en ny ungdom med nya livskrafter och nya ideal. ”Ledarskapets ansvar” var ämnet år 1944. ■

1940-talets ungdomsaftnar med folklekar i gymnastiksalen var något nytt och gjorde succé i Stockholms ungdomsvärld. — Folke Roth, legendarisk festarrangör, var oftast ledare och regissör för dessa populära samlingar.

EFTERKRIGSTID

Så kom då äntligen krigsslutet i maj 1945. Föreningen sände lyckönskningstelegram till KFUM i Oslo och Köpenhamn. Försändelserna av gåvopaket till Finland och Norge tog ny fart. Tyska, norska och finska pojkar inbjöds till en månads sommarvistelse i Sverige. Entusiastisk initiativtagare var föreningens 1:e sekreterare Erik Tunås. Även grupper av äldre KFUM-are från broderländerna gästade föreningen, som på olika sätt underlättade deras vistelse i vårt land. Flyktingar från bl a Estland och Lettland hade kommit och kom i stora skaror. Lokaler ställdes till förfogande för en estnisk avdelning av KFUM-are, bland dem Ernst Idla. Berömd gymnastikledare som skulle komma att göra succé vid otaliga gymnastikuppvisningar.

Debatter om medlemskap och verksamhet

Vi är framme vid år 1949. Nils Schenke är ordförande sedan 1943 efter Karl Fries. Under de närmast föregående åren har rätt ofta inom såväl styrelsen som mellan enskilda medlemmar diskuterats verksamhetsfrågor.

— Kan det mångsidiga i föreningsarbetet innebära en fara för samhörigheten och det gemensamma arbetet? Det hade Fries oroat sig för i sitt andliga testamente 1943.

I ett styrelsesammanträde 29 maj 1949 på Graninge stiftsgård behandlades huvudsakligen frågor om medlemskapet och verksamhetens inriktning. Sixten Wohlin, som året därpå skulle komma att bli föreningens ordförande under 18 år framåt, lämnade tillsammans med Waldemar Törner en rapport från riksförbundets kommitté för handlingsprogram. Inom varje arbetsgren, av vad slag det vara må, måste finnas minst en medlem som kan företräda KFUMs kristna program, var en av huvudpunkterna i rapporten.

I anslutning till rapporten diskuterades nu frågan om medlemskapet. Ska KFUM i en sekulariserad tid kräva av sina medlemmar att de respekterar KFUMs grundsatser? Hur ska vi vinna idrottsungdomen, arbetarungdomen och hur motverka nöjesindustrin, var andra frågeställningar.

Något entydigt svar på dessa frågeställningar har inte kunnat utläsas ur protokollet från sammanträdet. Men man var ense om att först måste personella såväl som ekonomiska resurser investeras innan något nytt sättes igång i föreningen.

Även vid två senare styrelsesammanträden, i november 1949 och april 1950, diskuterades ingående verksamhetsfrågor och handlingsprogram. Någon konstaterade att KFUMs Centralförening då var den svenska förening som avlägsnat sig längst från KFUMs Pariserbasis. Man underströk lekmännens betydelse och värdet av en fri verksamhet med egna medel, där ungdomen under sunda former själva tar ansvar.

Ett par av styrelsens medlemmar ville ha en ny föreningsbyggnad i city. Andra tyckte att det var bra som det var.

KFUM

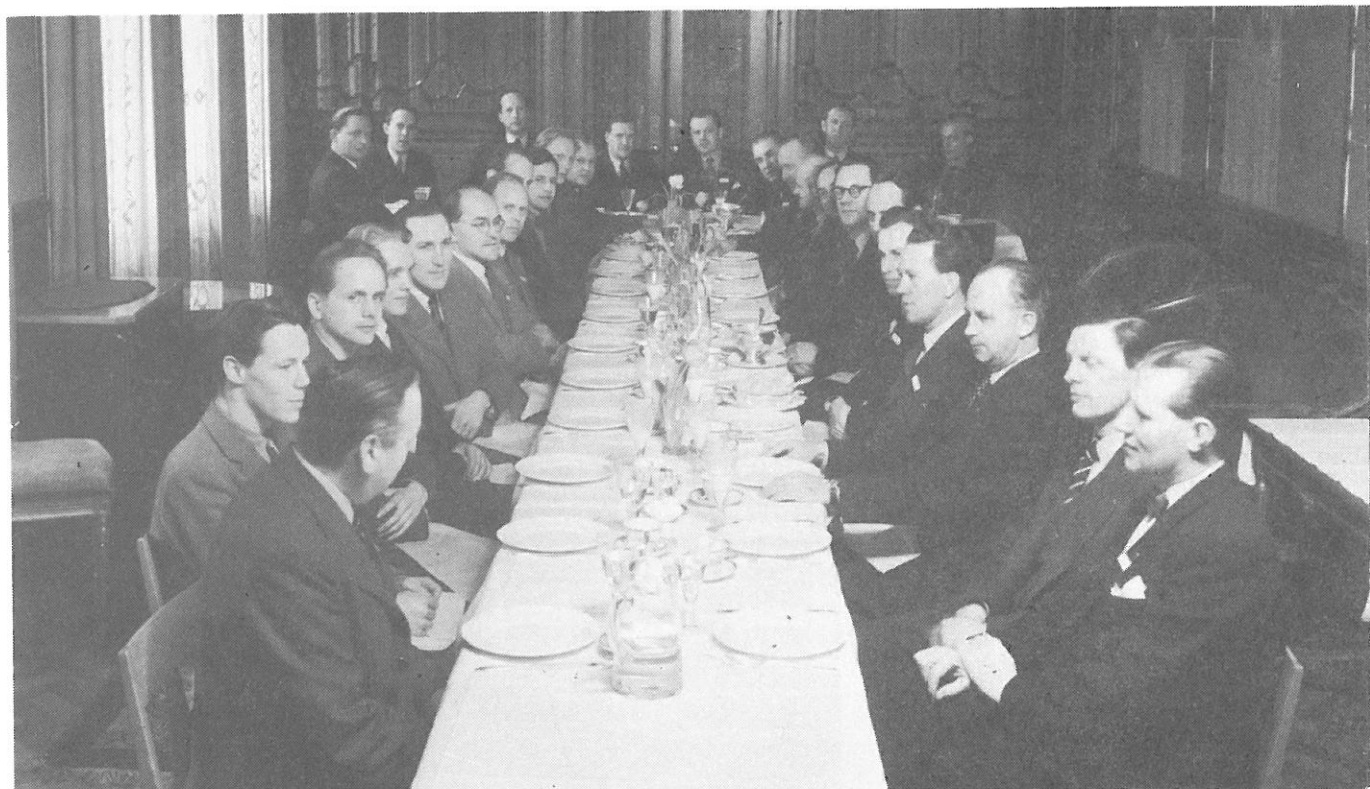
— en "missionsstation"

Vid ett sammanträde 1950 var KFUMs riksförbunds dåvarande generalsekreterare, Bo Bengtson, inledare. Han hävdade att KFUM alltjämt är en pionjärrörelse på kristen och ekumenisk grund, som söker nya vägar ofta i opposition mot gängse uppfattningar. Den är i viss mån en rörelse för sekulariserad ungdom. En "missionsstation" ute på fältet, förtrupp till kyrka och församling. Den måste alltid befinna sig på ungdomens linje. Vad vi behöver är inte ett handlingsprogram, utan ett program i handling.

Man var inte rädd att inom KFUM ventilerade nog så kontroversiella åsikter och gripa sig an problemen då som nu. ■

Prins Bernadotte avtäcker 1950 en oljemålning av Nils Schenke. Föremålet själv står längst till vänster. Han efterträddes som föreningens ordförande av Sixten Wohlin, i mitten. (1950-68). Redan som 9-åring kom Sixten med i Centralföreningen och är i dag en av föreningens till medlemsåren äldsta medlemmar.

Henry Söderberg, medlem av KFUM-kören i Stockholm sedan 1938, tjänstgjorde som KFUMs krigsfångesekreterare i Tyskland under kriget. Våren 1947 kom han hem från ett besök i USA, där han mött KFUMs stödklubbar, Y's Men's Clubs. Han väckte idén att bilda en liknande klubb i sin hemstad Linköping. Han berättade om Y-klubbsidén, skrev artikel i riks-

förbundets tidning "Sveriges Unge Män" och inspirerade en rad vänner i Stockholm att bli med och bilda en "Y-klubb" även i Centralföreningen. En sådan bildades hösten 1948 och Henry var klubbens president de första åren. Han ses här i mitten vid bordets kortända. ■

Herbert Lindström: **JAG MINNS**

Förre kamreraren Herbert Lindström, 91 år, är jämte Elsa Cedergren KFUK-KFUM Centrals äldste medlem. Såväl till ålder som medlemsår. Han är nämligen medlem sedan 80 år. Kom med som 12-åring.

”En käck och munter gosseflock”

— Det var med en viss spänning jag som pojke första gången en kväll gick trapporna upp till det s k Västgötarummet i föreningshemmet i Snickarbacken. Pojkarna brukade samlas i det rummet före mötet i Norrlandssalen, berättar vår föreningsnestor. — Jag tycker att de första verserna av en dikt jag minns, ”Från YAs värld” (1912) ganska bra och på den tidens språk ger uttryck för mina första intryck av KFUMs pojkarbete.

*”Det stormar uppför trappan
en käck och munter gosseflock,
ack om den stränga pappan
såg hur man kastar av sin rock!
De unga klara röster stimma,
vad bråk, vad stoj, vad glam,
i kvällsolns sista gyllne strimma
det yr ett moln av damm.*

*Men klockan sex på slaget
uti vår kära ”Norrlandssal”
då börjar föredraget
för pojktoplik i hundratal.
Måhända nu förtäljes
en färd till fjärran strand
då gärna gossehågen dväljes
i äventyrens land.”*

— Det måste ju bli livligt, då ibland ända upp till 150 glada pojkar kommer samman, berättar vår 91-åring med ett leende. ”Nedre YA-avdelningen”, som vår 12-årige Herbert tillhörde till att börja med, samlades varje onsdag och söndag kl 5.30 på eftermiddagen för boklån och samvaro. Klockan sex vidtog sedan något intressant program i Norrlandssalen. Det kunde vara ett föredrag eller underhållning av något slag. I god tid bildade pojkarna kö vid dörrarna till salen för att kunna jaga fram till de första pinnstolsraderna.

— Av ledarna har jag enbart fina minnesbilder, försäkrar vår sagesman. De var hjälpsamma, kamratliga, tålmodiga inte minst, och kunde med humor ställa allt till rätta om det uppstod några problem.

För och emot scoutrörelsen

Under flera år hade Ynglingaavdelningen (YA) varje Kristi Himmelfärdsdag en mycket uppskattad utfärd. Oftast en ångbåtsfärd på Mälaren eller Saltsjön. Vid framkomsten var det stor samling med fosterländskt tal, musik av gossorkester, lekar idrott och kanske prisutdelning. Under försommaren ordnades inte sällan längre färder inåt landet för ett mindre antal pojkar.

Ett stort tätläger år 1911 i Grisslehamn har särskilt etsat sig fast i minnet hos Herbert Lindström.

— Om jag inte minns fel var det gemensamt med den då nya och alltmer populära scoutrörelsen. Det var på den tiden i YA-kretsar många debatter för och emot denna nya rörelse. Men scoutrörelsen gick segerrikt fram. Och det var nog nyttigt för pojkverksamheten i KFUM att YA och scouting arbetade jämsides. Jag har idel ljusa och glada minnen från det stora lägret i Grisslehamn. Vi hade hela Ålands hav som tvättfat på mornarna.

Pojkstudier av ’svensk vitterhet’ kom av sig

Från sin YA-tid i början av 1900-talet har Herbert minnen från de många kretsar som bildats inom föreningen för att tillgodose olika intressen och aktivera medlemmarna. Det fanns bl a tre bibelkretsar, en nykterhetskrets, en idrottskrets med en blivande elitgymnast som ledare. Det fanns också en stenografiklubb med ett 20-tal medlemmar och en schackklubb.

En ”litterär” krets förde en pampig tillvaro från 1909 och några år framåt. Så här löd den första paragrafen i kretsens stadgar: ”Kretsen har till uppgift att i KFUMs Ynglingaavdelning sprida kännedom om svenska författare och deras verk samt inom sig själv studera svensk vitterhet.” Kretsen ordnade flera föredragsaftnar, i regel besökta av ända upp till 200 pojkar. — Kanske siktade man för högt och i längden inte orkade med att nå upp till målsättningen, inflikar Herbert stillsamt. Men stor fest var det i ”Skånerummet” när ”Litterära kretsen” lade ner verksamheten i slutet av 1912.

Det fanns inom YA en mycket livaktig diskussionskrets. — Det var spännande för oss yngre att få lyssna till de lite äldre pojkarnas orddueller. Huvudavdelningen hade även den en diskussionskrets med anor ända från 1889. Under årens lopp blev flera av den kretsens medlemmar ledamöter av Stockholms stadsfullmäktige, olika kyrkoråd och nämnder.

I frack och vita handskar

År 1911 — 18 år gammal — blev Herbert Lindström medlem av föreningens huvudavdelning (HA). Här blev han engagerad i den s k mottagningskommittén, som ha-

Från invigningen av Bromma-avdelningens hus på Klövervägen. Äldre KFUK-KFUM-are känner säkert igen de flesta i

främre raden på fotot. Avdelningen blev självständig förening år 1935 och äger nu en 16 våningars "skrapa" i Alvik.

de ett 30-tal medlemmar. Redan under sin YA-tid hade hans stora intresse varit arbetet inom YAs mottagningskommitté, vars ledare han var under flera år. Uppgifterna bestod i att förbereda de olika samlingarna, öppna dörrarna, dela ut sångböcker (man sjöng mycket ur "Uppåt" på den tiden) och ibland sköta en nog så krånglig skioptikonapparat. Inskrivning och introducering av nya YA-medlemmar ingick också i uppdragen.

Att ingå i HAs mottagningskommitté låg så att säga på ett högre plan. Exempelvis att enligt en särskild tjänstgöringslista sköta värdskapet inom föreningen för kvällen, hjälpa till med serveringen av den dagliga tesupén och till sist leda en kort andakt. Vid större festligheter, exempelvis de årliga fosterländska festerna i Cirkus på Djurgården, gick det pampigt till. Inte minst de gånger dåvarande kronprinsessan Margareta var hedersgäst. Hon hade nära kontakt med KFUM genom den kommitté för krigsfångehjälpen som bar hennes namn och där Karl Fries var sekreterare och verkställande ledamot. Då var mottagningskommitténs medlemmar uppsträckta i frack och vita handskar med brett blågult sidenband över axeln. Under föreningens allra första år kunde det t o m hända att vid festliga tillfällen i föreningshemmet, gästerna välkomnades av mottagare klädda i frack.

Servering vid de årliga yrkesmötena, inte minst kyparfesterna, ansågs höra till mottagningskommitténs roligaste uppgifter. På grund av kyparnas arbetstider måste dessa fester förläggas till nätterna. Gästerna kom som regel tidigast klockan tolv på natten, flertalet inte förrän framåt klockan två. Av Stockholms då ca 400 servitörer kom ofta ända upp till 350 efter en lång ansträngande tjänstgöring. Många betygade att det var enda gången på året de fick tillfälle att träffa kolleger från andra restauranger och hotell.

I styrelsen tillsammans med pionjärer

År 1919 — 26 år gammal — blev Herbert Lindström ledamot av föreningens styrelse och kom på så sätt i nära kontakt med några av grundarna och de första medlemmarna. — Överste Emil Melander "den skicklige och alltid rättrådige ordföranden", doktor Karl Fries föreningens sekreterare under 33 år och därefter ordförande under 15 år. Ingenjör Olof Kjellström, kassaförvaltare under 55 år (!) och kamrer Johan Redell, vars båda söner, Gunnar (nu 82) och Bengt Redell (78) haft framskjutna poster inom KFUM. Deras systrar Maja och Karin var aktiva inom KFUK. Maja valdes vid samgåendet mellan KFUKs och KFUMs riksförbund 1966 till den nya organisationens första vice ordförande.

Femtio år i arbetskrets.

— Under året 1914 växte tanken fram att bilda arbetskretsar för att få handarbeten, slöjdsaker etc till höstmarknaden. Kretsarna samlades i hemmen med sina arbeten och medverkade sedan under själva marknadsdagarna. Själv var jag med i Arbetskrets II. Vi höll samman familjevis i många år. Vi hann t o m fira 50-årsjubileum innan den kretsen upphörde att verka.

Kamratkretsen var under många år en annan mycket uppskattad sammanslutning som Herbert Lindström tillhörde. Man hade trevliga utfärder i Stockholms omgivning och samkväm på föreningen.

Till nattvardsgång i hög hatt

— I gott minne från min ungdomstid har jag också att KFUM årligen på långfredagen inbjöd till nattvardsgång

i Sophiahemmets kapell. Då kom man svartklädd — männen i hög hatt. Vidare minns jag bibelstudierna under ledning av dr Karl Fries. Det bildades också bibelkretsar. Jag deltog i en krets under ledning av den från Blasieholmskyrkan så välkände och uppskattade prästen Fritiof Björk.

Kersö-gemenskap kring fotogenlampan

Många av Herberts ungdomsminnen från KFUM är förknippade med sommarhemmet Kersö vid Drottningholm. Särskilt minns han den fina stämningen då man efter gemensam middag samlades på den långa verandan och senare under kvällen inomhus kring fotogenlamporna. Då blev

Ovan: Kersöidyll. Samling kring fotogenlampan.

T v "Torpet" på Kersö, enligt traditionen en jaktstuga från Karl XII:s tid.

det sång, musik och annan underhållning under medverkan av sommarhemsborna själva eller tillresande gäster.

Den gamla torpstugan på Kersö står i ett särskilt skimmer för vår berättare.

— Vi var sju goda vänner som hyrde den och vi kalla-

de oss därför ”torparna”. Ibland gjorde vi utflykter till torpet även vintertid. Och då kanske på skidor. Jag är nu ensam kvar av de sju.

Brödrakrets blev K/M Senior

1948 tog föreningens dåvarande ordförande, Nils Schenke, initiativ till att samla medelålders och äldre medlemmar i en tid då gamla arbetsformer i föreningslivet hade börjat tjäna ut. Många som inte var sångare, gymnaster eller inte hade andra specialintressen kände behov att få komma samman blott och bart som KFUM-are. Och så bildades vad som kom att kallas ”Brödrakretsen”. Till att börja med samlades kretsen på kvällstid kring något ämne. Efter några år inbjöds även damer till sammankomsterna. Så småningom ansågs det

därför omotiverat med namnet Brödrakrets — särskilt efter samgåendet mellan KFUK och KFUM. K/M Senior blev det slutliga namnet. Numera samlas man på dagtid ca åtta gånger om året. Sammankomsten inleds med en enkel smörgåslunch och brukar samla ett 30-tal deltagare. Man sjunger ur gamla kära ”Uppåt” och lyssnar till något aktuellt föredrag.

Under de första tjugo åren var Herbert Lindström kretsens sekreterare och vid sidan av Nils Schenke dess allt i allo. Han erinrar sig att prins Bernadotte ofta var med på samlingarna.

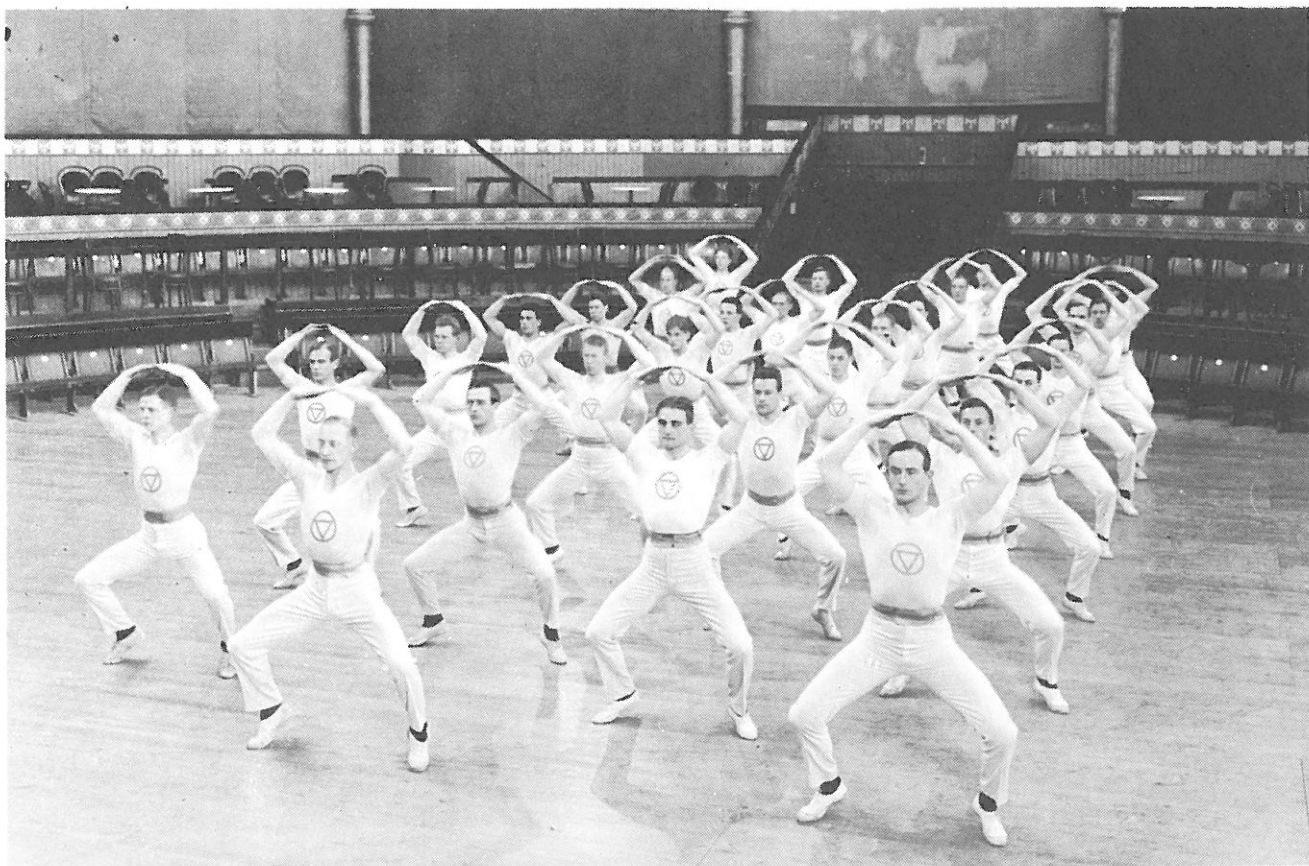
Alltjämt följer vår ”urkåfumare” kretsens verksamhet genom att nästan regelbundet med sin maka delta i sammankomsterna. Och intresset har gått i arv inom familjen genom dottern Maj-Britt, som sedan några år är K/M Seniors vice ordförande. ■

BILDER BERÄTTAR...

"Aftonbön dagligen kl. 9.30 e.m." var en stående rubrik i Centralföreningens månadsprogram. Bilden är från 1920-talet. Dåvarande 1:e sekreteraren Hugo Cedergren leder andakten.

Elitgymnasterna på 1920-talet inför en uppvisning i Cirkus på Djurgården. Spänstiga gossar i gymnastik enligt P H Ling.

Det var stor pompa när KFUMs Centralförening firade sitt 50-årsjubileum den 9 november 1934 i Stockholms konserthus. I närvaro av hela kungahuset, regering och medlemmar av

diplomatiska kåren överlämnade Gustaf V till sin broder, prins Oscar Bernadotte, Illis Quorum 18:e storleken och med gyllene kedja för prinsens insatser inom KFUM.

Alltifrån KFUMs första år har kvinnor — utan att vara medlemmar — genom arbetsgrupper av olika slag tillfört rörelsen hundratusentals kronor. — Ett gruppfoto av "gamla damkommittén" samlad inför 50:e höstmarknaden år 1940, får repre-

sentera det förgångna såväl som nuet. — Bland damerna märks från höger runt bordet i Smålandsrummet några av pionjerna: Bell Fries, Ebba Bernadotte, Helma Kjellström, Anna Schenke och Beda Redell.

KFUMs Världsförbund fyllde 1955 hundra år. Den svenska KFUM-rörelsen firade jubileet med en glansfull högtid i Blå hallen med 2 000 deltagare. Centralföreningen i Stockholm

medverkade genom bl a KFUM-kören, elitgymnasterna och gosskören. Fackelbäraren är Nils Björkholm, sedan flera år sekreterare i Västerås KFUM.

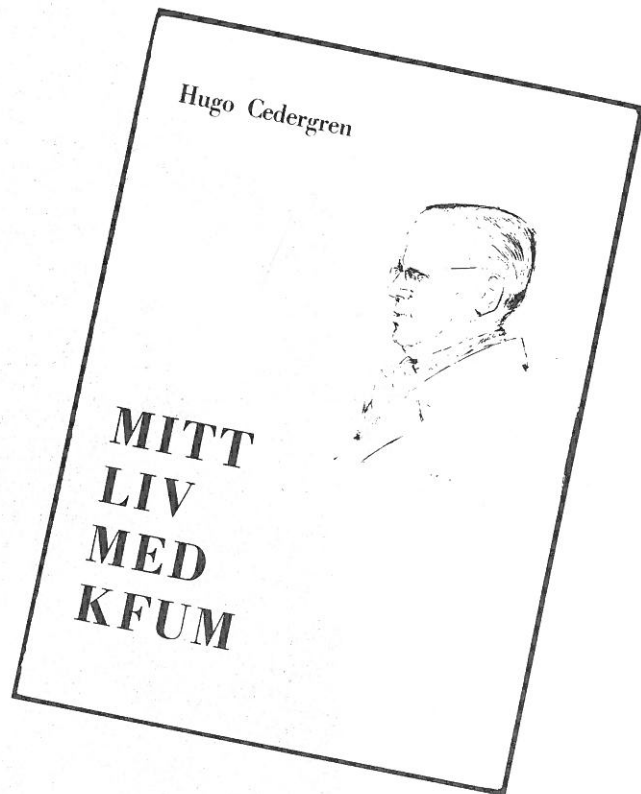

KFUMs kammarkör bildades år 1957 av Dan-Olof Stenlund. Sedan 1974 professor i kördirigering vid Kongl Danske Musik-konservatoriet. På bilden ser vi den unge "Danne" i repetitionstagen år 1966. — I konkurrens med körer från hela världen blev kören "Choir of the Year" 1965 vid de internationella körtävlingarna i Llangollen, Wales.

Under några år i mitten av 1950-talet inbjöd Centralföreningen till några mycket uppmärksammade KFUM-kvällar på Millegården med bl a sång av KFUM-kören och gymnastikuppvisning. Professor Carl Milles var närvarande ett par gånger. Han blev så entusiastisk över vad han fick vara med om, att

han spontant erbjöd föreningen som gåva en replik — vilken som helst — av sina konstverk. — "Bara inte Sturemonumentet". På bilden ser vi arkitekt Evert Milles, professors broder, år 1956 överlämna "Pegasus" till föreningens dåvarande ordförande, Sixten Wohlin. Carl Milles hade avlidit året innan.

I mitten av 1960-talet skrev Hugo Cedergren en serie artiklar i Västerås KFUMs månadsblad. De sammanfördes senare i boken "Mitt liv med KFUM". — Erik Tunås, som tagit initiativet till artiklarna, överlämnar år 1968 det första exemplaret av boken till författaren. Båda har varit sekreterare i Centralföreningen.

Kungligt besök i KFUKs nya hus 1907. Kronprinsessan Viktoria i mitten omgiven av KFUKs styrelse.

På motstående sida: Ladängen, samlingspunkt för generationer flickscouter.

Sommarhemmen var betydelsefulla för KFUK-medlemmarna. Här Smedsudden i Lennersta. Det såldes 1937.

Härliga lägerdagar på Ladängen

*Avslutning vid scout-
möte, Gärdesavdel-
ningen, lokal Gärdes-
skolan Linnégatan.*

Ett av de många ungdomsgång som växt upp i KFUK och hållit samman med föreningen som mittpunkt. Fr.v. Deszy Olsson, Margit Wickert, Karin Dahlberg, Lily Westerlind, Rut Beckman, Inga Schwan, Astrid Beckman, Gietta Frykholm,

Ulla Nilsson, Maja Redell, Maj Brunkert, Karin Redell. Vid pianot Greta Lindberg. Bilden är från 1938. På motstående sida: Ungdomsafton på KFUK under 1950-talet.

Föreståndaren vid Kungsholmskolan, Viola Nygren, som skapade en varm och glad hematmosfär för studerande flickor.

SÅ BÖRJADE KFUK

Den 30 november 1885 bildades den första KFUK i Sverige. 30 år tidigare hade i England KFUK-rörelsen växt fram ur svåra sociala orättvisor och ett djupt kristet engagemang. Två grenar ledda av två olika personligheter arbetade till en början var för sig under samma namn, Young Womens Christian Association, YWCA. Likheten i målsättning förenade de båda efter några år och rörelsen fick en världsvid spridning.

Lady Mary Jane Kinnaird var en känd societetsdam i London med starkt socialt engagemang. Hennes många kontakter bland de ledande i samhället gav henne möjlighet att påverka kvinnornas livssituation ända upp i parlamentet.

Miss Emma Robarts däremot levde ett till synes stilla liv i landsortsstaden Barnet. Hennes styrka låg i den målmedvetna förbönen för unga kvinnor, som levde i förtryck och misär. Hennes "böneringar" som bildats genom en omfattande korrespondens, samlade tusentals unga kvinnor i bibelgrupper och enskilda bönestunder på bestämda dagar och klockslag över hela England.

Mary Kinnaird, som var en god organisatör tillfrågades av Florence Nightingale om hon kunde ordna ett hem för de flickor som skulle utbildas till sjuksköterskor under Krimkriget. Det inackorderingshem som då bildades blev upptakten till en världsomfattande verksamhet.

"A home away from home" är fortfarande en av KFUKs huvudaktiviteter utöver världen. Utbildning och

Emma Robarts

Mary Jane Kinnaird

kreativitet går hand i hand med strävan att verka i kristen anda.

Arbetsformen ”Anden och handen” har fortsatt. Föreningens syfte är ”att verka för unga kvinnors väl i fysiskt, intellektuellt, moraliskt och kristligt avseende samt att söka vara ett hem för dem som känna sig ensamma”.

Numera är detta syfte uttryckt i KFUKs blå triangel vilken i likhet med KFUMs röda triangel symboliserar liksidig utveckling av kropp, själ och ande.

Kvinnans värld och vardag

Kvinnans värld och vardag var en helt annan än den mansvärld vi mött tidigare i denna bok.

1885, det år då KFUK i Stockholm bildades, hade inte kvinnan full arvsrätt. Gift kvinna hade inte målsmans rätt och var oftast omyndig. Om hon hade tjänst i statligt verk måste hon ta avsked vid giftermål. Få kvinnor hade möjlighet till högre utbildning och även om de hade en akademisk examen fick de ytterst sällan arbete som motsvarade deras kunnande. Det var först långt in på 1900-talet som dessa förhållanden ändrades.

Även i andra avseenden var kvinnans vardag omgärdad med regler för vad som passade sig, vad hon fick och icke fick göra. Hennes främsta uppgift var att utnyttjas. Tillhörde hon de högre samhällsskikten, var hemmet hennes värld. Kvinnan skulle vara dess prydnad och befalla sig så litet som möjligt med världen utanför.

I en av KFUKs skrifter står ”...hon var sällan tänkt som en varelse med anlag, vilka, om de utvecklades, kunde bli till nytta i samhället. Naturligtvis skulle hon briljera i sällskapslivet ungefär som en diamant eller äkta pärla i mannens kravatt...”

De kvinnor som inte nöjde sig med en sådan roll utan sökte sitt verksamhetsfält utanför hemmets skyddade värld ansågs okvinnliga och oblyga. Det finaste, som kunde sägas om en kvinna var, att hon gick stilla och försynt genom livet, utan att stå ivägen för någon.

Om den privilegierade kvinnan hade alltför mycket tid och ofta fann livet långtråkigt, hade den fattiga kvinnan alltför långa arbetsdagar i slit och släp, ofta i någon annan kvinnas hem eller i fabrik. Möjligheter till rekreation och vila var sällsynta och utbildning nästan en omöjlighet. Många kvinnor som arbetade som ”bonner” eller ”jungfrur” slets ut utan att någonsin ha haft en egen bostad eller en egen familjegemenskap. Helst skulle de vara fromma och ödmjuka och vara tacksamma för den lilla lön de fick, de hade ju dessutom maten och tak över huvudet!

Än värre var det för ”fabrikflickorna” vars långa arbetsdagar och osunda arbetsförhållanden gav dem så liten lön att de sällan kunde äta sig mätta. Egen bostad var inte att tänka på. De bodde ofta på arbetsplatsen eller i någon arbetskamrats kyffe tillsammans med många andra. De unga flickor som sökte sig till storstaden från landsbygden hade stora problem vid denna tid. Det var svårt att få arbete och många gick under i stadens obarmhärtiga värld. Pengar till returbiljett hade de i allmänhet inte.

I denna situation, så lik den i England trettio år tidigare, då det första YWCA bildades, föddes KFUK Centralföreningen. Det blev också här två kvinnor som tillsammans tog initiativet till ett första möte. Vi låter en av dem, fröken Maria Schröder berätta med ett utdrag ur KFUKs 25-årskrift:

Vill fröken hjälpa mig?

Det var en dag på hösten 1885, som jag på gatan mötte fru Natalie Andersson-Meijerhelm, med vilken jag kort förut blivit bekant. Hon kom emot mig och sade: Jag skulle så gärna vilja sätta igång en förening för unga flickor; vill fröken hjälpa mig? Ja, det var jag gärna med om. Och så samlades vi några dagar senare, några stycken, som också blivit intresserade av saken, och talade om hur vi ville ha det. Fru Andersson-Meijerhelm hade förut haft en bibelklass för unga flickor och hade varit i England under sommaren där hon lärt grundligt känna K.F.U.K. När vi nu fått planen klar för oss själva, utlyste vi ett möte i kyrkan vid Floragatan den 30 november för att intressera allmänheten för saken. Salen blef alldeles full. Fru A.M talade öfver Ordspr. 6:6... Inte mindre än ett femtiotal kvinnor efter mötets slut antecknade sig som medlemmar i den blifvande föreningen.

Första protokollet

Den 9 december skrefs det första protokollet. Vi hade då fått en interimstyrelse vald, i hvilken fru A.M. ingick som ordförande och jag (Maria Schröder) som sekreterare och kassaförvaltare. Vi stodo i lifvlig korrespondens med föreningen i England och fingo äfven goda råd af den ett år förut bildade K.F.U.M. Stadgar uppgjordes, och så skulle verksamheten börja.

Först gällde det att skaffa lokal. Vår kassa var inte stor så det fick gå så sakta och vackert. Inga prentioner. Vi fingo tillträde till två rum på ett kommissionskontor, 26 Nybrogatan, som vi disponerade på onsdagsaftnarna. Då var det symöte, som slutade med bibelstund. Vi kunde t.o.m. ha servering fast servisen var bristfällig.

Natalie Andersson-Meijerhelm, KFUKs stiftarinna 1885 och det dåvarande KFUK-emblemet.

Året 1886

I januari hyrde vi ett rum 17 Humlegårdsgatan med tillåtelse att begagna en större vacker sal vid extra högtidliga tillfällen. Jag hyrde mig ett rum intill, och nu började vi ha expeditionen öppen några timmar alla förmiddagar. Den 24 januari valdes ordinarie styrelse på 12 personer. Vi hade nu bibelklasser, symöten, engelska lektioner och sångöfningar.

Verksamhet för fabriksflickor på Glasbruksgatan börjar. Den utvidgas sedan till middagsspisning och flera möten. Där ha vi början till Södra K.F.U.K.

Samovaren

På våren reste vår ordförande till Ryssland, och när hon kom tillbaka hade hon med sig vårt första inventarium. En stor vacker samovar, som vi fått af furstinnan Liewen.

Under sommaren hade vi flera treffliga utfärder. På hösten blefvo vi tvungna att flytta. Nu fingo vi ett par skolsalar i Brunkebergs hotell. Vi begagnade skolans möbler men fingo sätta dit ett skåp. Och så kokade vi tevattnen i vår samovar om kvällarna.

Här bildades ett s.k. samaritutskott, början till vår besökskommitté, vi fingo ett litet lånebibliotek och skaffade oss början till en lån- och hjälpkassa.

Mötena annonserades dels genom kort, dels i tidningarna. Till fester, när vi behöfde större utrymme, var fröken Aug. Lundin, som hyrde vägg om vägg med oss, snäll och öppnade en dörr till våra rum, så vi fingo dem tillökade med två af hennes stora salar. Mycket folk kom dit. Jag minns en gång, när talaren för att göra sig hörd af alla fick klifva upp på ett bord.

På hösten under flyttveckan hade vi våra första tjänarinnemöten, mötte då också de unga landsflickorna vid stationen, anvisade dem bostäder och sökte skaffa dem platser. Det blev upprinnelsen till vår egen placeringsbyrå, som började några år senare.

Årsmöte

Den 30 nov. hade vi vårt första årsmöte med en liten handskriven årsberättelse. I den står det: "Medlemmar-
nas antal uppgår till 173 och gästernas — den yttre ring-
en som blott betalade 1:- i årsavgift — till 120. Inkomst-
terna under året uppgingo till 1.463 kr, utgifterna till
1.446, däraf till hyra 408". ■

VERKSAMHETEN VÄXER

Verksamheten växer, lokalerna växlar. Budskapet är angeläget. Filialer öppnas på Söder, Kungsholmen, Djurgården, Gamla Sta'n och Solna.

Vad är det som får så många kvinnor ur skilda samhällsklasser, olika åldrar, bildning och bakgrund att söka sig till föreningens möten och olika aktiviteter? Vad är det som föranleder detta jubel, denna glädje över föreningen?

I månadsblad, i protokoll och högtidsskrifter, i vardagliga notiser, överallt denna glädje, som om en stor glad överraskning har kommit de kristna kvinnorna till del. De kommer från olika kyrkor och samfund i staden. De kommer direkt "från gatan". Här får de lyssna till bibelundervisning och kulturella föredrag, ofta hållna av kvinnor. De tar del i bibelsamtal, och debatter i för dem angelägna ämnen. De räknas med, de bryr sig om varandra, får uppgifter, får stöd att växa med uppgiften. Gemenskapen, systemskapet går som en röd tråd genom föreningens historia, även i de mörka stråken.

Visst har de väl nått frälsningens glädje i den egna församlingen men det verkar dock som om många kvinnor levat under ett andligt förtryck i sina församlingar och aldrig fått använda sina gåvor i dessas tjänst.

I föreningen förstod man att ta till vara vars och ens gåvor och öppna deras ögon och sinnen för egna och andra kvinnors situation. Trots olikheterna talade man samma språk.

I KFUKs jubileumsskrift 1935 uttrycker en ung medlem glädjen så här:

Genom KFUK har jag fått en ny syn på tingen. Själens öga har fått liksom en ny näthinna och sedd genom denna blir världen en annan. Stort och smått, väsentligt och oväsentligt antar sina rätta proportioner. De gåvor och prövningar livet mött och kommer att möta mig med ser jag i evighetsljus (Maj Axelsson-Brunkert).

Eller som en äldre medlem uttrycker det:

Ett rikare liv — större möjligheter att tjäna Gud (S Sandqvist)

Visst spårar man stråk av missmod, osämja, maktkamp, bitterhet och oförståelse genom föreningens levnad. Men detta till trots är det ändå glädjen och omtanken om varandra som slår igenom.

Grenar bildas och KFUK-trädet växer

Av lättförståeliga skäl var det privilegierade kvinnor som bildade KFUK i vårt land. De hade tid och energi och i viss mån också pengar. Deras tro gav dem mod att våga stå upp för sina sämre lottade medsystrar. Tanken var att de skulle få till stånd något som kunde "ersätta ett gott kristet hem" och där samla och undervisa ensamma och missgynnade kvinnor. Hemmet skulle vara öppet kvällar och söndagar. Redan första året fanns både fabriksflickor och tjänarinnor som medlemmar i föreningen.

Så gällde det att finna lokaler i de områden där kvinnorna bodde och arbetade. Redan i februari 1886 fick

Centralföreningens verksamhetsgrenar 1890

1. Söndagsmöten och bibelklasser
2. Lektioner Arbetsklasser
3. Sångöfningar
4. Arbetsmöten för föreningens bästa
5. Arbetsmöten för missionen
6. Lånebibliotek
7. Distrikts- och sjukhusbesök
8. Placeringsbyrå
9. Komité för tjensteflickors mottagande
10. Komité för fester och utflykter
11. Hem för ensamma flickor (Kan ännu icke upparbetas i brist på medel)
12. Bildande av nya grenar
13. Nattherberge för resande medlemmar
14. Korrespondens med grenarna i landsorten samt med utlandet
15. Korrespondens med afflyttade medlemmar
16. Aftonmöten med fabriksflickor
17. Billig middagsspisning

man låna en lokal på L:a Glasbruksgatan på Söder. Man inbjöd fabriksflickor till svaftnar två gånger i veckan. Flera skrev in sig i föreningen. Under de första åren måste man byta lokal fyra gånger då hyresvärdar och gäster klagade över springet och noiset i trappuppgångarna. Efter fyra år 1889, överlämnas arbetet på Söder och blir

en egen gren med egen ordförande, Fredda Hammar med Agnes Palmstierna som sekreterare. Centralföreningens ordförande, Natalie Andersson-Meijerhelm börjar resa ut i landet och inspirera till bildandet av KFUK. Gävle blir den första grenen utanför Stockholm, 1886. Redan 1887 har 17 grenar bildats ute i landet och anslutit sig till KFUK i Stockholm.

Sveriges Allmänna Kristliga Förening av Unga Kvinnor

1889 var tiden mogen för en fastare organisation. Följande berättelse avgavs vid årsfesten i Centralföreningen den 19 februari 1891:

Sveriges Allmänna Kristliga Förening av Unga Kvinnor utgöres av alla K.F.U.K. i huvudstaden som i landsorten, vilka ansluta sig till den 1885 i Stockholm bildade föreningen, som är en gren av YWCA i England. Detta förbund består vid slutet av 1889 av 26 grenar.

Centralföreningens styrelse blir också styrelsen för den allmänna föreningen.

År efter år bildas nya föreningar och arbetsbördan blir alltmer betungande för Centralföreningens styrelse. När föreningen omfattar 46 grenar med 4.436 medlemmar beslutar man att bilda ett riksförbund. 1899 bildas så Förbundet av Sveriges KFUK med Anna Roos som ordförande. ■

KFUK OCH MISSIONEN

Den internationella prägel med talare från olika länder, medlemmars resor och personliga kontakter med unga kvinnor från andra länder, vidgade perspektivet.

Det djupa ansvaret och engagemanget för kvinnans möjligheter och rättigheter även på det andliga planet märktes snart i föreningens verksamhet. En mindre grupp kom till klarhet över den försumlighet de kristna kvinnorna gjort sig skyldiga till gentemot sina "hednasystrar" i icke kristna länder. Evangeliets glädjebudskap, som betytt så mycket för dem själva skulle spridas till alla, inte bara till kvinnor i den egna staden och landet. Detta blir en starkt drivande kraft i föreningen.

I England och USA hade redan kvinnliga missionsällskap växt fram under mitten av 1800-talet. Nu beslöt föreningen att 1894 bilda en egen missionsförening, Kvinnliga Missionsarbetare, KMA, för att bättre ta tillvara missionsintresset. Verksamheten växer så snabbt och kontakterna på missionsfälten kräver så stort engagemang att redan 1896 blir KMA en fristående organisation med grenar i de övriga nordiska länderna. Centralföreningen understöder en egen missionär i Kina.

Synen på missionsverksamheten hade då ändrats något. KMA såg som sin enda uppgift att föra ut evangeliet enligt missionsällskapens traditionella metodik medan KFUK hade en bredare social och kulturell uppgift. KMA blir dock det organ genom vilket det mesta av föreningens missionskollekt kanaliseras. ■

STOCKHOLMS FÖRSTA KVINNOCENTER!

Föreningshemmet, det gemensamma hemmets betydelse kan nog inte vi sena tiders barn riktigt förstå. För oss är det en lokal för våra aktiviteter.

Redan från första början blev föreningens hem ett andra hem för många medlemmar, som knappast hade mer än en sovplats som bostad. De första åren var adresserna många. Nybrogatan, Humlegårdsgatan, Norrlandsgatan, Arsenalsgatan, Malmskillnadsgatan m.fl. Överallt klagade hyresvärdar och hyresgäster över att det var "för lifligt" i trappuppgångar och portar. Trångboddheten gjorde sig också påmind.

Vi gick från hus till hus för att finna en lämplig bostad för vår förening. Våren 1898 hade vi nämligen till mångas glädje blivit uppsagda från vår dåvarande alltför trånga bostad, Arsenalsgatan 3 B. "Det blir ingen annan råd än att vi får bygga själva" utbrast slutligen Agnes Jacobson. Jag stannade, såg på henne och svarade, "ja, om Gud vill"...

Det är Anna Roos som berättar om hur tanken kom upp att bygga eget. En idé som starkt kritiserades i "slott som i koja". Att kvinnor skulle bli byggherrar var en befängd tanke. 1907 var tanken förverkligad.

Kort efter uppsägningen från Arsenalsgatan fick föreningen ett erbjudande att köpa Brunnsgränd 3 för 80.000 kronor. Det fanns redan 20.000:- i byggnadsfonden, en

PROTOKOLL—KURIOSA

Ur det andra styrelseprotokollet i föreningens historia, den 3 januari 1886.

- 4/ Föreningen beslöt att antaga "NI" till tilltalsord medlemmar och gäster emellan.
- 5/ Alla uppmanades att helsa på hvarandra på gatan eller hvar helst man möts, för att underlätta och påskynda ömsesidig bekantskap.

•

Ur protokoll 27 sept. 1897. Närv. Ordföranden, prinsessan Bernadotte, frih.v.Kraemer, fruarna Fries, Heurlin, frökn. Hjelm, Schröder och undertecknad.

§ VII. Sedan upplysning erhållits att kontraktet med Allmänna telefon endast får förlängas för en tidsrymd af fem år, beslöts att upphöra med Allmänna telefon, då det gamla kontraktet är slut.

Vid nästa sammanträde den 8 okt. 1897.

§ I. Bestämdes, att med upphäfvande af föregående beslut angående Allmänna telefon, fortsätta med densamma.

summa som skulle räcka som handpenning. Föreningen "blixtkallades" till möte i KFUMs hörsal och man beslöt att i tro och bön våga köpet.

Lokalfrågan var dock inte löst med detta. Det gamla huset var i alltför dåligt skick. Nu gällde det att samla så

mycket pengar att man kunde bygga nytt. Först 1905 beslöt föreningen att börja bygga. Året därpå las grundstenen till Stockholms första kvinnocenter.

Historierna är många om den uppfinningsrikedom och entusiasm som flödade när det gällde att få ihop medel till bygget. Agnes Jacobson var den drivande kraften och tack vare hennes entusiasm kunde föreningen börja sin verksamhet i huset utan alltför stora skulder.

Tänk att äga en hörsal

”Tänk, att äga en hörsal, som rymde mer än 500 platser, när man förut knappast haft tillräcklig lokal för enskilda möten.

Nu hade man möjlighet att gå ut på gator och torg och bjuda in. Och det man bjöd på var gedigen kost, evangelium för fridlösa människor, gemenskap för ensamma, ett hem för sådana som ej ägde ett hem.

Få hem kunde bjuda sina unga ett eget rum, knappast egen säng, och att då komma in i upplysta hemtrevliga rum med böcker och tidningar, samspråk och diskussioner om det som rörde sig i en flickas inre, höra Guds oerhörda sanningar förkunnas, det var för en dåtida genomsnittsflicka något underbart. För en del unga hade det genomgripande konsekvenser”. Så skriver Greta Börjesson inför återinvigningen av huset 1955.

”Huset”

Om huset var en stolthet och en enastående tillgång 1907, när det invigdes med kantat av Alice Tegnér, körer, tal och musik, så var det efter nästan fem decennier av skiftande verksamhet nedslitet, otidsenligt och svårt att hålla varmt.

1954 fick man återigen erfarra glädjen av att gå i ”benedda gärningar”. I Månadsbladets marsnummer kan läsas följande.

Alla våra medlemmar och vänner vet väl att Centralföreningen av en av sina medlemmar fått en mycket stor gåva, 500.000:- att användas till ombyggnad av vårt föreningshus...

En ny era i föreningens historia tycks vara på väg. Fortfarande räknas ”Huset” som en Guds gåva — ett levande verktyg. Hela huset skulle byggas om, en byggnation på över miljonen. Halva summan var gåva. Resten fick man genom fondmedel och lån. Men vart skulle verksamheten ta vägen under ombyggnaden?

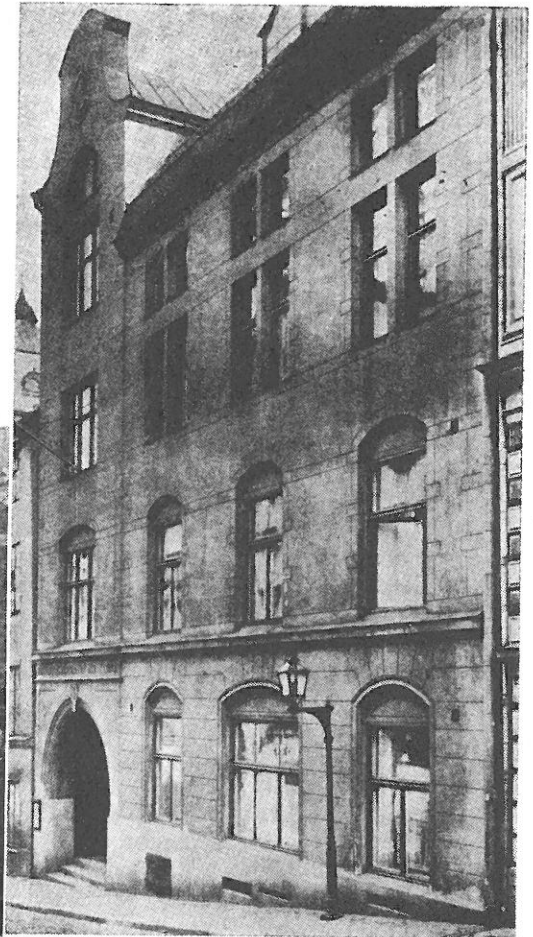
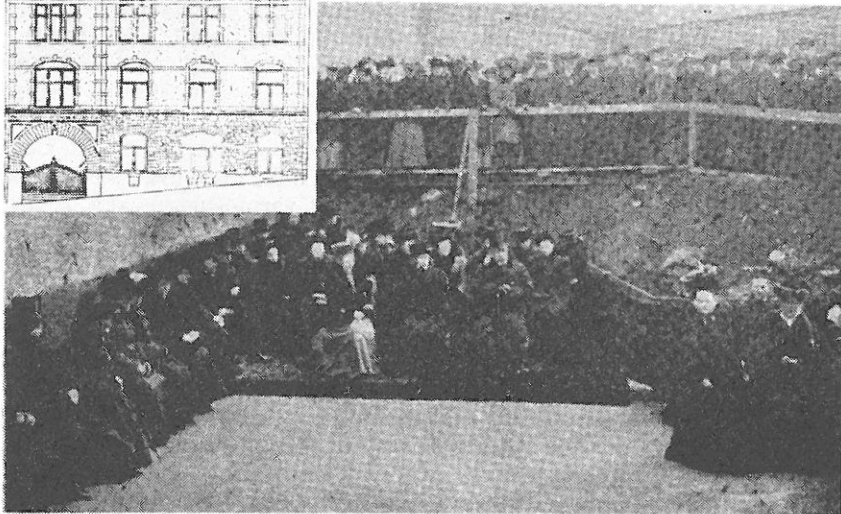
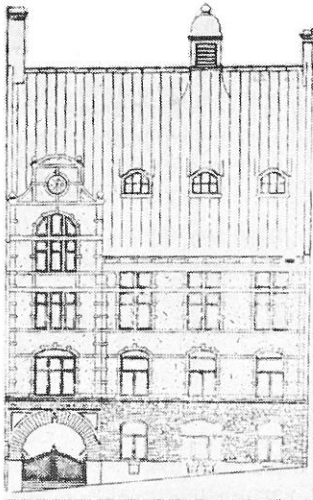
Flick- och ungdomsarbetet utnyttjade olika skollokaler i grannskapet, medlemmarna öppnade sina hem. Man anpassade verksamheten efter lokalmöjligheterna. De stora mötenas tid var över. Gruppverksamhet har blivit på modet. Föreningens aktiviteter bara växer. Ämnen och intressen växlar. Dock finns bönen för det växande huset och för föreningens verksamhet som en röd tråd i arbetet.

Redan i januari 1955 öppnar lunchserveringen i den nyrenoverade matsalen. ”... 2:75 kostar en lunch inkl kaffe och mjölk, smör och bröd. Vid kupongköp 2:60. Ingen serveringsavgift”.

Huset växte med en våning vilken inreddes som inackorderingshem — alternativt hotell under sommar-månaderna. Hörsalen fick en modern scen med stora användningsmöjligheter.

I november 1955 äger invigningen rum av det ”nya huset”. Samtidigt firar man 70-årsjubileum. Nya möjligheter öppnar sig för verksamhet och ekonomi. En våning högre, nytt och fräscht lockar det nya grupper av människor till lek och sång, studier och andakt. ■

Prinsessan Ingeborg lägger 1905 grundstenen till "Huset", Brunnsgatan 3. Bilden till höger visar hur det tog sig ut i färdigt skick.

DEN SOCIALA VERKSAMHETEN

Det sociala engagemanget märks redan under föreningens första år. Mycket av den verksamhet som då började har genom åren i någon mån visat vägen för samhället i dess sociala utvecklingsarbete.

Det var aldrig fråga om politisk kamp, inte heller välgörenhet, utan mera ett självklart engagemang för att på bästa sätt lösa akuta problem där de uppstod. Så inrättades t ex en *Placeringsbyrå* som skulle hjälpa unga kvinnor med anskaffning av arbete och anställningskontrakt. Ett år hade man 317 arbetssökande varav 115 hade erhållit fast anställning och 60 tillfälligt arbete.

Det räckte inte alltid att bara anvisa arbete. Många gånger blev det konflikter med arbetsgivarna och då måste man också råda och hjälpa. En *Bostadsbyrå* blev också följden av denna verksamhet.

En kommitté "för förbättrande av butiksbiträdens ställning" tillsattes. Bl a lyckades man få flera butiksägare att förbättra arbetsmiljön genom att sätta ut stolar bakom diskarna så att biträdena ej behövde stå hela dagarna. En på den tiden stor förbättring.

Matbispisning ordnades på flera ställen för fabriksflickor. På Söder kostade en rätt 15 öre, två rätter 25 öre. Självkostnadspris.

Många flickor hade ingen möjlighet att laga mat men fick på detta sätt ett mål varm mat.

Blomstermissionen eller Besökskommittén, som den senare kallades, bedrev en viktig verksamhet bland sjuka och ensamma. Man besökte sjukhus, sjuka i hemmen

och ensamma gamla. Blommor och kristliga skrifter delades ut och framför allt lyssnade man till människornas bekymmer.

Andakter med mycket sång och musik hölls på sjukhusen. Särskilt vid julhelgerna förekom kaffebjudningar med julgran, godsaker och glada program. Denna verksamhet har pågått sedan 1891 och ända in på 1970-talet.

Ett exempel på KFUKs strävan att lösa akuta problem ser vi i verksamheten "*Ljus och värme*". Under första världskriget var Stockholm ännu ej elektrifierat och många bostäder hade ingen annan ljuskälla än fotogen- och karbidlampor. Stearinljus var det också ont om. Föreningen möblerade då upp gymnastiksalen till en hemtrevlig värmestuga dit skolbarn kunde komma och läsa läxor och husmödrar sy på symaskiner. En liten avgift erlades för att få utnyttja denna service. 1.405 vuxna och 1.905 barn hade besökt värmestugan från 1 nov. 1917 till 15 mars 1918.

KFUK och sedlighetsdebatten

Under åren kring sekelskiftet pågick i samhället en hätsk sedlighetsdebatt. Många ansåg att föreningen borde ta ställning i frågan och i sitt program delge kunskap "om den svåra synd som behärskade samhället". Andra däremot menade att KFUK borde hålla sig utanför all sådan verksamhet. Risken att bli sammanblandad med det

s k Upprättelsearbetet skulle skada föreningen innan dess "rykte blivit stadgat".

Samtidigt diskuterades om det var rätt eller inte att låta de unga medlemmarna få sätta sig in i "ett samhällsont som störtar så många av deras kanske ännu yngre systrar i fördärvet. . . och att det är deras systrar, deras gelikar, som ofta nog genom olyckliga omständigheter i livet fallit offer för den hemska synden" (prostitutionen).

Beslut fattades att föreningen inte skulle ta ställning i sedlighetsfrågan men enskilda medlemmars agerande uppmuntrades.

Emmaus

Bland annat kanske som en följd av nämnda debatt — testamenterade en av föreningens medlemmar, Maria Winqvist, ett mindre lantbruk utanför Norrtälje, Emmaus, till KFUK Centralföreningen 1915. På Emmaus fanns redan ett arbetshem för "unga, vilsekomna kvinnor". Föreningen åtog sig även i fortsättningen att driva hemmet i hopp om att där "kunna fostra dessa flickor till dugliga kvinnor". Tack vare hängivna och duktiga lärarinnor drevs gården i egen regi fram till 1922. Det ekonomiska trycket blev allt svårare och man övervägde att lägga ned verksamheten. En förfrågan från Stockholms Fattigvårdsnämnd om att få använda Emmaus som arbetshem för unga kvinnor som omhändertagits för lösdriveri, hjälpte dock föreningen att fortsätta verksamheten även om det blev med en något annorlunda inriktning. Staden påtog sig alla kostnader och KFUK hade samma frihet som förut att tillsätta personal och leda verksamheten efter sina idéer. Denna verksamhet på-

Elever och lärarinnor vid Emmaus.

gick fram till 1947. Egendomen fanns kvar i föreningens ägo till 1975.

KFUKs nykterhetsförening

1896 bildade KFUK en nykterhetsförening, som under många år verkade bland unga kvinnor — främst fabriksarbeterskor. I början av 1900-talet överfördes de nya medlemmarna efter hand till Vita Bandets Blåbandsförening och KFUKs nykterhetsförening upphörde helt.

BETYDANDE SOCIALA INSATSER

Aret 1892 kom föreningen in i en svår kris. Ordföranden, Natalie Andersson-Meijerhelm avsåde sig helt oväntat ordförandeskapet och flyttade senare på hösten med sin make till Frankrike. Vice ordf. Mathilda Roos uppehöll posten under hösten och i november samma år utsågs Anna Roos till föreningens nya ledare. Hon behöll denna post till sin död 1927.

Anna Roos var född i Stockholm 1855. Hon blev medlem i KFUK 1888. Hon var då anställd i försäkringsbolaget Skandia och var sekreterare i Fredrika Bremerförbundet på fritiden. Efter en personlig omvändelse sökte

hon sig till KFUK där hon mycket snart kom att känna sig hemma och djupt engagerad.

Med Anna Roos kom KFUK in i ett nytt skede. Mycket av den karismatiska väckelsen präglade föreningen under denna tid. Stora skaror kom till offentliga möten och andra samlingar. Den sociala medvetenheten växte sig allt starkare. Missionsintresset likaså.

Annas charm och utstrålning fick människor att engagera sig. Visst ställde hon krav på sina medarbetare men var också en förstående och barmhärtig medmänniska. Hon ingav dem hon mötte en känsla av egenvärde.

Anna Roos, KFUKs ordförande 1892—1927, leder bibelstudium i "Blå salen" 1910.

”Man fick vara en egen person” säger en av hennes f d medarbetare.

Genom hennes hängivna engagemang, ibland till synes naivt och omöjligt, fick KFUK göra betydande sociala insatser i ett ännu slumrande samhälle. Hennes förmåga att genomskåda förhållanden årtal före den allmänna opinionen, blev för många stötande och kanske i viss grad hämmande för KFUKs utveckling, därför att tiden inte var mogen för hennes förslag. I stället för att våga gå in i okända situationer klamrade man sig fast vid det nära och trygga.

Som exempel på detta kan nämnas då Greta Börjeson och Sigrid Sandqvist ville införa andra mer moderna program för ungdomsavdelningen. Anna Roos var den enda i styrelsen som röstade för denna förändring.

Vid KFUKs Världsförbunds konferens i Stockholm 1914 höll Anna ett avskedstal till konferensen där hon talade om KFUKs roll i kvinnans frigörelseprocess. . . . ”Så länge som inom samhället finnas sådana svarta fläckar som vita slavhandeln . . så länge som största delen av världens kvinnor icke har någon rätt när det gäller den lagstiftande makten, så fortsättnen med edert krav för den undertryckta rätten och rättfärdigheten!”

Ett djärvt tal på den tiden. Och ett framsynt!

I början av år 1983, när KFUK var 98 år gammalt i vårt land, besöktes KFUK-KFUM Central av World YWCAs president Nita Barrow, som talade inför en grupp anställda och särskilt inbjudna.

Vid en frågestund efter hennes föredrag kom hon in på samma problem som Anna Roos vidrört 70 år tidigare. Nita talade om den även i Sverige förekommande vita slavhandeln, ”traffic in person”, och hur svårt det är att

Ungdomsgrupp på utflykt till sommarhemmet Edensborg i början av detta århundrade.

komma åt denna. Hon talade också om de orättvisor i lagstiftning som förekommer i många länder, inte enbart i u-länder, som många tycks tro.

Liksom 1914 stänger fortfarande majoriteten lagstiftare sina öron för detta faktum.

VÄRLDSKONFERENS I EGET HUS

Sveriges KFUK fick vara värdland för KFUKs Världskonferens 1914. Centralföreningens hus var centrum för konferensen. KFUK-are från ”öst och väst, från syd och nord kom i skaror till vår stad.”

Föreningens ordförande och många av dess frivilliga medarbetare hade bråda dagar. Kören likaså.

Anna Roos, som också var riksförbundets ordförande, välkomsttalade i Frimurarlogens stora riddarsal där de stora mötena hölls. KFUKs kör, väl övad för de stora framträdanden som väntade, gjorde en mycket uppskattad insats.

KFUK — förbindelselänk

Många kontakter knöts med KFUK-are från andra delar av världen även om språksvårigheterna ofta lade hinder i vägen för djupare kontakter.

”Dessa kontakter och erfarenheter av samhörighet och kärlek kristna kvinnor emellan från olika nationer hade en stor betydelse när några veckor senare kanonernas dunder och gevärens eld byggde höga murar av fientlighet och hat mellan så många av Europas folk.”

Redan i augusti 1914 kom de första breven från de krigförande länderna om unga flickor, som vistades i fiendeland och vilkas föräldrar var mycket oroliga sedan all förbindelse var bruten länderna emellan.

Kunde KFUK i Sverige göra efterfrågningar enligt bifogade adress?

De anhöriga var angelägna att få veta var deras barn befann sig och hur de hade det. Sedan kunde kanske brev förmedlas via Sverige.

Deltagare i KFUKs världskonferens äter lunch i slottsparken 1914, strax innan det första världskriget utbröt.

Efterforskningar började och brevförmedlingar förekom både åt öster, väster och söder. Många lyckades återförenas med sina familjer tack vare denna förmedling.

”En förmån var det för vårt KFUK att tack vare de internationella förbindelserna få vara med om att skänka, om också blott några droppar av lindring och lättnad mitt i nöden, sorgen och ångesten under världskrigets stormar”, skriver Visen Nyström, styrelsemedlem.

Under dessa år kunde flera av föreningens medlemmar hjälpa till med tolkning åt ryska och tyska flyktingar som bodde i Sievertska kasernen. Där medverkade man också med sång och musik och bjöd på mat vid olika tillfällen. Ett samarbete med Röda Korset förekom också.

FRÅN SYMÖTEN TILL SCOUTING

Unga flickor ville gärna komma med i någon aktivitet i KFUK. Ur protokoll av 1 januari 1888 läser vi följande:

... en "Ungdomsgren" för flickor mellan 12-17 år skulle bildas, i två afdelningar, en på Norr och en på Söder. . Årsafgiften bestämdes till 50 öre, som kunde få betalas i två omgångar, tēbiljett bestämdes till 5 öre, särskilda kort och rosetter anskaffas.

Ungdomsgrenen inbjöds "till arbetsklasserna på Norr och Söder samt till Söndagsmötena då de dock få aflägsna sig strax efter tēserveringen och ej närvara vid diskutering af frågor." 55 flickor på Söder och 55 på Norr inskrevs det första året. Ganska snart öppnades Ungdomsgrenen också för flickor i 8-12 år. Flickorna sysselsattes med handarbete, sång och berättelser. Samlingarna avslutades alltid med aftonbön.

Den första ledaren för UG hette Lotten Wimermark. Hon efterträddes av Elin Heurlin som ägnade UG stort intresse ända till sin död. Som en uppföljning av denna verksamhet kan man räkna Triangelavdelningen med sina Dunungar och triangel flickor. Vi ser denna verksamhet i föreningens årsberättelser fram till 1959.

UngdomsAvdelning

1916 startde några söndagsskollärare i KFUK:s söndagsskola bland flickorna i Klara skola och Missionshyddan på Kungsholmen en ny verksamhet, UA

Triangel flickor på läger vid Ladängen.

Sommarens lägerdagar var höjdpunkten i scoutverksamheten.

(UngdomsAvdelningen) Det var Greta Börjeson, Sigrid Sandqvist och Gerda Ehn som började. Med dem kom en modernare metodik in i programverksamheten. Plötsligt började KFUK-huset fyllas av lek och glada ungdomsgång. Den hörbara livsglädjen hade också rum för "ordet" och förkunnelsen. Trots att många av styrelsens medlemmar förfasade sig över ungdomens förflackning växte arbetet och många av UA:s medlemmar kom att bli stöttelearna i föreningen.

Scouting

Det skulle dröja till 1930 innan föreningen bildade en egen scoutkår. Under 30-talet växte sig scouttanken stark i föreningen och efter tio år hade man tre kårer, Brunkebergs, Engelbrekts- och Gärdeskåren. Lika många Blåvingeringar fanns också.

Efter 1959 finner vi endast scoutarbete. Sporadiska program som flickläger, fjällveckor, sportlovsprogram och liknande, förekommer dock i fortsättningen. ■

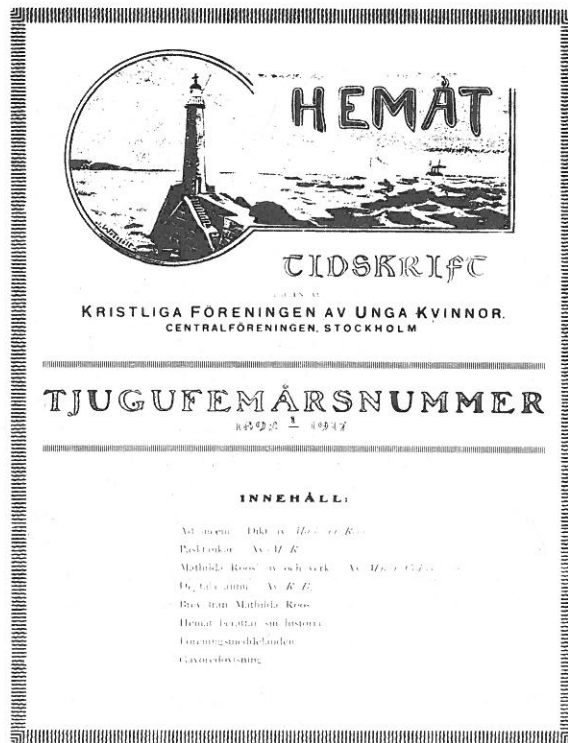
EN KRISTEN DAMTIDNING

Redan i början av 1880-talet utgavs speciella skrifter för kvinnor. 'Dagny' var ett organ där kvinnofrågor debatterades, 'Idun' en tidskrift för hem- och familjefrågor.

Författarinnan Mathilda Roos, medlem av KFUK, hade en längre tid sett behovet av en tidning för kristna kvinnor. Denna tidning skulle dels vara ett informationsorgan där KFUKs verksamhet i Sverige och utlandet speglades, dels "där kristliga betraktelser, poem, berättelser, brev och recensioner av nyutkomna böcker kunde nå ut till kristna kvinnor".

1892 utgavs det första numret av *Hemåt*. Mathilda R. var dess redaktör de första 5 åren. *Hemåt* tjänade även som informationsskrift för KMA och senare också Riksförbundet tills dessa organisationer fick egna tidningar 1894 respektive 1898.

Därefter fortsatte *Hemåt* som månadstidning för centralföreningen fram till 1947 då man gick över till ett enklare månadsblad som fanns kvar till 1970.

Tidstypisk vinjett till tidningen Hemåt.

KORTA OCH LÅNGA KLIPP

ur månadsblad och årsskrifter

1888 — På våren anordnades en liten fest för här boende fattiga italienare med deras barn, hvilka bjödos på korta tal på deras modersmål, omvexlande med sång, i hvilken senare en liten italienare deltog akkompagnerande sig på sitt handklaver. De bjödos på kaffe, samt supé bestående af macaroni à la Italienne m.m.

1896 — ...de s k "nattmötena" för uppapperskor, som af sitt arbete voro förhindrade att besöka några kvällsmöten. Dessa möten begynte kl. 11. Lokalen var upplyst som till fest, borden dukade, sång och musik hördes. Där såg man dessa unga kvinnor, som dag efter dag under helt andra omständigheter voro vana att betjäna andra nu sitta ned och betjänas af händer, som kanske sällan gjort dylik tjänst förut. När serveringen var slut höllos ett par korta föredrag och kl. 1 voro mötena slut och våra gäster fingo åka hem i för dem beställda och af K.F.U.K. vänner betalade hyrkuskvagnar, på det att ingen skulle kunna säga att vi sände ut unga kvinnor för gatans farligheter nattetid.

1897 — Under en af fröken Roos denna höst företagen resa i landsortens KFUK -föreningar hade direktören för cirkus vid Karlavägen införskrifvit ett hundratal negrer och javaneser till förevisning. Hvad dessa af de nyfikna och närgångna besökande fingo se och höra i

detta s.k kristna land var åtminstone ej något, som kunde tala för kristendomen. Hvad var väl naturligare än att KFUK skulle i sin mån söka visa dessa hedningar, att det i de kristna länderna funnes två slags folk?

I och för detta gáfvo några KFUK-vänner medel till bestridande af en bjudning för dem. V. ordf. tillfrågades och tyckte att det var bra, men ordf. glömde jag i hastigheten underrätta, ty på den tiden skedde allt i hast.

Men så kom polisen med order, att dessa "svartingar" fingo ingalunda besöka KFUK, ty det skulle förorsaka folkskockning och jag vet inte allt vilka faror han ansåg kunde hota goda Stockholm.

"Nå, men kunde vi ej få hämta dem i täckvagnar?" "Nej! De få ej på några vilkor besöka KFUK och därmed punkt." Nu voro goda råd dyra hur skulle vi ställa det? Att vi skulle visa dem en vänlighet och ha ett möte för dem, det var oss klart. Polisen var obeveklig. Från Myntgatan till tidningarna var det den tiden nog några direkta snabba ledningar, ty intervjuare infunno sig genast och jag förstod mig ej på att vara försiktig utan sade rent ut min tanke om polisens storartade försiktighet, men dagarna efter hade jag orsak att tycka mer synd om mig själf än någonsin tillförne, ty tidningarna talade i olika tonarter om detta inhiherade möte och huru "husmodren" på KFUK resonerade etc.

Därtill kom ett bref från ordföranden, som i en landsortstidning läst en förvrängd skildring af KFUKs före-

tag, med ett förtvivlat: ”hvad har du nu tagit dig för?”
. . . samma dag erbjödos vi att under tider, då förevisningen var stängd, få ha våra bjudningar och möten på cirkus, och de af oss som deltog i dessa möten glömma dem nog aldrig.

Både i minnesskrifter och månadsblad ser man hur kampen för att bli tagna på allvar gör sig gällande. Inte minst inom de kristna leden betraktades dessa predikande och självständiga kvinnor med misstro. Rosa Bogren berättar i KFUKs 50-årsskrift:

. . . ”Det var ju så ovanligt då med kvinnans arbete för kvinnan. Jag minns väl ett missionsmöte då Agnes Forsberg, vår första missionär, talade, och en av bröderna, som varit närvarande, sade att han skulle gå hem och be Gud förlåta vårt tilltag.

Ett år hölls möten i ”Arffurstens palats” där KFUK fick disponera ett par stora salar. Salarerna fylldes med folk trots att det bland flera äldre kristna ansågs ”farligt” och de varnade sina ungdomar att besöka dessa ”läsarmöten”.

1950-talet

Det fanns också andra farliga idéer som kunde skaka samtidens kristna. På 1950-talet debatterades om film och teater kunde användas i förkunnelsen. ”Kan en kristen spela teater?” var temat för en ledarkurs 1955. 1958 beslutar Stockholms-distriktet av KFUK och Kristliga Studentförsamlingen att framföra Henri Gheons evangeliespel *Korsets väg*, på KFUKs teaterscen.

KFUK-teater. — Det låter kanske oroväckande men vi tror att det skall bli så som Kristet Forum skrev i ett av sina nr.: ”Det är något särskilt med den teatern, den har ett klart budskap! Den vill helt enkelt väcka och evangelisera.”

Andra nyheter hittar man också i månadsbladen under 1950-talet. Uppfinnare förekommer även bland föreningens medlemmar. En liten annons-dikt får representera den praktiska sidan av kvinnoarbetet.

Rensalätt

Du som har ett rysligt schä
att ditt rivjärn prydligt få
från alla rester fritt
blir nu strax den mödan kvitt.
Rivjärnsborsten RENSALÄTT
gör det kvickt på bästa sätt.
Hemmens Forskningsinstitut
ger den förord utan prut.
RENSALÄTT i dag köp hem —
kostar två och tjugofem
Köp förresten gärna två —
överskott får KFUK.
RENSALÄTT är inte dum!
Finns att få på SS:s rum.

I aprilnumret 1957 kommer en efterlängtd nyhet:

En nyhet i vår förening är den stora TV-apparat som är placerad i salongen på n.b. Vi annonserar på expeditionens anslagstavla de kvällar då TV visas. Vi hälsar alla medlemmar och deras vänner hjärtligt välkomna.

1960-talet

Under rubriken lokaluthyrning står följande att läsa i 1968 års verksamhetsberättelse:

Lokaluthyrningen är också en viktig del av den ekonomiska verksamheten och de lokaler som ej användes till den egna verksamheten är flitigt uthyrda. Bland årets hyresgäster kan nämnas: Kursverksamheten, Nasarékyrkan, Naturskyddsföreningen, Riks- och Scoutförbunden, Riks-teatern, Soc.- och Barnavårdsseminariet, Sångkören De Svenske och TBV.

1970

Årets sista månadsblads sista rubrik lyder:

VERKSAMHETEN I BRUNNSGATAN 3

I januari börjar utrymningen av huset, varför studiehem, hotell och lokaluthyrningar upphör i och med 1970 års utgång. Meddelande om tider och lokaler för föreningsverksamheten kommer att meddelas medlemmar och kursdeltagare per post.

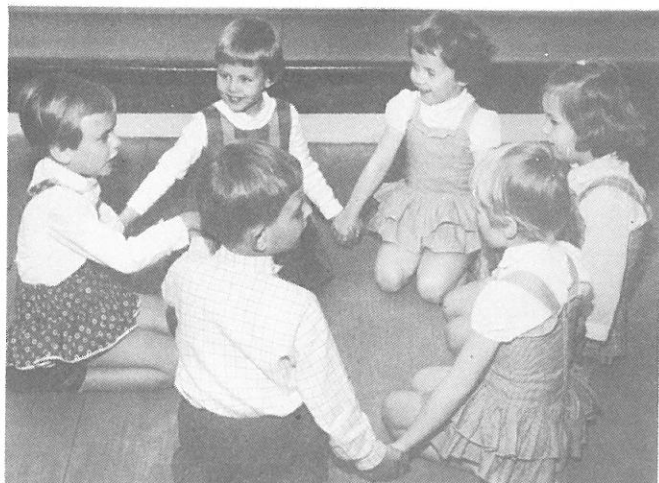
Torsdagscirkeln — äldre damer, som varit med i föreningen sedan unga år. Gruppen gjorde en betydande insats för finska familjer under andra världskriget och tackades för detta av president Juho Paasikivi.

ETT PAR MÅNADSPROGRAM BERÄTTAR

OKTOBER 1948

- lördag 2 Höstfest
Scouternas familjeafton
- tisdag 5 Bibelgruppen
Kamratkretsens cirklar:
Engelska, gymnastik, sång och musik
Från Birgitta till Elin Wägner
Litet gladare om jag får be, fototips
- onsdag 6 Missionskretsen
- lördag 9 Ungdomsledarsamling: Den kristna ledarens kontakt med film litteratur och natur och med Guds ord och bödens ande
- tisdag 12 Månadssamkväm. "Det är något bortom bergen..."
Medv: Selma Wiklund-Norstrand och Madelene Ugglå
Kamratkretsens cirklar
- torsdag 14 Förmiddagssamkväm
- fredag 15 Styrelsesammanträde
- tisdag 19 Kamratkretsen gemensamt samkväm med KFUM
- onsdag 20 Arbetskretsen
- söndag 24 Söndagsvandring
- tisdag 26 Bibelgruppen
- söndag 31 Palestina — pilgrimslandet, förbundssekr. Ester Svensson

- Dessutom förekommer de reguljära grupperna: D.M.-gruppen, Måndagsgruppen, Torsdagsgr. med Torsdagscirkeln, Sångkören
- torsd. Scouterna: Brunkebergskåren, Englebrettskåren och Gärdeskåren
- månd. Blåvingar: Brunkebergsringen, Trollungarna, Gärdsmygarna
- onsd. Dunungarna: Grupp I och II samt Triangelblickorna

"Mammans lediga dag" var en uppskattad verksamhet. Medan mammorna samlades till studier, lekte barnen under en förskollärares ledning. (Se nästa sida!)

Månadsprogram MARS 1965

Mammas lediga dag
Motionsgymnastik
Nytta och nöje
Styrelsesammanträde

Engelsk konversation
Flickklubben
Hjälp oss hjälpa
Internationella damklubben

Sångkören
Torsdagscirkeln
Scoutkåren:

Blåvingar: Brunnsgat., Banérgat., Linnégat.
Scouter: Brunnsgat., Banérgat., Linnégat.
Ranger-scout: Brunnsgat.

Sångövning stod redan 1886 på föreningens program. Här sjunger 1960-talets kör vid en konsert i hörsalen.

I 1950-talets blåvinge- och dunungeverksamhet var sång och högläsning uppskattade inslag i programmet.

1963 startades en internationell damklubb. Till en början inbjöds forskarfruar vid Wennergrens center, som tillsammans med svenskor studerade det svenska samhället. Efterhand utvecklades en internationell ungdomsklubb, som främst verkade för kulturellt utbyte.

MEDLEMMARNAS FÖRENING

Centralföreningens verksamhet sköttes under de första fyrtio åren så gott som helt av frivilliga krafter. De enda anställda var husmödrar och städpersonal i de olika förenings- och studiehemmen.

Som husmödrar anställdes de första åren ofta "bibelkvinnor" som också höll andakter och bönestunder.

All annan verksamhet organiserades och leddes av medlemmarna själva. Det gällde såväl planering, utvecklingsarbete, rådgivning, ekonomi och administration som bibelstudier, söndagskolverksamhet, ungdomsarbete och studieverksamheten.

Ingen av medlemmarna var egentligen utbildad för sin uppgift men engagemang och en förnämlig intern ledarutbildning gav god hjälp. Den starka tron och förvisningen om att gå i "beredda gärningar" gav mod och kraft.

Först 1925 anställde Anna Roos en sekreterare som skulle ha ansvar för den administrativa delen av tidningen "Hemåt" samt att hjälpa till med musik och sång under mötena.

En av medlemmarna, Signe Sahlén fick uppdraget. Hon stannade endast ett år.

1929 anställdes Greta Lindberg som föreningssekreterare och hade denna post fram till 1939, då hon efterträddes av Karin Dahlberg, som då varit husmor på Brunnsgratan 3 sedan 1935.

Under 1950-70-talet förekom kortare anställningar av ungdomssekreterare, samt en kamrer, Maj-Len Ellwerth, som tjänstgjorde från 1963-1970.

Profiler

I en förening som verkar i 100 år finns det många personligheter värda att minnas. Många som fått betyda mycket för unga människor, i deras personlighetsutveckling och livsriktning.

Några har varit av stor betydelse för föreningens ekonomi, som Agnes Jacobson och Sigrig Sandqvist, som förvaltade föreningens tillgångar i olika skeden. Eller de många som själva satsade mindre och större summor för verksamhetens utveckling, t ex Selma Wiklund-Nordstrand, som gjorde det möjligt att bygga ut Brunnsgratan 3.

Några har under en lång följd av år i motgång och medgång troget tjänat i föreningens olika hus och hem. Viola Nygren på Kungsholmshemmet och Karin Dahlberg i många olika roller i huset på Brunnsgratan.

Några har undervisat och tröstat, inspirerat och förmanat, som Anna Roos, Signe Lyth och Greta Börjeson.

Andra har glatt sina medmänniskor med sång och spel, som Ester Berggren och Karin Redell.

Och alla triangel- och scoutledare! Astrid Beckman, Inga Schwan, Karin Skeppstedt, Jane Lilja, Marianne Kåverud för att nämna några i raden av många, många.

Greta Börjeson är en av dessa profiler som fått betyda mycket för flera generationer unga och äldre kvinnor.

Ända sedan hennes första medlemsår 1915 märks hennes ledarskap. Tillsammans med Sigrig Sandqvist vågade hon införa nya verksamhetsformer i UA, trots styrelsens ogillande.

Gretas bibelstudier och diskussionerna efteråt har för många gett en ny livssyn och nya värderingar.

Pingstlägren, som började 1922 i Gretas och Sigrids sommarhem växte till en verksamhet som återkom årligen ända fram till 1970.

Som ordförande blev ombyggnaden av Brunnsgatan 3 en av hennes djärvaste satsningar. Hon vågade tänka framåt och även om utvecklingen gick fortare än hon anat, var hennes då något extravaganta satsning så fram-synt att föreningen väl kunde hävda sig på hotellmarknaden.

När man ser tillbaka på KFUKs historia finner man att det blev Greta Börjeson som fick förena "Anden och Handen" i föreningens verksamhet. Under många år genom Anna Roos andliga ledarskap hade föreningen behållit en strikt och försiktig hållning till modernare verksamhetsformer. Med Greta kom en större öppenhet.

En god hjälp var de kontakter och impulser som det "nya" huset förde med sig. Riksteatern, Balettakademien och KFUK:s och KFUM:s Ungdomsledarinstitut berikade var och en på sitt sätt föreningens liv och erfarenheter.

Likaså fick KFUK en annan internationell prägel genom hotellet och Karin Dahlbergs utmärkta organisation av denna verksamhet.

Karin Dahlberg kom med i föreningens UA 1922. Under Signe Lyths ordförandetid anställdes hon som husmor. Hon blev sedan både sekreterare och kår- och distriktsledare för scout- och ungdomsarbetet.

I och med ombyggnaden kom hennes arbetsuppgifter att koncentreras på husets uthyrning och på hotellverksamheten.

Greta Börjeson och Karin Dahlberg på ledarkurs på 30-talet.

Genom hennes arbete blev denna affärsverksamhet mycket välkänd. Inte minst hotellet, som omnämndes i "Europe five dollar a day" som en av pärlorna bland hotellet i Stockholm.

Många är de gäster som år efter år sökt sig till Brunnsgatan 3 och känt något av den atmosfär av gammaldags ärlighet och välvilja som personalen utstrålade.

"A home away from home" blev en realitet på KFUK:s hotell och studiehem som följer föreningen in i det nya århundrade som ligger framför. ■

ARVET

Det materiella arvet

Vi har läst om hur KFUK startade med en mycket blygsam budget. Kvinnor med vana att hushålla och "rätta mun efter matsäcken" höll i föreningens förvaltning.

Många hjälptes åt att gemensamt skapa tillgångar. Genom gåvor, donationer, större och mindre, och inte minst genom arbete för försäljningar och en god förvaltning av föreningens tillgångar byggdes en solid ekonomi upp. Huset, Brunngatan 3 var en viktig bit.

Under åren som gick inköptes två hyresfastigheter som drevs för att finansiera verksamheten. Det var ännu klenkt med kommunala bidrag till ungdomsarbetet.

Maria Winqvist donerade Emmaus, Mathilda och Anna Roos donerade Sagabo.

Föreningen ägde också sommarhem i olika omgångar. Ända fram till 1950-talet var sommarhemmen av vital betydelse för KFUKs sommaraktiviteter. Inte minst i den andliga fostran och i ledarutbildningen hade Smedsudden och senare Svanudden stor betydelse, liksom det arrenderade Ladängen, som de senare åren varit scouternas lägergård.

Man kan fråga sig om försäljningen av dessa fastigheter tillfört dagens ungdom de möjligheter och den glädje som KFUK avsåg med ägandet.

Det andliga arvet

Ser vi så på den andliga delen av arvet, det andliga och kulturella, fascinerar man av den djupa, nära förkunnelse som gav lyftning och mening i alla aktiviteter.

Inte minst den bibelkunskap som förmedlades ofta av kvinnor för kvinnor och som hade sin speciella framtoning.

Pingsthelgernas andliga och kulturella program har för generationer i olika åldrar upplevts som årets höjdpunkt.

Kvinnoarvet

När vi i dagens samhälle hör flickors och kvinnors starka rop på gemenskap och hjälp att växa in i en ny kvinnoroll, när det bildas nya kvinnogrupper i alla samhällsskikt, kan man undra vart den rika och värdefulla möjligheten till identifikation tog vägen i KFUK.

Finns debatten, samtalen kring livsfrågorna, möjligheten att pröva och finna sin identitet i gemenskapen generationerna emellan, då finns också den hundraåriga KFUK-andan kvar.

Några medlemmar i KFUKs sista styrelse. Fr.v. Selma Wiklund-Norstrand, Maj-Len Ellwerth, Inga Malmberg, Margaretha Svensson, Cristina Pettersson, Asta Pihlblad, Karin Dahlberg, sekr. och Marianne von Malmberg ordf.

ICKE GENOM NÅGONS STYRKA . . .

Det har varit ett spännande arbete att försöka sätta sig in i och spegla KFUK Centralföreningens historia genom hundra år.

KFUK:s motto: "Icke genom någons styrka eller kraft, utan genom min ande, säger Herren Sebaot" (Sakarja 4:6) har verkligen präglat föreningens liv och verksamhet.

Gemenskapens glädje, samarbetets inspiration och krav, den tekniska utvecklingen och samhällets förändring märks klart genom historien. Mest imponerande är den första generationens mod, envishet och förmåga att dela med sig av sin tro och förtröstan. Förmågan att ge sig helt för det de trodde på.

Föreningen är som en levande organism att jämföra med en människa där Guds ande bor. Alldeles som medlemmen har sin livsuppgift och livslängd, så tycks föreningen ha sin uppgift och tid av ungdomlig växt och styrka, sin etablerade medelålder och ålderdom med förberedelse för ett nytt liv i en annan skepnad.

När de båda föreningarna KFUM och KFUK gick samman var det ett tecken på hur mycket liv det, trots ål-

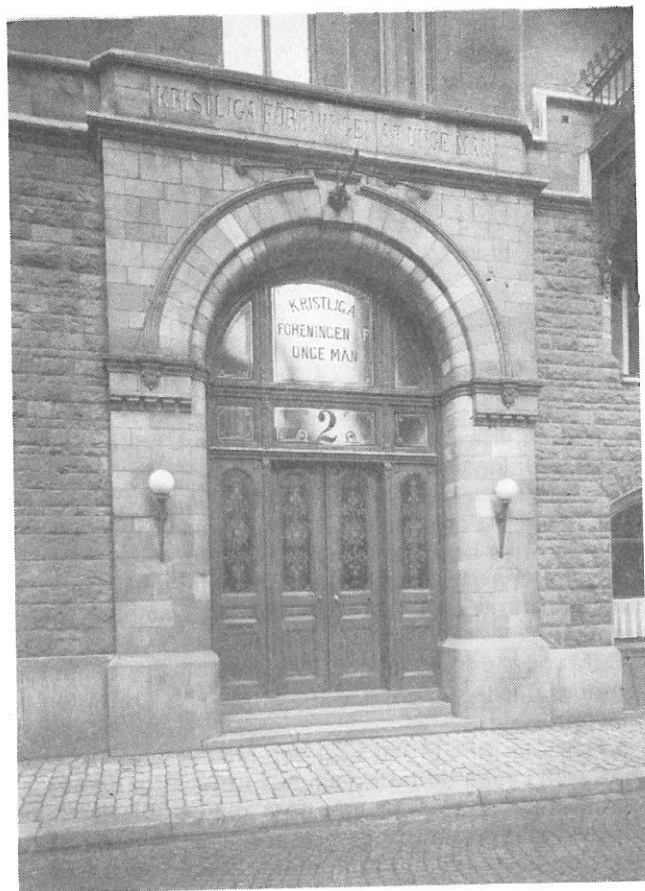
der och en viss tröghet, fanns, hur stark anden var i de bägge föreningarna.

Förändringen till trots, lever anden kvar. Kanske är det svårt för den äldre generationen att känna igen sig från förr i den nya organisationen. Lika svårt som det är för dagens unga medlemmar att identifiera sig med en hundraårig tradition om den inte utvecklats och följt tidens krav.

Bara i engagemanget och i utgivandets glädje når man varandra. "Icke genom någons styrka eller kraft utan genom min ande..."

KFUK och KFUM har i sig den kristna gemenskapens ande som i varje tid tar sig sin tids uttryck för att komma människorna nära. Det kan vara genom bibelsamtal, i sångens glädje, i idrottens gemenskap, i ledaruppgiften, eller i upplevelsen av nya kontakter med andra folk och kulturer.

Det är bara att önska att föreningen är öppen för kraften i detta arv och bär det vidare genom nästa sekel. ■

De båda ärevärdiga men slitna husen vid Snickarbacken och Brunngatan från vilka man flyttade till Rosengatan 1971

På nästa sida med tavlan i handen — Jon Konijnendijk, hotell KoMs chef nästan ända från starten. Han med stolarna är Alf Nilsson, nu Baskets sekreterare.

KFUK-KFUM CENTRAL I DAG

På de föregående sidorna har lämnats glimtar ur KFUK-KFUM Centralns historia under hundra år. Tonvikten har lagts vid begynnelseåren och de första decennierna. Mycket av det som skildrats känns säkert främmande och förlegat för många yngre medlemmar. Kanske en del har imponerat. Och det med all rätt.

Hur ser då föreningen ut idag? — Som redan antytts i inledningen till denna skrift har sedan 1950-talet inträffat en del förändringar inom vårt föreningsliv. Avdelningar har ombildats till självständiga enheter och börjat leva sitt eget liv. Scouting, triangelpojkar, huvudavdelning etc har uppgått i nya arbetsformer. Föreningsliv av tidigare traditionellt slag har numera praktiskt taget upphört.

I det följande möter vi KFUK-KFUM idag. Det är föreningens nuvarande sekreterare, Göran Pettersson, som sammanställt rapporter från de olika avdelningarna. Det blir bilden av en delvis ny rörelse. Kanske lika främmande för en äldre generation som gårdagens bild för en yngre. Men i allt det nya märks en strävan att förverkliga KFUK-KFUMs grundidé.

Då två blev ett

År 1970 gick KFUK Centralföreningen och KFUM Central samman till en enda förening: KFUK-KFUM Central.

Året därpå stod ett gemensamt och nytt föreningshem, Rosengatan 1-3, inflyttningsklart i kvarteret Rosen-

busken. Dit flyttade nu KFUM-arna från Snickarbacken och KFUK-arna från Brunnsgatan. Lösgjort kapital från en försäljning av de båda fastigheterna skulle sättas in i nybyggnaden.

Detta stora steg innebar onekligen en mångfald större och mindre problem att bemästra och medförde många förändringar i verksamheten. Bygglånets avbetalningar resulterade också i att den ekonomiska svångremmen fick hållas hårt åtdragen under flera år. Men föreningen hölls ändå ihop och bars igenom dessa ansträngda år. Mycket tack vare de tillgångar som lösgjordes genom försäljningar av övriga fastigheter, som tillhört KFUK Centralföreningen.

HOTELL KoM

Både KFUK och KFUM hade tidigare haft hotell- och uthyrningsverksamhet samt vandrarhem. 1972 startades nu ett gemensamt hotell i Rosenbusken. Man lånade K-et och M-et från de tidigare föreningsnamnen och bildade sommaren 1972 Hotell KoM. Från början som studenthem under terminerna och med vanlig hotellverksamhet under sommaren. Detta slog mycket väl ut. Sedan den 15 maj 1978 drivs nu Hotell KoM som ett året-runt-hotell.

Hotellet har med tiden skaffat sig ett gott anseende både inom och utom landet. Det besöks ofta av utländska grupper och anlitas varje år som kongresshotell. Hotellet är idag en av de ekonomiska grundförutsättningarna för föreningens verksamhet, mycket tack vare en driftig hotellchef nästan ända från starten: Jon Konijnendijk.

GYMNASTIK

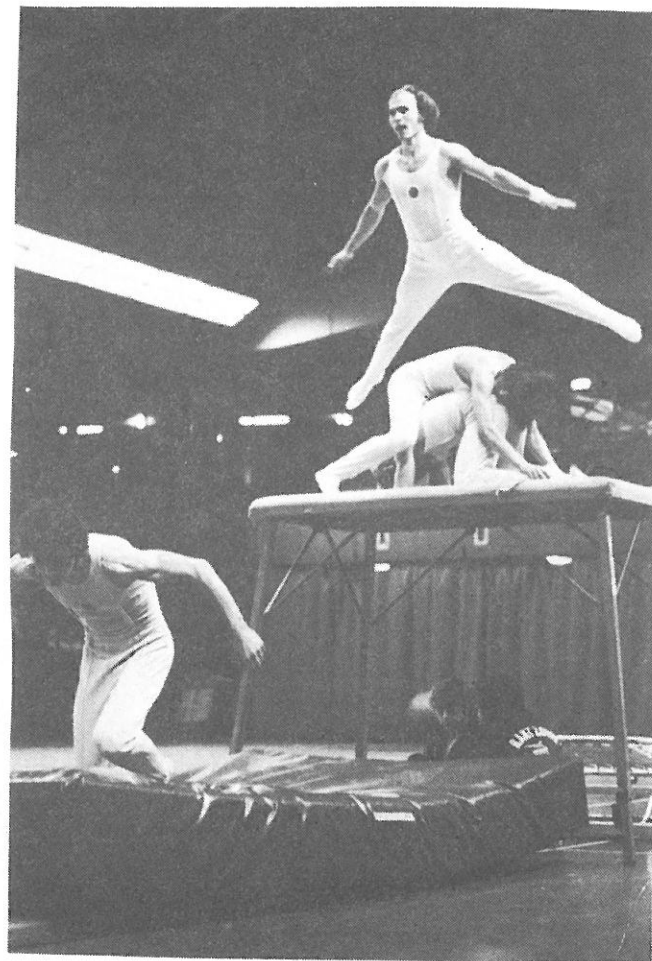
Som tydligt framgår av denna skrifts tillbakablickar har KFUMs Gymnastikavdelningar hållit fanan högt med en anrik verksamhet. På ett år när sträcker den sig lika långt tillbaka som KFUM Central.

Gymnastiksektionen är i dag en av de tre stora avdelningarna inom KFUK-KFUM Central, med bl a en omfattande ungdomsverksamhet. Nära hälften av de över 200 gymnasterna är under 24 år.

Indelningen i motions- och elitavdelning — som gjordes av den legendariske Sixten Anderson år 1902 — består än i dag. Såväl i Rosenbusken som på Lagnövallen bedrivs idag motionsgymnastik. Efter Gunnar "Farsan" Sjöbloms bortgång ledd av Carin "Dosan" Johansson och Pian Schager.

Vad elitgymnasterna beträffar har manliga eliten allt sedan början av 1900-talet flitigt och framgångsrikt tävlat och gjort uppvisningar inom och utom landet. Tre KFUM-gymnaster representerade fö Sverige vid de olympiska spelen i Mexiko 1968. Flaggskeppet har väl annars varit truppgymnastiken, där många SM-segrar skördats.

Som ett svar på det allt ökande kravet på tekniskt kunnande växte pojkgyrnastiken fram i föreningen under 1950-talet. Den utgör nu en fin rekryteringsbas för manliga eliten.

Flickgymnastiken växer fram

Efter hand utvecklades också flickgymnastiken. Idag är faktiskt hälften av Gymnastikens medlemmar kvinnliga!

Flick- och damgymnastiken inriktar sig på uppvisningsgymnastik. Ledare som bl a Marie-Anne Rydman och Elisabeth "Pys" Kockum (Ryman) har lagt ner ett stort arbete på att föra fram flickkorna "i kölvattnet" på de sedan länge etablerade manliga gymnasterna.

En mångårig tradition är KFUM-gymnasternas årliga "Gymnastikshow" — f d "Höstsoaren", tidigare "Fosterländska Festen" — som länge hölls i Konserthuset, men på senare år i Berwaldhallen.

Familjen Schager har i mycket präglat de senaste decennierna. Bröderna Anders och Olle Schager (den senare ordförande ända sedan 1957) samt Anders' son, Acko Schager, har lett och fostrat ett mycket stort antal gymnaster. Såväl i Rosenbusken som på LagnövalLEN, gymnasternas egen fina träningsgård på Värmdö.

Manliga och kvinnliga eliten i KFUMs Gymnastikavdelningar i glädjeyra inför nya framgångar...

BASKET

Av föreningens idrottsavdelningar, badminton, basketboll, bordtennis och fotboll, blev det basket som ensamt överlevde "tidens härjningar". — Då övriga sporter tynade bort, tillväxte basketverksamheten oförtrutet.

400 ungdomar

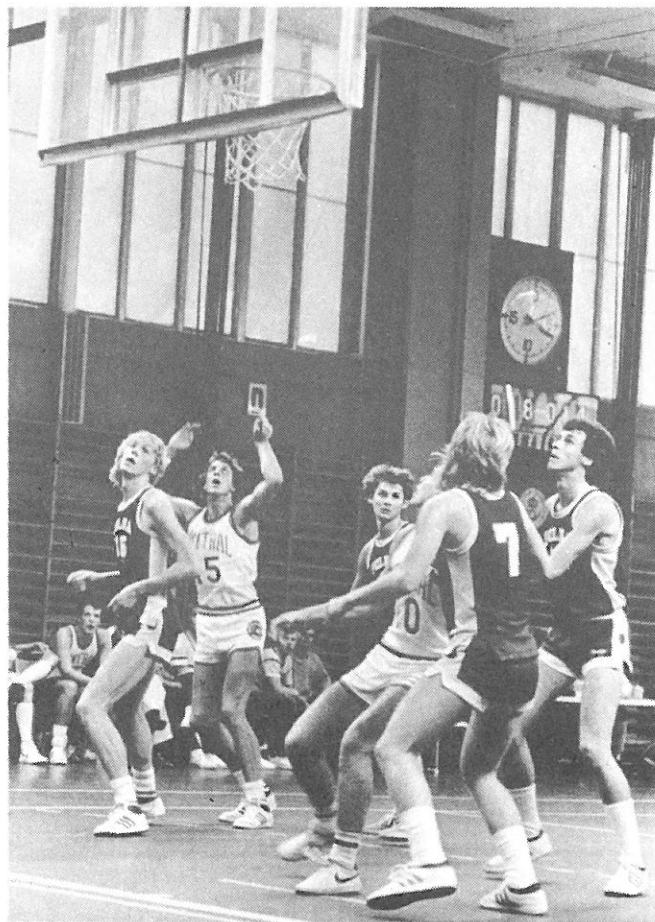
Idag är Basketsektionen en av de tre stora ungdomsavdelningarna i KFUK-KFUM Central, med ca 400 tränande och tävlande ungdomar.

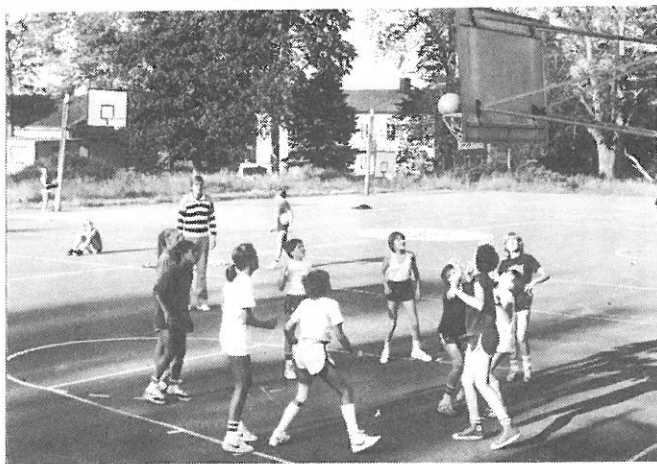
Basketsektionen är en egen förening inom KFUK-KFUM Central, med namnet KFUM Central Basket. Den är allierad på olika sätt med flera andra basketklubbar, såsom KFUM Lidingö, KFUM Haga m fl och ansvarar totalt för ett sextiotal lag. Sedan några år drivs också en sportaffär — "Klubbutiken" — där föreningsmedlemmarna kan göra rabatterade inköp. Basketsektionen har även bussuthyrning som står till tjänst för grupper både inom och utom föreningen.

För att hålla i de administrativa trådarna till all denna verksamhet krävs synbarligen ett lika fast grepp som kring basketbollen på spelplanen. Ordföranden Olle Lindström och Alf Nilsson på Baskets kansli, med god hjälp av många erfarna ungdomsledare, ser till att så sker.

Basketturnering "Vi i fyran"

Träningar pågår dagligen i Rosenbuskens motionshall så gott som året runt. På sommaren arrangerar Basketsektionen, sedan ett antal år, lägerveckor på Kalhyttans

Herrgård i Filipstad, där samtliga lägerperioder snabbt fulltecknas. Baskettektionen anordnar vid nyår en turnering i Rosenbusken för 11-14-åringar — ”Gabor Dardai Cup” — till minnet av ungraren Gabor Dardai, en av pionjärerna inom basketbollsporten i Sverige. Cupen har blivit en tradition, liksom ”Basket 4:an”, då elever från klass 4 i innerstadens skolor samlas för basketturnering. Många ungdomar får då mersmak och fortsätter sedan med sporten i KFUM Central Basket och sörjer därmed för återväxten.

Många av föreningens lag huserar i serierna alltifrån S:t Eriks- och Kluringcuper till seniorspel, där herr- och damlaget spelar i serierna näst intill elitserien. Moroten, att kunna ta steget ”högst upp”, har våra basketspelare alltså kvar.

Socialt ansvar — Antidrogkampanj

För allt detta glömmet Basket dock inte det sociala ansvar som verksamheten medför. I samarbete med Stockholms Socialförvaltning genomfördes 1983 en antidrogkampanj. ”För några år sedan blev vi tagna på sängen, när haschmissbruk förekom bland ungdomen”, skriver Baskets styrelse i verksamhetsrapporten. ”Med inte så lite stolthet kan vi konstatera att det inom Baskettektionen nu knappast finns några drogproblem. Resultatet av kampanjen, som innehöll en mängd ANT-frågor, visar att vi nu är på rätt väg igen.”

Överst KFUM Central Baskets damlag 1983 med sin ledare Linnéa Bohlin. Därunder en bild från en lägervecka på Kalhyttans Herrgård i Filipstad.

KFUM-KÖREN

Efter de stora framgångarna under "Martin Lidstam-epoken" har kören hörts och uppmärksammats mindre ofta under 1970-talet. Det hänger samman med behovet av en generationsväxling bland sångarna. Under den senaste tiden har emellertid flera yngre sångare kommit med. Kören har dessutom förnyat sin repertoar och inlett samarbete med instrumentalensemble ur bl a Regionsmusiken. Kören har i dag över 50 aktiva sångare.

En tradition under senare år är körens egen höstkonsert i Börssalen och konsert i S:t Görans kyrka i samband med Soldathemmets Dag. En kyrka som kören numera ständigt återvänder till är Hedvig Eleonora, där

den varje år håller en julkonsert.

Även några utlandsresor har KFUM-kören hunnit med under de senaste åren. I juli 1981 gick färden på nytt till Llangollen i Wales, där den deltog i tävlingar både i folkviseklassen och manskörsklassen. 1984 gjordes en konsertturné i Norge.

Föreningens medlemmar kan varje år glädjas åt körens välklingande toner på gymnasternas höstsoaré och på julmarknaden. Varje måndagskväll repeterar kören i föreningshemmet på Rosengatan under ledning av Erik Westberg, dirigent sedan 1981. Det går bra att smita en trappa ner och lyssna.

KFUM-kören i sommar-dressen brandgula skjortor i väntan på sin dirigent Erik Westberg inför ett av framträdandena vid sångfestivalen i Llangollen i Wales 1981.

KFUMs KAMMARKÖR

Kammarkören bildades 1957 av Dan-Olof Stenlund. En av hans elever, Håkan Boström, blev dess dirigent från 1974 till 1981, då dirigentskapet togs över av Stefan Parkman.

Kammarkören är en blandad kör och består av ca 30 medlemmar. Omsättningen i kören har varit hög. Fram till 1977 har 175 ungdomar medverkat. Medelåldern är i dag i stort sett lika låg som vid starten.

Repertoaren omfattar ett brett urval ur både sakral och profan musik, svensk såväl som utländsk.

Kören har konserterat flitigt. Under sin relativt korta tid som kör har den hunnit med ett 80-tal platser runt om i landet. Från 1959 till 1982 företog kören dessutom nio konsertresor utomlands. De internationella körtävlingarna i Llangollen, Wales, har varit en givande marknad för svenska körer. KFUMs Kammarkör blev där "Choir of the Year" 1965 i konkurrens med körer från hela världen.

Under Dan-Olof Stenlunds tid har kören nära samarbetat med Uppsala Akademiska Kammarkör, då Stenlund var dirigent för båda körerna. I Köpenhamn 1968 hade de båda körerna en gemensam konsert med nutida svensk kyrkomusik på programmet.

Körsamarbetet återupptogs 1983, då Stefan Parkman blev dirigent för Uppsala Akademiska Kammarkör. Den "stenlundska" traditionen upprätthålls!

Sommaren 1984 deltog kammarkören i körtävlingen i Spittal i Österrike och fick en hedrande tredjeplats. Här överräcker stadens borgmästare beviset till dirigenten Stefan Parkman.

ÄNGSHOLMEN

Ingarö-Ängsholmen är Sveriges äldsta permanenta läger. 1923 startade Ingarölägret på initiativ av Hugo Cedergren, som hämtat inspiration under en studieresa i USA. Camp Duddley, som tillkom 1866, blev modell för lägret. Dess idéer och metoder fördes vidare via Ingarö till Ängsholmen där verksamheten startade 1963.

Ett läger i skapande samverkan

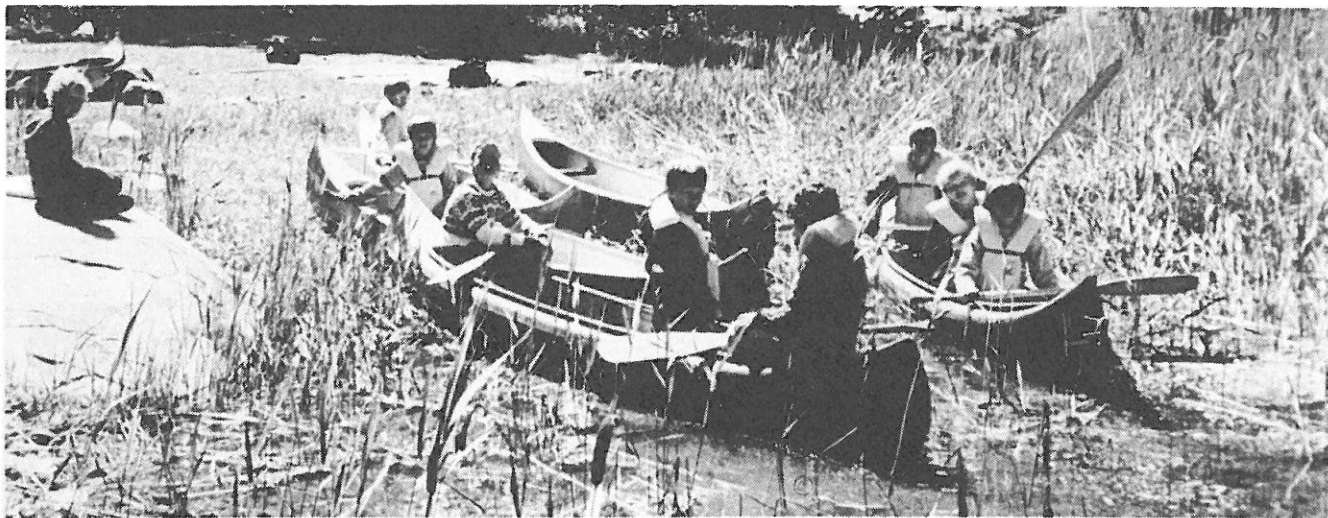
Ängsholmen tar emot barn och ungdomar mellan 8 och 15 år till lägervistelse på sommaren. Höst och vår hy-

res ön ut för lägerskoleverksamhet. Det har visat sig att Ängsholmen är en mycket lämplig plats att svetsa samman en skolklass.

För planering och drift av lägret väljs varje år en kommitté vars ordförande utses av KFUK-KFUM Centrals styrelse på förslag av Ängsholmskommittén.

Förändringens vindar har i hög grad blåst kring Ängsholmen. Det som från början var ett läger med traditionell uppbyggnad är nu ett läger där ansvar och arbetsuppgifter delas av både deltagare och ledare. Även deltagarnas föräldrar har mer och mer kommit in i den praktiska verksamheten.

Programmet som från början var uppbyggt huvudsakligen kring idrott och sjösport har förändrats och gi-

vit plats åt skapande verksamhet av skilda slag. Ängsholmen är numera inte att betrakta enkom som ett seglarläger. Syftet är snarare att ge en skärgårdsupplevelse i samverkan med andra.

Från starten 1963 har Ängsholmen även tjänstgjort som konfirmandläger, tills 1976. Då ersattes konfirmandläsningen med ett livsåskådningsinriktat program.

Lägret som från början varit ett rent pojkläger öppnades under 1970-talet för flickor och ledarkadern består idag till lika delar av kvinnor och män.

Invandrarbarn och handikappade

För att få med även barn och ungdomar som inte genom normal rekryteringsgång skulle ha kommit med i verksamheten, bedrivs sedan ett decennium en uppsökande verksamhet. Många invandrarbarn inom och utom Norden samt ungdomar med skilda slag av handikapp har härigenom tagits upp i gemenskapen. Ett konkret förverkligande av KFUK-KFUMs grundidé.

Den sammanhållande kraften och pådrivaren genom dessa år har, bland många andra eldsjälur, varit Göran Adrian.

KVINNLIGA ARBETSGRUPPER

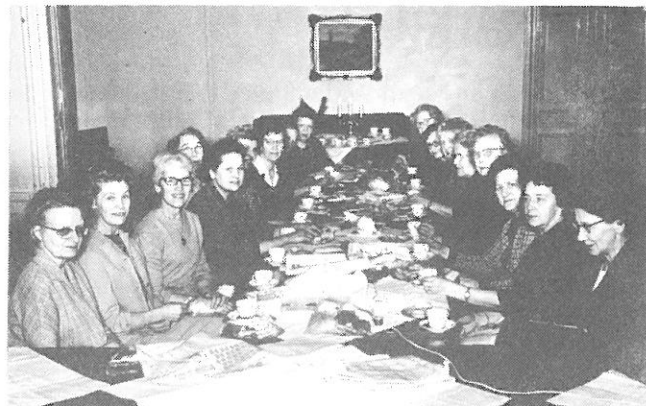
Alltifrån KFUKs och KFUMs första år har kvinnor — i KFUM utan att vara medlemmar — gjort betydande insatser inom arbetsgrupper av olika slag. Hundratusentals kronor har under årens lopp tillförts föreningsarbetet genom deras medverkan vid marknader av olika slag. Under många år fanns inom KFUM exempelvis en ”pojksyförening” med ett hundratal pojkmammor och andra som stödde pojkarbetet. Gamla månadsblad och tidigare jubileumsskrifter kan berätta om kvinnor som under decennierna varit föredömen i osjälviskt tjänande.

Genom sitt arbete och sin känsla för föreningen har de varit och är alltjämt även sammanhållande länkar mellan föreningens olika delar.

”Körens Damer” har i över 40 år samlats varannan vecka i föreningshemmet eller hemma hos någon medlem för högläsning, sång, musik och samvaro. Tradition är en adventsfest som hålles varje år.

Gruppen, som består av ett trettio-tal damer, med Maj-Lise Tiderman som ordförande, medverkar årligen i föreningens julmarknad och bidrar därigenom till att ekonomiskt stödja ungdomsavdelningarna.

”Tisdagsgruppen” med det tidigare namnet **”Nytt och Nöje”** träffas varje vecka. Ordförande är

”Körens Damer” samlade till arbetsafton någon gång i mitten av 1960-talet.

Gietta Frykholm. Gruppen består av ett tjugotal damer som med liv och lust handarbetar och sysslar med julpynt till föreningens julmarknad. Själva arrangerar gruppen en årlig vårfest för föreningen med lotterier, tombola och musiksamvaro. Behållningen går bl a till u-hjälp och ekumeniskt arbete.

”Damarbetskretsen” slutligen, med rötter i en av de arbetskreter som bildades 1914, är numera en mindre grupp. Den träffas som regel sju gånger om året i varandras hem. Ledare är Karin Björklund.

Från verksamheten kan nämnas att även denna krets årligen medverkar i föreningens julmarknad och på så sätt ekonomiskt stöder verksamheten.

K/M SENIOR

Som redan antytts inleddes under 1950-talet en förändring i föreningarnas organisationer. Självständiga avdelningar inom samföreningen arbetar och kommer nu som regel tillsammans var och en för sig. Begreppet "huvudavdelning" med dess välbesökta föreningsaftnar, då medlemmar av alla kategorier slöt upp, existerar inte längre.

K/M Senior — tidigare "Brödrakretsen" grundad 1948 — har därför blivit ett forum för äldre medlemmar som saknar en del av föreningarnas tidigare arbetsfor-

mer. Under kapitlet "Jag minns", där föreningens nestor Herbert Lindström intervjuas, berörs något av kretsens verksamhet. Ordförande sedan ett 20-tal år är Olof Björklund.

Från en samling inom K/M Senior i oktober 1983. Thure Nilsson, flankerad av Elsa Cedergren och kretsens ordförande Olof Björklund, ger en inblick i den s k feministteologin. Thure, KFUM-sekreterare på olika poster under 47 år, har efter sin pensionering gjort omfattande inventeringsarbeten i tolv KFUK-KFUM-arkiv landet runt. Värdefullt material — bl a för denna skrift — har räddats åt framtiden i offentliga arkiv.

ORDFÖRÄNDEN OCH SEKRETERARE GENOM ÅREN

KFUM

Ferdinand Schulthess, 1884-1888
Hans von Kock, 1889-1891
Emil Melander, 1891-1895
J E Dahlin, 1895-1896
Sven Almqvist, 1897
Emil Melander, 1897-1899
J E Dahlin, 1899-1901
Emil Melander, 1901-1924
Gustaf Welin 1925-1927
Karl Fries, 1927-1942
Nils Schenke, 1943-1950
Sixten Wohlin, 1950-1968
Jonas Gawell, 1968-1969

KFUK

Natalie Andersson-Meijerhelm, 1885-1892
Anna Roos, 1892-1927
Rosa Bogren, 1927-1929
Lydia Lidholm, 1929-1935
Signe Lyth, 1935-1948
Greta Börjeson, 1948-1961
Inga Schwan, 1961-1965
Marianne von Malmberg, 1966-1968
Svea Wilhelm, 1968-1970

KFUK-KFUM

Ordföranden:
Jonas Gawell, 1970-1972
Sven Tobiasson, 1973-1979
Lars Arwén, 1980-

Vice ordföranden:
Marianne von Malmberg, 1970
Eva Eriksson, 1971-1974
Margaretha Svensson, 1975-1979
Olle Lindström, 1980
Eva Friberg, 1981-

KFUM

1:e sekreterare

Jacques Lagercrantz, 1884-1886
Gustaf Welin, 1886-1888
Karl Fries, 1888-1921
Hugo Cedergren, 1921-1925
Gösta Jövinger, 1925-1928
Fredrik Berglund, 1928-1932
John Mårtensson, 1932-1940
Erik Tunås, 1941-1947
Gunnar Jansson, 1943-1948
Hans Ridderstedt, 1948-1951

Jabes Norén, 1951-1957
Dag Tollin (VD) 1955-1963
Göran Adrian 1964-1969

KFUK

Signe Sahlén, 1925
Greta Lindberg, 1929-1939
Karin Dahlberg, 1935-1971
Carin Simonsson-Hilmersson, 1960-1963

Sven Belin • Allan Brunkert • Gösta Eklund • Hugo Hagelstein • Joel Högström • Sixten Lundkvist • P G Moberg • Sigvard Nordén • Gerhard Rosander • Sven Sandberg • Ernst Svensson • Valdemar Törner • Stig Wesslau • Carl Gustav Voss, *samt i KFUK* Berit Berling • Maj-Len Ellwerth • Viola Nygren • Inga Olofson • Maja Åström.

KFUK-KFUM

Verksamhetssekreterare

Karin Dahlberg, 1970-71
Göran Adrian, 1970-1972
Siv Lundevall, 1971
Eva Rylander, 1973
Jan Sandelius, 1974
Vakans, 1975-1976

Lena Isacson, 1977-1983
Göran Pettersson, 1983-

Förutom här nämnda verksamhetssekreterare i huvudföreningen, anställer de olika sektionerna egen personal på hel- eller deltid.

Utöver ovan uppräknade befattningshavare, vilka haft en mer övergripande funktion i föreningen, har sedan 1930-talet följande varit anställda som specialsekreterare eller ekonomiansvariga under längre eller kortare tid. Namnen är upptagna i bokstavsordning.

STYRELSEN 1984

Lars Arwén (ordf.), Eva Friberg (vice ordf.), Örjan Engberg, Lars Grundberg, Björn Jonsson, Olle Lindström, Margaretha Svensson, Joachim Åberg, Carina Åhgren.

Adjungerade: Jon Konijnendijk, Göran Pettersson (sekreterare)

Suppleanter: Lilly Westerlindh, Lars Lundblad, Maj-Lise Tiderman, Alf Nilsson.

Föreningsråd: Elsa Cedergren, Sven Gunnar Lindblom, Anders Schager, Olle Schager, Sixten Wohlin.

Bilden, som är från ett styrelsesammanträde i oktober 1984, visar från vänster Göran Pettersson, Olle Schager, Lilly Westerlindh, Maj-Lise Tiderman, Lars Lundblad, Eva Friberg, Lars Arwén, Margaretha Svensson, Lars Grundberg, Joachim Åberg, Örjan Engberg och Alf Nilsson.

KFUK-KFUM CENTRAL • ROSENGATAN 1-3 • 111 40 STOCKHOLM • 08-23 11 80